ફ઼રેબે ઇફ઼રીત

યા

આબે ઇબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહે આલફ્રેડ નાટકકે, તસ્નીફ઼ કીયા

પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાઊ

ઔર

મુનશી અ઼બદુલ્લાહને

ઔર છાપકે ઇજ઼હાર કીયા વાસતે શાએક઼ીન

વ નાજ઼રીનકે

માલેકાં ગીરોહે આલફ્રેડ નાટક કંપનીને

જ઼બાને ઉરદુ બ હ઼ર્ફ઼ે ગુજરાતી.

મુંબઈ:—યુનિયન પ્રેસ, નાં૦ ૧૬ ધોબીતળાવ.

ઈ૦ સ૦ ૧૮૮૫.

કીંમત આઠ આના.

૨૩૬૮

ફ઼રેબે ઈફ઼રીત,

યા

આબે ઈબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહે આલફ્રેડ નાટકકે, તસ્નીફ઼ કીયા

પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાઊ

ઔર

મુનશી અ઼બ્દુલ્લાહને

ઔર છાપકે ઈજ઼હાર કીયા વાસતે શાએક઼ીન વ નાજ઼રીનકે

માલેકાં ગીરોહે આલફ્રેડ નાટક કુંપનીને

જ઼બાને ઉરદુ બ હુર્ફે ગુજરાતી.

મુંબઈ:—યુનિયન પ્રેસ નાં૦ ૧૯ ધોબીતલાવ.

ઈ૦ સ૦ ૧૮૮૫.

કીંમત ૨ા।

સુચના.

ફરેબથી ફરેસતા વટીક ફરેછે, એવી લોકોમાં ચાલતી એક સાધારણ કહેવત, આ નાટકની રચના ને તોડ જોડ ખરી કરી આપેછે. આ નાટકની મુખ્ય નેમ નીરદોશ રમુજ આપવાની છતાં ચાનાકની ચીમકીઓથી તે ખાલી નથી. એમાં જોવાનું તેમજ સાંભલવાનું એટલું બધું છે કે તેનો ટુક સાર પણ અતરે આપવો કઠણ છે. એક ઈંગ્રેજી હાસ્યરસ નાટક પરથી ગુજરાતી તરજુમો કરીને, આલફરેડ નાટક મંડળીના એક માલેક મી૦ કાવસજી પાલનજી ખટાઊ પાસે તે ઉરદુ જબાનમાં લખાવી તેને મુનશી અબદુલ્લાહ પાસે ઘણીજ બારીકીથી સુધરાવી આ નાટક તૈયાર કર્યો છે. એમાં આવેલી ગજલો, ઠુમરીઓ, રૂબાઈ અને બેતો મચકુર મુનશીએ એ નાટક માટે ખાસ બનાવી છે, તેમજ કેટલીક મુખમ્મસ તથા મુસદ્દસ પણ મચકુર મુનશીનીજ બનાવેલી છે.

ગમે એવો પરેહજગાર આદમી પણ એક વાર જો કોઈ ચોકસ મતલબો હાંસલ કરવાની મકસદે પોતાનાં મનને આડી વલણે ઉતરવા દે છે તો પછી તેની કેવી ને કેટલી ખુવારી થાયછે, તેનું ઘણું અસરકારક ચીત્ર આ નાટકમાંથી દેખાડીને જે મુખ્ય સાર કહાડવાની નેમ રાખી છે તે એજ છે કે આદમીએ હર હમેશ પોતાના મનને સાફ અને ચોખ્ખુંજ રાખવાની જરૂર છે. કોઈબી કારણે કે મકસદે મનની વલણ આડે રસ્તે ઉતરવા દેવી જોઈતી નથી.

ભુતો અને શયતાનો જેવી ખરેખરી હસતી ભોગવનાર કોઈ ચીજો દુનીઆમાં જાએજ નથી, તે છતાં આ ખેલમાં ભુતો અને શયતાનોના નામ ધારણ કરાવી તેવા આદમરૂપી ખવીસોને તેમનાં કાળાં કામ કરતા છોડી મેલવામાં જે આવીયાછે તે એટલુંજ દેખાડવાને માટે કે દુનીઆમાં શેતાનીયત ભરીઆં જે કેટલાંક કામો થાય છે ને જેની બદનામીનો ટોપલો જો કે શયતાનને નામે ચહડેછે, તોપણ તેના કરનાર તો બુરી ખસલતના આદમીઓ પોતેજ હોયછે. આદમના લેબાસમાં, પણ ખરેખરાં શયતાનીયત ખસલતનાં કામો કરનાર તેવા ખવીસોથી દુનીઆનો કોઈબી ભાગ કે કોમ ખાલી નથી; વાસતે તેવા ફરેબી જાલ બીછાવનારાઓથી ચોંકેલા રહેવું કેટલું અગતનું છે તે આ નાટકમાં ચીતારેલા ઇફ્રીત ઉપરથી અછી રવેશ જણાઈ આવેછે.

એપરેલ ૧૮૮૫.

તફ્તએ નાટક.

ફ઼રરોખ઼ .... એક પરહેજ઼ગાર.

પરવીજ઼ .... ફ઼રરોખ઼કા ભાઈ.

મુબારક .... મસખ઼રા મુજ઼ાવર.

કલંદર .... બુજ઼ોર્ગ શખ઼્સ.

અચપલખાં.... શેહેરકા કુટવાલ.

ઔજલશાહા.... શયેતાનોંકા બાદશાહા.

ઈફ઼રીત .... ઔજલશાહકા ગ઼ુલામે વફ઼ાદાર.

ખ઼બ્બાસ .... એક ગ઼ુલામ.

મુબ્બાસ .... એક ગ઼ુલામ.

ચંચલ .... એક પરી.

શાહેનાજ઼........ અમીરજ઼ાદી બાઅદ પરવીજ઼કી બાનો.

ફિરીકા............ શેહેનાજ઼કી દાયા બાઅદ મુબારકકી બાનો.

સોસન .... એક લૌંડી.

પરહેજ઼ગારોં—સીપાઈઓં—શએતાનો—દોજખીયોં—સહેલીયાં - વગ઼એરાં

२३५८

ફરેબે ઇફરીત

યા

આબે ઇબલીસ.

બાબ પહેલા—

પરદા પહેલા.

(દેખાવ—પાહાડાની કદણ, જમની બાજુ એક હુંડા ચાહ તેની ઉપર દોડતાં વાદલાં, ડાબી બાજુ આતરા, બળતી સગડી, તેની ઉપર એક ડગ; બે જીનો ધંમન ફુંકેછે, ઔજલશાહ ઉભેલો દેખાયછે.)

"કયા હાલ જંગકા હો બયાં" રાહા.

૨ જીનો—દો ભાઇ મીલકે અબ યાહાં

ઔજલશાહ—આતશ રોશન કરો.

૨ જીનો—હયે નીમશબકા વકત અયાં.

ઔજલશાહ—તુમ કીસ્સે ન ડરો.

૨ જીનો—હુઇ ચાંદનીભી હયે નેહાં.

ઔજલશાહ—સબ મીલ સીતમગરો.

૨ જીનો—ઈનસાં જો હો પીરો જવાં.

ઔજલશાહ—ખુને રોગન કરો.

(અંતરો)

૨ જીનો—ભુતનોંકે અફસર-ચુડેલોંકે સરવર.

ઔજલશાહ—કોઇ યાહાંસે-કોઇ વાહાંસે.

૨ જીનો—મીલ સારે યાહાં–આવ આવ આવ.
ઓજલશાહ—રાગ રંગ છોડો–જાહો જંગ તોડો.
ખન્નાસ મુન્નાસ
સબ—યાંહાં તુમ આઓ.
(મોટા ગગરાટ સાથે ખન્નાસ તથા મુન્તાસનું બેઉ બાજુથી આવવું.)

"આવો ખેલ ખેલે મીલકે યાંહાં શાદ હો હરઆન" રાહા.

ખન૦ મુન૦—આયે હોલમીલ દોનો ભાઈ શાદ હયે યાંહાં.
ઔજલશાહ—કયા ખુબ ખુશીકે વકતમે હુવે હો તુમ અયાં.
ખન૦ મુન૦—હુઈ શબ સીહા હયે ચાંદનોભી હો ગઈ નેહાં.
૨ જીનો—કરો કરો સબ મીલ મુબારકબાદીકા બયાં.

(અંતરો)

સબ—ગાઓ ગાઓ સબ મીલ તુમ ગાના–
તુમ ગાના–તુમ ગાના–
હમકો યાંહાંપે હયે રંગ તો જમાના–
કયા વાહુવાહ હા હા હા.

(અંતરો ૨ જો)

ઔજલશાહ—હું ખુશ મયે તો ઈસ વકત ઈધર દેખ તુમારે આનેસે.

ખન૦ મુન૦—હુવે હાજીર હમ તુમારે યાદ હયે ફરમાનેસે.

સબ—સબ મીલ એક દીલ કરો શોર.
નાચો નાચ ખુબ આજ ગમ છોડ.
કરો રંગ મીલ સંગ કર જોર.
બનો લાલ હો ખુશહાલ જંગ તોડ.

ઔંજલશાહ—અયે મેરે ખન્નાસોંકે સરદાર, હમજાતોંકે પેશકાર, બદખ્વાહોંકે મદદગાર, આજ તુમ સબ મુરીદોંકો એક જા મીલે હુવે દેખ મયે નેહાયત ખુશ હુવા. અબ સુનો અયે ગમખારો, કે મેરા વોહ વફાદાર ગુલામ જો દેવબંદ તૈમુરશાહકી બદ દોઆસે ઈસિ કોહેકાફમે એક સઓ બરસ હુવે કયેદ પડા હયે ઉસકી મુદત પુરી હોનેસે વોહ મેરે નમકહલાલ મુરીદકો ઉસકે બંદકી ખલાસી દેને આયા હું. અયે બેહોશીકે ખાબમે પડે હુવે ઈફરીત, આહા આફતકા સીહા બાદલ તેરે સરસે ખુલ ગયા. મેરે જીનસતાંનકે જંગી જીન, બીદાર હો, ઔર સંગેફર્શકે બીછોનેસે ઉઠ.

(કોહેકાફના ટેકરાપર જાદુઈ લાકડી મારેછ. એક મોટા કડાકા સાથે કોહેકાફ ફાટી ગેબ થાએછ. ઈફરીત ખુશ ચહેરે નાચતો કુદતો ઔંજલશાહનાં કદમપર આવી પડેછ.)

ઈફરીત—હા, મુબારક મુબારક તેરે દીદાર, અયે મેરે શાહો સરદાર.

ઔંજલશાહ—હા, અયે મેરે વફાદાર ઈફરીત, મયે તમામ શયેતાન ગોલે બયાબાનકા શાહ, આજ તુજે મુબારકબાદી દેતા હું. ઉઠ, ઔર અબ તેરે મુદઈઓંસે અપના કીના લે. એક આદમજાદકી બદ દોઆસે તું સઓ બરસ કયેદ રહા જબ તેરે કીનેકો પ્યાસકો ઉસકે લહુકે આબસે બુજા. મુજસેભી જો મદદ હોગી મયે દુંગા.

ઈફરીત—મેરે પનાહ દેનેવાલે સરફરાજ શાહા, તેરા ખાકસાર બંદા કીનેકી કમર બાંધ ફરેબકે મયેદાનમે ફીતુરકે હથયારસે આદમજાદકો ઈસતરેહ ગીરફતાર કરતા હું કે કયા મજાલ આબેદો જાહીદકી, પીરો બુજોર્ગકી, કે મેરે મક્કો કમંદકે ફંદેકે બલસે અપનાં સર રેહા કરે.

સબ—શાબાશ, શાબાશ, શાબાશ.

(તાબરા ફેરેછ. પેહેલો દેખાવ ગુમ થાયછ. ફરશ્તાન દેખાવ દેખાયેછ.)

ઔજલશાહ—એ તીલસમાતો દરપે પડા હુવા કુફ્રેપરસ્ત, એક બડા જાહીદ હયે, નામ ઈસ્કા ફરરોખ હયે, પર ઈસકો યાદે ખુદાસે ફીરાના તેરા કાર હયે, ઈસ તીલસમાતકે હાલસે એ બેખબર હયે. અહે ગાફેલ ઈનસાનો, અગર તુમ મુદત બંદગી કરો પર શયેતાનમે વોહો તાખ હયે જો તુમારી કો હુઈ પરસતીશકો એક દમમે માર તુમે જીંદગીસે ઉખાર દે. ઈફ્રીત, એ તેરા શીકાર હયે. બરાબર દેખ લે. બસ અબ ચલો.

(તાબરા ફેરેછ. બીજો દેખાવ ગેપ થઈ પાછો પેહેલો દેખાયછ.)

"ફખરે દીલેર હા પેરમે શેર મરદો સભી" રાહા.

સબ—ચલોરે બ સઐર-હાં ખઐર-યાંહાં દેર-કરો ન અભી.
કારરે અપના-દેના ફરેબ ઈનસાંકો.
સબને મીલકે ઘેરના હર જાંકો.
મુદઈઓંકો હટાવો ઔર જો નેકાં હો સભી—ચલોરે૦

(અંતરો)

જાલ બીછાવે ચલો ઝનનનનનન કીસીકો ફસાયે ફનનનન.
કોઈ આબાદ કયા, કોઈ જાહીદ કયા.
સબકોહી ફસાના સહી— ચલોરે૦

(બધા જન પેતપોતાની જગાપર ચાલી જાએછ.)

પરદા દુસરા.

(તીલિસમાતનો દરવાજો, દેવાલની બહાર જમીનપર બીસતરો, ફરરોખ ગુઠનપર બંદગી કરતો દેખાયછ.)

"હીફાજેતમે રખખે જો દાદાર હમકો" રાહા.

ફરરોખ—અલ્લાહું અલ્લાહ હયે બરહક તું અલ્લાહ,
બરસે તેરે નુરકા યે તજલ્લા— અલ્લાહું.

તું એક તાએ માઆબુદ મૌજુદ મુતલક,
સીફતજાત તૌહીદ હયે કુલ હો વલ્લા—અલ્લાહું.
રહે વીર્દ અશગાલ કલમેકા હરદમ,
કે હયે લા ઈલાહા વ ઈલ્લાહ હુંવલ્લા—અલ્લાહું.
મુનજ્જા સીફતજાત હયે વસ્ફ તૌહીદ,
તુંહી હક તુંહી નુર હયે લી મોઅલ્લા—અલ્લાહું.
કભુ યાદ હકસે રહા મયે ન ગાફીલ,
કરૂ જીક્ર મૌલા વ તસબી મુસલ્લા—અલ્લાહું.

(ખમસા)

આજ કયું કાહેલી દીલપર મેરે બીસીયાર હયે.
જીક્રએ હકસેભી હોતા દીલ એ અબ બેજાર હયે.
વલ્લાહ આલમ હયેગા કયા એ ભેદ કયા ઈસરાર હયે.
નીંદકે ગલબેને મુજકો કર દીયા નાચાર હયે.
સો રહું ટુક કયુંકે અબ આરામભી દરકાર હયે.

(ફરરોખનું બીછાનાપર સુવું, ઈફરીતનું દાખલ થવું.)

(ખમસા)

ઇફરીત—જો શીકલે અજલ બદ હયે વોહ આકીલ નહી હોતા.
જો ખામ અધુરા હયે વોહ કામીલ નહી હોતા.
જો શખ્સ કે નાદાં હયે વોહ આકીલ નહી હોતા.
જો ખાસ મુફસ્સીલ હયે વોહ મુજમીલ નહી હોતા.
જો ચશમ નજર બદ હયે વો અસફલ નહી હોતા.

ફરીયાદ સદ ફૂગાં હયે કે ઈનસાં નેહાદ હયે.
લેકીન ખ્યાલ ઔજ ફલક નામુરાદ હયે.
મુમકીન ઉરૂજ શુગલ નીપટ તબ અજાદ હયે.
જીક્રે ખુદા વોહ યાદ એબાદતસે શાદ હયે.
લેકીન કરૂં ખરાબ એહી દીલકી દાદ હયે.

મયે બાદશાહ સબ ઈલ્મ હુનરકા હું તાજદાર.
ઈફ્રીત નામ મેરા જહાંમે હયે આશકાર.
મક્રો ફરેબ કરકે મયે કરતા હું કારજાર.
બહેરે ગુનાહમે ગર્ક કરૂં ઉસકો એકબાર.
આબીદ હો યાકે ઔર કોઇ હોવે નેકકાર.

ઈસ 'માં' વ 'તી' સે ઈસકા જેહાંમે અબુર હયે.
એક મુશ્ત ખાકકા એ જગમે જહુર હયે.
કીસ માલો જર વ હુસ્નકા ઇનકો ગુરૂર હયે.
ખાકે બશર હયે જલવએ હમ રંગે નુર હયે.
વલ્લાહ અબતો ઈસકો મીટાના જરૂર હયે.

ગર પાંચ બરસ ઔર એ કરતા યુંહી ગુજાર.
હોતા એ શખ્સ સાહેબે મકબુલ કીરદેગાર.
કરતા હયે બંદગી એ ખુદાકી જો નેકકાર.
જલતા હયે દીલ હસદસે મેરા બસકે બેશુમાર.
ઈસિ વાસ્તે અબ ઈસિકો મયે કરતા હું ખારજાર.

અબ ઈસિકો યાંહાંપે ગુમરાહ કરનેકી એહી શકલ મેરે આઇનયે દીલમે નજર આતી હયે, કે એક જો ઈસ ફરરોખકા હકીકી બીરાદર હયે, વોહ એક શાહનશાહકા ખાસ મુલાજીમ હયે; ઔર ઉસકી એક માશુકા નેહાયત ખુબસુરત રશ્કે કમર પરી પયેકર માહાજબી ખુશનગી શોલે નુર ગયેરતે હુર હયે; ઉસકી ખુબીકા બયાં મેરી જબાં નહી કર સકતી; અગર ઉસકો એક બાર ચર્ખે હફ્તુમકા ફરીશ્તાભી દેખલો તો યકીન હયે કે ઉસકે શમયે રૂખપે માનીંદ પરવાંનેકે જલ ભુન કર ખાક હો જાએ; તો ફીલહાલ મયે ઉસકો અપને નકશ મોઆજજમકે કરીશમે કે જોરસે માઆ મહેફીલકે ઈસ ફરરોખકે ખાબમે લા દીખાતાહું ઔર ઇસકે તાએરે દીલકો ઉસકે દામે ઈશ્કમે ફસાતાહું.

(બએત.)

એ તાસીરસે નકશકે એકબાર.
કરીશમાં મેરા જલદ હો આશકાર.

(ઇફ્રીત નકશ ફેરવેછ. દેવાલ કકડા થઈને નાબુદ
થાએછ. બાગનો દેખાવ દેખાએછ, જેમાં ચઢતી
ઉતરતી બેઠક ઉપર શાહેનાજ તથા સાહેલીઓ ગાતી
ગાતી દેખાએછ.)

"આયે પ્યારે મજાજન હું મયે તેરા શાહ" રાહ.

સબ—બીહીશ્તે બરીસા એ ગુલજાર હયે.
કે બાગે જહાંકે લીયે પ્યાર હયે.
નજરમે ચમનકો હયે યું શાખ શાખ.
કે ગોયા જબાંસે સબ ઈજીહાર હયે.
હસીનુંકે બુટેસે કદકો વોહ દેખ.
કદે યારસે સરતે સરશાર હયે.
અજબ ગુલશાને દહેરમે હયે એ બાગ.
કે ઈસ્સા નહી ઔર ગુલજાર હયે.
અગર સરવે માઆશુક હયે યા સનમ.
મગર કુમરો ઉસપે ગીરફતાર હયે.
એ શોખોકી જબ ધુન કીસીકો લગે.
તો પામાલ હો સબ એ રફતાર હયે.

(બએત.)

ઈફ્રીત—અબ હોજાએ નાબુદ સબ ઈસ ઘડી.
કે જો કુછકે હયે બાગ મહેલો પરી.

(નકશ ફેરવેછ, બાગનો દેખાવ ગુમ થઈ દેવાલ-
વાળો દેખાયછ.)

અભી તો યે હયે પહેલી બીસમીલ્લા દેખો.
અબ કીસ તનહા હોતા એ ગુમરાહા દેખો.

(ઇફ્રીતનું જવા ચાહાવું, ફરરોખે ચોંકી ઉઠી તેને પકડવું.)

ફરરોખ—અબ જાતી કાંહાં મેરી પ્યારી સનમ.
ઇફ્રીત—ચલ હો દુર અયે બેહયા બેશરમ.

(ઇફ્રીતે ફરરોખને આંચકો મારવો, ફરરોખનું જમીનપર પડી જવું.)

અબ જા ફીરકે આતા હું મયે ઇસકે પાસ.
પહેન એક બુજર્ગકા તનમે લીબાસ.

(ઇફ્રીતનું જવું તથા ફરરોખનું હુશીયાર થવું.)

ફરરોખ—તૌબા, તૌબા, અસતખ્ફીર ઉલ્લાહ, એ કયા ખ્વાબો ખ્યાલ વ ઇસિરાર થા; મયે અયેસા પરહેજગાર આબેદ, ઔર એ કીસ કારે ગુનાહમે ગીરફતાર થા.

(ખ્મસા.)

વોહ કયેસા થા ગુલજાર ઔર કયા થી બાહાર.
ઔર વોહ નાજની કૌન થી ગુલઓજાર.
કીયા જીસને આ મુજકો અપના શીકાર.
કે હયે દીલ મેરા ઉસ લીયે બેકરાર.
મયે અબ કયા કરૂં આહ પરવરદીગાર.

બહોતહી દીલકો સંભાલતા હું મગર નહી સંભલતા હયે, ખુદ બ ખુદ જોશ ખા ખાકે ઉબળતા હયે, કલેજા મોહપે આતા હયે, રૂહ ફડકતા હયે, ઇશ્કમે બેતાબ હું, મીસલે સીમાબકે ઇસતેરાબ હું, કયા કરૂં, ચયેન નહી, બેચયેન હું, આહ અફસોસ!

(ફરરોખનું ગમગીન થઇને બેસવું તેટલામાં ઇફ્રીતનું બુજોર્ગના લીબાસમાં દાખલ થવું.)

(ખમસા.)

ઇફ્રીત—અયેબ કરનેકો હુનર અજબસકે બહેતર કાર હયે.
અયેબપોશી જીસ્સે હો વોહી મુજે દરકાર હયે.
મક્કા મેરે જેહાંમે ચૌતરફ્ હંકાર હયે.
જો ફસા ઈસ મક્કમે આખીર હુવા વોહ ખાર હયે:
મયે હું વોહ ઇફ્રીત મેરા નામ જો ઇજહાર હયે.
જાતા હું આસમાનકી કરતા કભી હું સએર.
કાબા કભી કશંનત કભી દેખતા હું દએર.
જીસ જા ગયા વાંહાં નહી રખતા હું રૂએ ખએર.
આબેદ હમેશાં રખતે હયે મેરેસે બુગ્ઝ વએર.
જીતને ખબ્બીસ ભુત પલીદ હયે ન મુજસે ગએર.

(ઇફ્રીતનું ફરરોખની પાસે આવવું.)

અસ સલામો અલેકુમ.

ફરરોખ—અલેકુમ સલામ. કહીયે, આપ કૌન હો ઔર કાંહાંસે તશરીફ લાએ?

(સુદસ)

ઇફ્રીત—મયે વો હું યહાં મોસલે શાહે હાતીમે દૌરાં.
ગયેરૂકે લીયે કરતાં હું જી જાનકો કુરબાં.
હો જાવે અગર કોઈ બશર દુખમે પરેશાં.
જા કરતા હું મયે ઉસકી પરેશાનીકો આસાં.
મયે દેખ પરેશાં તુજે ઇજહાર હુવા હું
જલદીસે સુના હાલ કે ગમખાર હુવા હું.

ફરરોખ—મયે અપનો પરેશાની તુમે કયા કરૂં બયાં.
અયે સાહેબે કરામત તુમે હયેગી સબ અયાં.
લેકીન એ મુખતેસર જરા કહેતા હું મહેરબાં.
સોયાથા ઉઠા દેખ મયે એક ખ્વાબે પરેશાં.
માશુકા મેરે ભાઇકી જો ગુલએઓજાર હયે.
દેખ ઉસકો હાલ મેરા યાંહાં ખારજાર હયે.

(બએત)

ઇફરીત—નહી હયે એ કોઈ અયેસા દુશવાર કાર.
કે જીસકે લીયે તું હયે યું ખારજાર.
અગર ઉસપે દીલ તેરા હયે આશકાર.
તો કર ઉસ્સે શાદી કે હયે નેક કાર.

(સુદસ)

ફરરોખ—તોબા તોબા એ હયે કયા બાત નૌજુનબીલ્લા.
મુજસે હોગા ન હયે હાત નૌજુનબીલ્લા.
દો ગુનાહ હોતે હયે એક સાત નૌજુનબીલ્લા.
એહી હયે મુજકો કુરાફાત નૌજુનબીલ્લા.
એક તો હક મેરે ભાઈકા તલફ હોતા હયે.
દુસરા મુજપે બદીકા યે હરફ હોતા હયે.

(બએત.)

ઈફરીત—અજબ અયે જવાં તુબી નાદાન હયે,
કે નાદાની અપનીમે ગીલતાન હયે.
નીકાહમે તેરે ભાઈકે વોહ નહી,
કે જીસકે લીયે તું હયે અંદોહગી.
અગર ભાઈકા તેરે હોતા નીકાહ,
તો હરગોજ એ તુજપર ન હોતી મુબાહ.
અભી હયે નીકાહ તેરા ઈસ્સે હલાલ,
ન કર ભાઈકા અપને રંજો મલાલ.
અમલ ગર કરે તું મેરી બાત પર,
તો એક સહેલ તરકીબ કહું સરબસર.
કે જીસ્સે તેરા મુદદઆ હો હુસુલ,
ઔર હો રહેમતે હક તેરેપે નુજુલ,

ફરરોખ—વોહ તરકીબ ક્યા હયે કહો અયે હુઝુર.
કે જીસ્સે મીલે મુજકો વોહ રશકે હુર.
ઔર કોઈ ગુનાહ મુજપર સાદર ન હો,
દીગર એ કે કોઈ મુજસે માહેર ન હો.

ઇફ્રીત—હાં બેશક કીસીકો ન હોગી ખબર,
તેરી મુશકીલ હલ હોગી ઈસ્સે મગર.
વોહ તરકીબ એ હયે કે સુન અયે જવાન,
કે દેખ મયે કહું ઈસપે રખ તુ ધ્યાન.
એ તેમુરશાહકા તીલસમાત હયે,
પડા જીસકે દરપે તુ દીન રાત હયે.
કે પેટી એક હયે ઈસ તીલસમાતમે,
બહોત જુનો હયે ક્યા કહું બાત મયે.
ઉસ પેટીમે સુન એક શુરાહી હયે ખુબ,
હયે અકસીર અજાજીલ ઉસમે અજુબ.
મયે તાસીર ઉસકી કહું ક્યા તુજે,
યક જરરા અગર કોઈ પીવે ઉસ્સે.
કે જીસકી શકલ ચાહે બન જાએ વોહ,
કે મતલબ દીલી અપની બર લાયે વોહ.

ફરરોખ—અગર ઉસકો મયે જો પીઉંગા જનાબ,
તો ક્યા શકલ ભાઈ બનુંગા શીતાબ.

ઇફ્રીત—હાં બેશક અગર તુ પીએગા જરા,
તો હમશકલ ભાઈ તુ હોગા ભલા.
ગર એ બાતપર તુ કરેગા અમલ,
તો સબ તેરી મુશકીલ એ હોવેગી હલ.
લો જાતા હું અબ હયે સલામુન અલેક,

(જતાં જતાં અટકીને)

મગર સુન રહી બાત હયે ઔર એક.
કે જબ વકત મુશકીલ કોઈ હો તુજ ઉપર,
મુજે યાદ કરના તુ અયે નામેવર.
મયે હાજીર ઉસી વકત હો જાઉંગા,
તેરા મકસદે દીલ મયે બર લાઉંગા.

ફ્રરોખ—બડી-મહેરબાની હય અયે નેકનામ,
મયે કમતર તુમારા હું અદના ગુલામ.
એ અહેસાન ન ભુલુંગા જીનહાર મયે,
કરૂંગા તુમે યાદ હરબાર મયે.

(જતાં જતાં મન સાથે.)

ઈફ્રીત—કરે જો મુજે યાદ હરબાર તુ.
જભી જાયે જહાનમમે બદકાર તુ.

(ઈફ્રીતનું જવું, ફ્રરોખનું ખુશીમાં આવી ગાવું.)

"કીસીકા દર્દ દીલ જાલીમ." રાહા.

ફ્રરોખ—બફ્રજલે હક હુઈ હાંસીલ મુજે અકસીર આજમ હયે,
દીલે દરીયા ખુશીસે ખા રહા મૌજે તલાતમ હયે.
સબબ જીસકેસે હો અશરત બનું હમશકલ ભાઈસા.
મીસે માશુક વોહ મુજસે મશાતે જામ ઔર જમ હયે.
વગર ના મયે યાંહાં ખસ્તા પડા હું કયા કહું હાલત.
ન દીનકો ચયેન હયે લાહાજ ન શબ આરામ એક દમ હયે.
ખુશી દીલકી મનાઉ મયે કરૂં એક બજમ અશરત ગાહ.
મીલે માશુક વોહ બરમે કે જીસ્સે માહ વ આલમ હયે.
મયે અબ જા નોશ કરતા હું ઉસી અકસીર આજમકો.
કર અયે મૌલા મદદ મેરી તુંહી ખલ્લાકે આલમ હયે.

(ફ્રરોખે ગાઈને જવું, એટલામાં મુબારક હબશીનું ગભરાટમાં દાખલ થવું.)

મુબારક—ઓ બાપરે! બાય:રે, કોઈ બચાઓ.

ફરરોખ—(બાજુ) ઓ કમબખ્તો, ફીર એ બલા કાંહાંસે આઈ? ખુદા ખયેર કરે. (મુબારકને) કૌન, મુબારક?

મુબારક—હેં, એ કૌન? કયા ફરરોખજાદ આપ હો?

ફરરોખ—હાં, જો તેરા મગજ અપને ઠીકાને હો તો જાંન કે મયે વોહી ખુદાકી રાહાપે ચલનેવાલા ફરરોખ હું.

મુબારક—(બાજુ) ખુદા ખયેર કરે. સુફયેદ કપડે પહેનને-વાલોસેભી બહોત સંભલના ચાહીયે, કયું કે જયેસા સુફયેદ કપડોં પર દાગ જલ્દ પડતા હયે ઔર મયેલ જલદી ચડતા હયે, વયેસાહી બાહે-રસે સુફયેદ કપડે પહેનનેવાલે પરહેજગાર ઠગ બાતીનમે કાલે અયે-બસે ભરે હુવે રહેતે હયે. મેરી ખાલાને મરતે વકત નસીહત કીઈથી કે બેટા વોહ મસલ યાદ રખનાં કે 'બગલમે કુરાન ઔર આંખોમે હરામ'; ઔર દીગર એ કહાથા કે જો શખ્સ આંઠો પહર ખુદાકી ઈબાદત કરતા હો ઉસ્સે સઓ કદમ દુર રહેના, કયું કે ઉનહોંકી વીરદ કરનેકી જો તસબી રહેતી હયે ઔર ઉસકે જીતને દાંને રહેતે હયે ઉસકે દુગને તીગને ફંદા ફરેબમે પુર ખસલતકે પુર રહેતે હયે.

ફરરોખ—મુબારક, કયા હુવા? કુછ પાગલ તો નહી હુવા? એ અકેલા કયા બડબડ કર રહા હયે? બોલ, રાતકે વકત તેરા યાંહાં આના કીસતરેહ હુવા?

મુબારક—અયે મરદે પરહેજગાર, (બાજુ) ગુનાહગારોંકે ગુનાહગાર, જાહીદો આબીદ નેકનામ (બાજુ) શયેતાનકે ગુલામ, રૂતબયે આલા (બાજુ) ચચાકા મુહ હોવે કાલા, મયે કયા કહું સાહેબ, મેરી જબાન ખીંચી જાતી હયે, દમ બંધ હોતા હયે, ઔર દીલ લપ લપ ઢપ ઢપ હોતા હયે ઔર—

ફરરોખ—મુબારક, સચમુચકે તું પાગલહી હુવા હયે.

મુબારક—(બાજુ) અરે પાગલ કાહેકા? તેરે સરકી ફુટી પગરી-ભી ન છોડું. મસલ મશાહુર હયે કે અમ્મા તેરા બેટા ધુલમે લોટતા

હયે, તો બેટા ધુલમે નહી ફુરેબકે ફુલમે લોટતા હયે (ફુરરોખને) તો અયે સાહેબે સરદાર (બાજુ) સચમુચકે ગવાર, હયે સો કે—હયે સો કે મયે રાતકુ સોયાથા સો મેરે ખ્વાબમે (અંખી બંધ કરકે શોર કરના) ઓ બાપરે ખાયારે!

ફરરોખ—કયા હયે? અયે વાહી, કીસને ખાયા, ઔર કીસને કાટા? એ કયા નાહકકી તીન તેડોયોં લગાઈ હયે?

મુબારક—(બાંજુ) લો યાંહાં તો જી જાતા હયે ઔર મીયાં તો ધાંધલકે ધક્કેપર તેજીકી કીશતીમે સવાર હોતે હયે. (ફુરરોખને) અરે સાહેબ, મયે તો તીન તેડીયોંભી નહી લાયા હું, ઔર પાંચ સીધીભી નહી પાયા હું, પર મારે ગભરાતકે મેરેસે કહા નહી જાતા હયે, ઔર આપ તો દમસેહી બાતેં કરતે હો.

ફરરોખ—ચલ જલ્દ કહે મેરી નમાજકા વક્ત હુવા.

(બએત)

મુબારક—(બાજુ) ખુદા જાને નમાજ કરતે વક્ત કયા કયા
ખ્યાલ કરતે હોંગે
ઔર કીસકી માલો મતા પર અપની નજર ધરતે હોંગે.

ફરરોખ—મુબારક, જો અબ જલ્દ તેરી બાતોંકા ફેસલા ન કરેગા, તો મયે યકીનન કહેતા હું કે મયે બગયર સુને યાંહાંસે ચલા જાઉંગા.

મુબારક—અરે નહી ખાનએ આબાદ (બાજુ) આહમકોંકે ઉસ્તાદ, (ફુરરોખને) ગુસ્સા ન કીજીયે, જરા સુન લીજીયે, કે મયે નાશાદ તુમસે દાદ ચાહને લાયા હું. ફરીયાદ ઉસકી તા દાદકો આપ આજાદ સુન ઈમદાદ કર દીલ શાદ કીજીયે, ઔર કુછ દે દીજીયે સલાહ (બાજુ) વર ના દાબું તેરા ગલા.

ફરરોખ—કયું તું અબતક અપની ફયેલસુફી નહી છોડતા, નહી?

મુબારક—સએલકુસી કાહેકી, પથ્થરકી? (બાજુ) ગરદન તોડું રે તેરે ખરકી. સાહેબ સુનીયે, મેરે દીલકો નહો ભુનીયે, કે મયે એક

દીલદાર ગુલોજાર, રશકે કમર માહે અનવર, સીમી બદન ગુંનચા દહન, ગયેરતે ગુલ ચમને બુલબુલ, આરાંમેજાં રૌનકે ગુલસીતાં—

ફરરોખ—બસ બસ, તેરી વાઅજી છોડ દે ઔર મુખતેસર કહે.

મુબારક—અરે વાઅજી કીસ પાજીકો આતી હયે? પર અબ મુખતેસર (બાજુ) દોજખમેપર (ફરરોખને) કહું તો એ બંદા ઉસકા આશક હયે.

ફરરોખ—કયા, તું કીસીપે આશક હુવા હયે? હેહેહેહે.

મુબારક—કયું, મયે આશક હુવા સો હે હે? (બાજુ) લો, એ મીયાંસે સલાહ લેને આયે; અભીતો કીતાબે ઈશ્કકા પહેલા સફા ખોલ શુરૂઆતે કાંહાંનીકા અવલ સબક સુનાતા હું, ઈતનેમે તો મીયાં હસ પડે—હેહેહેહે.

ફરરોખ—ખયેર, તો તું જીસપે આશક હયે ઉસ્સે શાદી કર.

મુબારક—પર શાદીકે સાથ બરબાદી હયે, સો શાદી ':હાંસે કરૂં?

ફરરોખ—કયું? કયા વોહ તુજસે દૌલત માંગતી હયે?

મુબારક—નહી; કુછભી નહી.

ફરરોખ—તો કયા ઉસકી કીસીસે શાદી હુઈ હયે?

મુબારક—નહી, વોભી નહી. અબતક કૌવારી હયે.

ફરરોખ—ભલા વોહ તુજે ચાહતી હયે?

મુબારક—હાં, ચાહતી તો ફકત ઈતના હયે, કે જબ મયે ઉસકી નજરોસે પોશીદા રહેતા હું તો લાખો બલકે કડોડોં ગાલીયાં સુનાતી હયે. જો દુરસે મુજે દેખતી હયે તો ઈતને ઈતને બડે પથ્થર ઉઠાકે મારતી હયે. ઔર નજદીક જો બંદા જાતા હયે તો સીવા જુટીકે ઔર કુછ બાત નહી કરતી. બસ સાફ સાફ હકીકત તો એ હયે.

ફરરોખ—તો અયે નાદાનીકે સરદાર.

મુબારક—(બાજુ) તુમસે તો હું હુશીયાર.

ફરરોખ—જબ તો વોહ ઔરત બીલકુલ તુજે ચાહતી નહી. બહેતર હયે કે તુંભી એ ખ્યાલ છોડે ઔર ઉસ્સે અપના મોહ મોડે.

મુબારક—(બાજુ) કુછ મીયાં જાહીદકી નજર બદ તો ન હુઈ? એ મીયાં મુજે ઉડાકે વાંહાં અપના તો દીલ નહી લગાતે? ખુદા ન ખાસ્તા, વોહ મસલ તો ન હો કે લેને ગઈ પુત ઔર ખો આઈ ખસમ?

ફરરોખ—પર સબર, ભલા ઉસ ખ્વાબસે એ માશુક ઔર શાદીકો કયા નીસબત? ઈસલીયે ઉસ ખ્વાબકી કયેફીયત સુના.

મુબારક—અયે અફલાકે અખતર (બાજુ) લંગુરી બંદર, જબ વોહ માશુક નેકફાલ હુર ખીસાલને મુજે જીડક દીયા, ઔર હરસુરતસે મયે નામુરાદ માયુસ નાશાદ ઉમયેદે બરબાદ હુવા, તબ મયેને સોચા ખ્યાલમે એ આયા તો અજબ લાગ બનાયા કે ઈસિ તીલસમાત અ-જાએબાતમે શાહે આદીલ કામીલો ફાજીલકી અકસીરે અજાજીલકો નોશ કરૂં.

(અકસીરનું નામ સમજી ફરરોખે એકદમ ચોંકવું તથા બાજુ જવું.)

ફરરોખ—કયા, અકસીરે અજાજીલ? એ હાલ ઈસિકો કયેસા માલુમ હુવા?

મુબારક—(બાજુ) એ મામુકે પેટમે અંગાર કયું લગી? (ફરરો-ખને) જનાબ સુનીયે કે—

ફરરોખ—ચુપ, બેઅદબ. ખબરદાર, કયું અયેસી ચીજકા નામ જબાંપર લાયા.

મુબારક—(બાજુ) પર ઈસમે તેરે બાપકા કયા ખાયા?

ફરરોખ—બોલ આગે.

મુબારક—જીસ્સે મયે મેરી માશુકકે યારકી શકલમે બદલ જાઉં, ઔર ઉસકો જીંદગીસે માર મેરા કામ પાર કર બેદાહાશત ઉસી માશુકસે ચયેન દીન રયેન ઉડાઉં.

ફરરોખ—પર સબર, મુબારક. રાસ્ત કહે કે એ અકસીરકી ખબર તુજકો કયેસી હુઈ?

મુબારક—લો ખુબ કહા. એ તો વોહ મસલ હુઈ કે 'ધંધોરા શેહેરમે ઔર લડકા બગલમે.' જનાબ, એ ખબર તો કયા, પર બંદા અયેસા દાના ફૈયાજે જમાના હયે, કે ચલતે આદમીકે મુહમે દાંત કીતને હયે ઔર ઈનસાન મરે બાદ જીંદા હોગા કે નહી, વોહભી ફીલ-હાલ બરમહાલ કહે દેતા હું. ઔર સાથ ઉસકે મેરી અમ્માકી ખાલા રૂતબએ આલા પુર હુનર અફ્લાકે અખ્તર થે, વોહ તો કબ્રસ્તાંનકે મુરદે ઔર દોજખકે દેવોંકો પલકમે ગીન દેતીથી. ઉનોનેહી એ તી-લસમાતી અકસોરકા ભેદ મુજે જતાયા થા.

ફરરોખ—(બાજુ) કમબખ્તી, મેરા ખાનાખરાબ હોગા.

મુબારક—હુજુર, કયા આપકોભી મરે હુવે નાના, દાદા, ચાચા યાદ આયે કે કયા ?

ફરરોખ—નહી, કોઈ નહી. એ પુછનેકા કયા બાયસ ?

મુબારક—નહી, આપ અપને જીસે તલમલા રહે હો ઈસ સબબ.

ફરરોખ—(બાજુ) ફરરોખ, સંભાલ. નહી તો એ તેરા ભેદ જાન લેગા. (મુબારકને) પર જબ તુ ખ્વાબમે ડરા કાહેસે? તુજે તેરી માશુ-કકો તેરે તાબેમે લેનેકી તદબીર તો ખુબ મીલી પીછે દાહશત કયા થી?

મુબારક—દાહાશત! ઓ મેરી અમ્મા! હુજુર, વોહ અકસીરકે પીનેસે ફકત એકહી ચીજ જો ઈનસાનકો પયેછાનનેકી હયે, વોહ નાબુદ હોતી હયે.

ફરરોખ—મુબારક, વોહ કયા?

મુબારક—સાહેબ, આદમીકા સાયા કે જીસકે બગયર ઈનસાન જાન બગયર પુતલાસા દીખાઈ દેતા હયે.

ફરરોખ—બગયર જીકા પુતલા વોહ કયેસા?

મુબારક—વોહ કયેસા સો કહું? અરે પર સાહેબ, વોહ નામ લેતેહી મેરે પેટમે મારે દાહાશતકે કુરકુરી ઔર ગુરગુરી હોને લગતી હયે.

ફરરોખ—બોલ જલદી, તેરા બકવા છોડ.

મુબારક—સાહેબ, જાન બગ્યરકા પુતલા વોહ હયે, કે આદમી હજારો કોસ દુર ભાગતે હયે; ઔર ઉસકી સુરત તો કયા, પર નામ સુનતેહી પયેરમે લકવા ઔર જબાંપે બકવા હોતા હયે; ઔર ઉસકા નામ તમામ જેહાન ભુત, ચુડેલ, શયેતાન ગોલે બયાબાન કહેતે હયે.

(એકદમ અંધારૂં થઈ જગે જગેથી ડરામના અવાજો નીકલવા, બરતાંના ભભુકા ઉડવા, તથા ઇબલીસનું પછવાડેથી દાખલ થવું.)

ઇબ્લીસ—ખબરદાર.

(ઇબલીસનું જવું, બધું શાંત થઈ ઉજરડું પડવું.)

મુબારક—ઓ બાપરે! ભુ–ભુ–ભુ–ભુત આયે રે! ઓ ફરરો-ખજાદ, મુજે બચા.

ફરરોખ—ઓ ગજબ આફત સીતમ સાહેબ તેરો મદદ.

મુબારક—અરે પર એ હુવા કયા? કુછ ખુદ બખુદ તીલસ્મ હો રહા હયે, યા તુમ હમ સબ ખ્વાબ દેખતે હયેં?

ફરરોખ—(બાજુ) ઓ કરીમ! કયા મયે તેરી પરસતીશ છોડ ગુનાહમે શરીક હોના હું ઉસકી સજા અભીસેહી હોતી હયે કયા? પર નહી, કયા હયે? કૌન હયે? નહી, કુછબી નહી. ફકત મેરે બેસબર મગજપે બેફીમીકી અસર હયે.

મુબારક—પર આબેદ સાહેબ, કયા આપ ઇતને બરસોંસે ઇસ તીલસમકી પાસબાની કરતે હો, ઔર આપકો એ અકસીરકી બીલ-કુલ ખબર નહી?

ફરરોખ—નહી, મયેને કુછ અયેસા બુજરગોંકે મુહસે સુનાથા; પર યકીનન કહેતાહું કે આજતક ઉસ રમજકા પતા મીલાનેકી કુછબી કોશીસ ન કી હયે.

મુબારક—(બાજુ) હં, ન કી હયે; પર અબ કરેગા.

ફરરોખ—સુન, મુબારક, મયે તુજે અછછી તરેહ એક નસીહત કરતા હું.

મુબારક—(બાજુ) ખુબ નસીહત કરતે હયે, ઔરકી માશુકકો અપને બરમે ધરતે હયે.

ફરરોખ—કે ફીરસે કોઈબી રોજ અયેસી બદ દીયાનતીકા દમ ા ભરના.

મુબારક—(બાજુ) ખુબ. ઔર આપને ફજરકો બંદગી કર ાતકો ચોરી કરના.

ફરરોખ—ઈસ્સે તો તુ દો અજીમ ગુનાહકા બોજ અપને રપર ઉઠાતા હયે.

મુબારક—અરે યાંહાં મરનેસે ઔર દોજખમે પરનેસે કૌન ાભરાતા હયે?

ફરરોખ—એક તો અપને નામી બુજોર્ગ ઔર બીહીશતનશીન ાીયાગાનોકે હજારો બરસકે તીલસમાતકા પોશીદા ભેદ જાહેર કરકે ડુ ઉસ્સે બરબાદ કરતા હયે.

મુબારક—(બાજુ) કાજીજી કહેનેકે કુછ કરનેકે નહી. સુન ક્ષેનેમે મેરે બાપકા કયા જાતા હયે (ફરરોખને)હાં હજરત, ફીર આગે.

ફરરોખ—આગે તો દુસરા એ કે જો ઔરત તુજે નહી ચાહાતી ઉસ્સે જોરો જુલમ ફંદેમે ફસાનેકી તદબીર કરતા હયે; મગર ખબરદાર એ ગુનાહો અજમસે બાજ આ.

મુબારક—(બાજુ) સાતસો ચુવે ખા બીલ્લી હજકો ચલી. એ મીયાંભી ખુદા જાને લાખોંકી ગરદન માર, હજારોંકા ઘર ઉજાડ, સયેકડોંકો જમીનમે ગાર, ઉપરસે હરબાર નેકીકા સાંયા પહેન નસીહતોકી લએન દએન તો અછછી કરતે હયે, પર બાતીનમે ખુદા જાને કયા કયા ગુનાહ રખતે હોંગે.

ફરરોખ—કયું, અયે ગુમરાહીમે ફસે હુવે ઈનસાન, કુછ તેરે ખ્યાલમે આયા?

મુબારક—હાં, ખ્યાલમેભી આયા, ઔર મનકોભી ભાયા. પર મેહેરબાન—

(બએત)

હા ઈશ્ક ઈશ્ક બડા જાહીલો બદકાર હયે.
જો ફસા હયે ઈસમે હુવા આખર ખારોજાર હયે.

ફરરોખ—(બાજુ) હા ઈશ્ક, ઈશ્ક! તુનેહી મેરી મુદતકી ઈબાદત ઉઠાઈ હુઈ જહેમત ઔર જાહેદી છુડાઈ. તુનેહી મેરે દીલમે મહોબતકી આગ સીલગાઈ, પર અબ તુંહી તુંહી મુજે બચા, ગીરફ્તારીસે છુડા, માઆશુકસે મીલા, મહોબતકા શરબત પીલા.

(ફરરોખને મુબારક પછવાડેથી જઈને વળગી પડેછે.)

મુબારક—હા, હા. ઠયેરીયે, ઠયેરીયે. જનાબ, કીસસે કુશતી ખેલતે હો ? (બાજુ) કુછ પાગલ તો નહી હુવા? અકસર જો શખ્સ જીયાદા બંદગી કરતે હયે, બહોત ઈલિમ પઢતે હયેં, ઉસકા મગજ જરા ઠીકાને નહી રહેતા હયે. (ફરરોખને) સુનીયે જનાબ આપકી સલાહ મયેને બ જાનોદીલ માની, પર જબ ઉસ માશુક નેકબખ્ત ઔર ઉસકી શેહેજાદી શહેનાજકી શકલ—

ફરરોખ—(ગુસ્સે થઈ) ચુપ, ચુપ. કમબખ્ત, તેરી જાન લુંગા ફેરસે જબાંપર ઉસકા શીરી નામ લેગા તો.

(ફરરોખનું મુબારકને મારવા જવું.)

મુબારક—અરે નહી સાહેબ, મોઆફ કીજીયે. (બાજુ) માશાઅલ્લા હજરત તો નેક કામ કરતે હયે ઔર અચ્છી બીસમીલ્લા પઢતે હયેં. જાહીદોંકે ખુશ ચહેર માહો માહેર માહાજબી ખુશનગીઓસે કયા વાસતા, જો ઉસકા નામ લેતેહી તલમલી હોકે જાન ચલી. કંઈ બંદેગાન મુરોદે શએતાનકી નીયતતો ન ફીરી ? ઔર શરાબે ઈશ્કકી ખુમાર તો નહી ચહડી? તોબા તોબા, કયા જમાના હયે! (ફરરોખને) જનાબ, ખતા મોઆફ કીજે, ફીરસે નહી કહુંગા. પર એક ઔર ખુશ

ખબર આપકો સુનાતા હું, કે આપકે નામાવર બીરાદર ખાનસાહેબ પરવીજકી પરસુકે રોજ શાહેનાજકે સાથ શાદી હોગી, ઔર બંદાભી ઉસમે શાદીકો મુબારકબાકી દેનેમે શરીક હોગા.

ફ્રરોખ—કયા? પરસુ શાદી? ઈતની જલદી? (બાજુ) કમબખ્તી, બાજી જાતી હયે. એ ખુદા! મેરી તમામ ઉમેદ બરબાદ હોગી કે કયા, (મુબારકને) મુબારક, અબ તો જરા તુ રૂખસંત લે. કયું કે મેરી નમાજકા વકત હુવા.

મુબારક—(બાજુ) અરે તુ નમાજકા કરતા મુવા. પહેલે તેરે મગજકી કર દવા, નહી તો તુ ખાવેગા મુલકે અદમકી હવા. (ફ્રરોખને) સાહેબ, મુજે બહેતર સુલાહ એ સુજતી હયે કે આજ આપ નમાજ કરનેકે બદલ કીસી કામીલ હકીમસે આપકે મગજકી દવા કરવાઈએ. નહી તો નાહક જીકો પરેશાની હોગી, રાત ભર હયેરાની હોગી.

ફ્રરોખ—નહી, નહી. ચલ, નીકલ, કમબખ્ત. ચલા જા યાંહાંસે. તુ મુજે જીયાદા દીવાના કર દેગા.

(ફરરોખનું મુબારકને મારવા જવું, મુબારકનું નાસી જવું.)

તૌબા, એ મેરા કયા હાલ? મયે કૌન, ઔર એ કયેસા ખ્યાલ? જાહીદ મેરા નામ, ઈબાદત મેરા કામ, પર હુવે વોહ અબ તમામ. પર સબર, દીલ, વકત ન ગવાયા ચાહીયે. પરસુંકો પરવીજ શાહેનાજસે શાદી કર વોહ દીલરૂબા નાજનીકો અપની ગોદમે લેગા. સો કયા અયે દીલે બેકરાર, તુ આસાનીસે દેખ સકેગા? નહી, નહી. કોશીસ કરૂં, મૌતસે લડું, બંદગી છોડું, ખુદાકો ભુલું; પર શાહેનાજ, મેરી દીલફ્રરીબ, દીલરૂબા દીલદાર, તુજકો કભી નહી છોડું.

(ફ્રરરોખ જાએછ. બીજી બાજુથી ઈબલીસ આવી હસી તેને આંગલી દેખાડેછ.)

(ખમસા)

ઈબલીસ—સદ હયેફ ગુનાહુમે ગીરફ્રતાર હયે ઈનસાં.
લાઆનત કરે શયેતાંપે અજબ કાર હયે ઈનસાં.

મશહુર ખ઼રાબાત વોહો બદકાર હયે ઈનસાં.
કર ગૌર જ઼રા દેખો સીઆકાર હયે ઈનસાં.
સબ તરાંહ ગુનાહુમે એ સરસાર હયે ઈનસાં.

૨૨૬ ક્યું આવે ન મુજકો હજરતે ઈનસાન પર.
ફ઼ેયેલે બદ કરકે પહડે લાહોલ મુજ શયેતાન પર.
આફ્રી ઔર મરહબા હયે ઉનકે દીન ઈમાન પર.
લેકીન હયે લાઆનત ઉનોકે ફ઼ેયેલે નાફ્રરમાન પર.
કુછ નજ઼ર કરતે નહી વોહ અપની ઈજ઼્જ઼ે શાંન પર.

(ઈબલીસનું જાવું.)

પરદા તીસરા.

(શાહેનાજ઼નું પરવીજ઼ની યાદમે ગાતાં ગાતાં બાગમાં દાખલ થવું.)

"દીખાદે મુજકો જમાલ અપના" રાહા.

શાહેનાજ઼—

હુવા હયે ફુરકતમે હાલ અબતર કે દીલ હયે ખ઼સતા ખ઼વાર મેરા,
ન ચએન દીનકો ન શબકો રાહત ગયા હયે સબરો કરાર મેરા,
ન ભાવે ગુલશાન ન બજ઼્મ અશરત ન જામે સાકી બજુજ઼ વોહ દીલબર,
અગર વોહ આવે તો હોવે દીલપર નીશાત ગુલશન બાહાર મેરા,
અગર વોહ રશકે ચમન જો આવે તો બજ઼્મ ગુલશન કરાર પાવે,

(પરવીજનું દાખલ થવું અને બાજુ ઉભો રહી સમજવું.)

ન દીલકો ફ઼રહત ન જાંકો રાહાત મીલે ન જબતક વોહા યાર મેરા,
કીયા જુદાઈને હાલ અયેસા ન તાબો તાકત રહી જ઼રા ભર,
જો આવે આરાંમેજાં યાંહાં પરવીજ઼ તો નીકલે દીલસે ગુબાર મેરા.

(પરવીજ઼ે શાહેનાજ઼ને બોસ્સો લેવો. શાહેનાજનું પરવીજ઼ને જોઈ ખુશી થવું.)

"આપકા મુશતાક હું આપ આઇયે" રાહા.

પરવીજ઼—આયા હું દીલબર તેરા શાહેનાજ઼ મયે.
ફ઼સ ગયા પરવીજ઼ ખુશ અંદાજ઼ મયે.
ક્યું હયે ગમ દીદા હજી઼ ઔર ખ઼સતા હાલ.
દીલ હયે કુરબાં તેરે અશવે નાજ઼ મયે.
શોકસે બરમે મેરે આજા શીતાબ.
શાના દીલ હયે જુલફે ખી઼જો ખા઼જ઼ મયે.
એક લહેજા ના રહું તુજસે જુદા.
જી઼ંદગી ખુશ હયે તેરે આવાજ઼મે.

"દરસન બીન અંખીયાં તરસ રહી" રાહા.

શાહેનાજ઼—જીઆ તોરે બીન સજના તરસ રહા,
તરસ રહા, તરસાએ રહા—જીઆ૦
નાહી તરસાવો મોહોકો પ્યારે,
શાદી કરો જલ્દ, માનો કહા.—જીઆ૦

(વોહી તર્જ઼)

પરવીજ઼—જ઼રા સબ્ર કર પ્યારી તરસ નહી,
તરસ નહી, તરસા રે નહી— જ઼રા૦
હુકમે શાહેનશાહી અયેસા હુવા હયે,
જાના સફ઼ર મોહે આજ કહીં—જરા૦
મુશકીલ મહીમ પેશ આઈ શાહકે,
જાએ સીવા હલ હોગી નહી—જરા૦

(બએત)

શાહેનાજ઼—ફ઼ીર ક્યા ઔરભી સબ્ર કરના પડા,
અજી વાહ અજબ એ તો હયે માજરા.
એ વાઅદે ક્યું જુઠે તુમ કરતે હો યાર,
સબબ ઈસકા મુજસે કહો આશકાર.

પરવીજ઼—નહી જુઠ કહેના મયે જીનહાર હું,
સબબ તાબેદારીકે લાચાર હું.
અબ દો હફ્તે ઔર તુમ કરો સબ્ર જાં,
મયે આઉં સફ્ર કરકે અમનો અમાં.

શાહેનાજ઼—અચ્છા પ્યેર મરજી તુમારી જનાબ,
દો હફ્તેમે જા જલ્દ આવો શીતાબ.
ઔર તસવીર એ મેરી રખ્ખો અપને પાસ,
કે જીસ્સે ન હો દીલ તુમારા ઉદાસ.
હયે રૂખ્સત તુમે જાઓ અયે જાનેમન,
નહો ભુલના મુજકો અયે રશ્કે ચમન.

પરવીજ઼—મયે ક્યા ભુલું તુજકો અયે રશ્કે કમર,
તેરી શકલ હયે દીલમે નકશે હજર.
બડી મેહેરબાની એ ઈસ વક્ત કી,
જો તસવીર અપની મુજે આપ દી.
એ મયેભી તુમહે દેતા અંગોશ્ત્રી,
કે જીસ્સે રહે યાદ તુમકો મેરી.

શાહેનાજ઼—બહોત ખુબ અયે જાની એ ગુલોજ઼ાર,
મગર ભુલના તુમ ન કૌલો કરાર.

"સુનતાં સુનતાં બેહેરા રે કાન." રાહા.

દોનો—હરસુ ચમનકે હયે પુકાર—જાતા ચમનકુ છોડ હજાર.
રોતે હયે ગુલ એ જ઼ારોજ઼ાર—ક્યા ગુલસંબુ ક્યા ગુલ અનાર.
બોન બુલબુલકે જુજ઼ ગુલ હયે પ્યાર—કીસ કામકી આઈ બાહાર.
કુંમરી ઔર ઇનદલીબ—ફુરકતમે ગુલકે હયે સભી.

શાહેનાજ઼—અબ જાઓ પ્યારે ગુલોજ઼ાર—હયે હાફીજ઼ વોહ પરવરદીગાર.
મયે રહુંગી ઈનતેજ઼ાર—જલદી આના હું મયે નીસાર.

પર ના દીલ હો બેકરાર–ક્યા મયે બોલું બારબાર.
નહી હયે દીલકો ચયેન–કરતી રહુંગી શોરો શયેન.

પરવીજ—અયે જાની મેરી નૌબહાર–કયું હોતી હયે તું બેકરાર.
છોડદે અપના શોરો શાર–રખ ઉમીદ લેલો નેહાર.
તા દીલકા દુર હો ગુબાર–હરસુ ખુશીકે હો પુકાર.
હોતા હું મયે વીદા–અયે જાની કરનાં અબ દોઆ.

શાહેનાજ—ખુશીસે જાઓ
ફતેહ મીલાઓ.
બસ હસતે આવ.
હોવે મુબારક.
હો શાદો ખુશ.
હોતે હયે.
ન કરના

પરવીજ—ચમનમે રહો.
ન રંજ સહો.
દોઆ એ દો.
બાદીયાં લઓ.
અયે જાનેજહાં.
ચંદ મુદત રવાં.
ગમ કભી.

દોનો—હો આમોન એ દુવા સભી.

(બેઉનું એક એક બાજુએ જવું.)

પરદા ચોથા.

(તીલસમાતી મકાન, બાહારથી અગાસી બારી તથા બારનામાં હાંડી જુમ્મર તાંગેલાં, ચાર મોટી આરસીઓ, એક ટેબલ તથા ખુરસી, અકસીરની પેટી, ટેબલપર મોટો જબ્મા, ફરરોખ બતી તથા કુંચા લઈ અગાસી પરથી આસતે આસતે આવેછે.

ફરરોખ—હા, કયેસી ખામોશી; ઔર એ કયેસી અજાએબાત? કયા દીલચસ્પ જાયે; કયેસા દીલરૂબા દીખાવ? હા, ગોયા જાદુઈકો અસરે મકના તીસ્સે માંનીદ ફોલાદકે મયે ઇસ તીલસમાતમે

ઉસ બેકીમત અકસીરકા તલબગાર હો ખીંચા આયા હું. હા, આજ કયે બરસોંકા છુપ હુવા તીલસ્મકા ભેદ ખુલનેકી મૌમીલ કરીબ આઈ. ઉસ બેમાલુમ ગયેબી ભયેદકા દરબાન આજ અપની ફરજકો ભુલ વોહ દુરરે નાયાબકો ચુરાને ખજાનેકી કોલીદ લે અપને મુખ્ત્યાર સરદાર સીતમગારકા હુકમ બજાને આયા હયે. હા, ઈનસાંકા સરદાર અફસર ઔર મુખ્ત્યાર ઈનસાનહી હયે; પર મેરા શાહ, મેરા સરદાર, ઔર મેરા માલીક-ઈશ્ક, મહોબત, જાનુ, વહેશત, જીલ્લત હયે. (એક બાજુની તસવીરો જોઈને) એ તીલસમાતકી નીગાહબાનો અકસીરકી પાસબાની ઔર ખજાનેકે હીફાજત કરનેવાલે ખજાંચી પોર મુરશદો ગોયા મુજે અપની ખુંખાર નજરસે મેરે બદ કામપે લાઆનત મલામત ડાલતે હો ઈસિતરાંસે ધુરતે હયે. (બીજી બાજુની તસવીરો જોઈને) ઓ ખુદા! એ તો અપને ચહેરેપે જોશ લા મેરા ખુન પીનેકે લીયે દાંત પોસ રહે હયે. ફરરોખ, દૌડ. ભાગ, જી બચા. અરે, પર સબર, દીલ. કયા હયે દાહાશ્ત? કીસલીયે ગમખાર? પકડ હીમત, દુર હોગી આફત, ખુદા મહેરબાન તો ગદા પહેલવાન.

"તુમ આતશી ચેહે" રાહા.

તુમ પીરોજવાં યાંહાંકે રહેન હાઆરો,
તુમ તીલસમાતમેંકે રહેન હાઆરો.
મકસદ મેરેકો શીતાબ દો.
ગમદા બીર ઔર ઈસમાલ જોગી,
કાલી માતા બાવન રોગી—મદદ હો.

હા, જ્યું જ્યું વકત જાતા હયે વયેસા મેરા દીલ ધરકતા હયે, જબાં કાંપતી હયે, પયેર થરથરાતે હયે, ઔર તનબદન અકડકે ખુન ગોયા જમ જાતા હયે, મગજ ગુમતા હયે, અકલ સાબેત નહી રહેતી, ઔર હીમત હારતી હયે. પર નહી, ફરરોખ, એક દમ ઔર હજાર ઉમયેદ; એ સબ નાશાદીકા અંજામ લાનેકો વોહી બસ વોહી ચીજ 'અકસીર' એહી કીલીદ વોહ તીલસમાતી સંદુકકી હયે. ચલ.

"બેજન કરતુક તું કર ઝટપટ" રાહ.

ફુરરોખ સબ છોડદે તું ખટપટ.
મકસદ હાંસીલ કર અબ જટપટ— ફુરરોખ.
શીકલે ભાઈ બનજા એક બાર—ફરક ન હોવે કુછ જીનહાર.
ખુશીકી આવે તાકે બાહાર—પીલે સુરાહી ચલ ગટગટ—ફુરરોખ.
મતલબ અપની જલદી કર—પી અકસીર તુ કયા હયે ડર.
હીમતસે આગે તું બહડ—નાહક લગાઈ કેઉં પટપટ—ફુરરોખ.

(ગાઈ રહી એક હથોડાથી પેટીની મોહોર તોડી નાંખાથી પેટી ઉઘાડેછે. એક મોટા અવાજ સાથે રોશની થઈ વજનતરોનો ઝમકાત થતાં પેટીનું ઉઘડવું. ફુરરોખે પેટીમાંથી સુરાઈ કાહાડી આગલ વધવું. પેટીમાંથી ઈબલીસનું નીકલવું.)

હા, હા. ફતેહ, ફતેહ. આઈ, આઈ. મુરાદ બર આઈ. હા, એહી એહી મેરી જીંદગીકા ગોહર, મેરે સુખકા દરીયા, મેરી ઉમયેદકી કીશતી, કયા ઇસકી જહલક ! ઔર કયેસા ઇસકા નુર ! બોલ બોલ ફુરરોખ, કે તેરી તીસ બરસકી ઉમરમે આજકે માનીંદ મુબારીક રોજ કોઈબી હુવા હયે ? નહી, ન હુવા, ન હોગા. આ આ, અયે અજમતી આબ, તેરે નયે માલીકકી છાતીસે લગ, ઔર મેરે દીલકો મકસદકે ચમનકે શજર પર તેરે આબે કરમકે બારાનસે તાજગી બક્ષ.

(સુરાઈને પેટમાં દાબેછે તથા ચુમી લેછે, ભયંકાર ગગડાત થાયછે ને ચાર આરશીઓ બદલાઈ દેવ તથા ખબ્બીસોના બીહામના દેખાવો દેખાએછે.)

ઓ ખુદા, એ કયા ! મયે ખ્વાબ દેખતા હું યા બીદાર હું ? શાએદ મેરી આંખેં આજ મુજસે દગાબાજી કરતી હુએ ! પીર મુરશદોંકી તસવીરોંકે બદલ સીહા શકલકે દોજકે દેવ ઔર પલીદ ! (બીજી તસવીરો જોઈને) ઓ ! ઈનકી શકલ દેખતેહી મેરે તન બદનમે લરજા પયેદા હુવા. મયે બેમગજ હુવા હું. (સુરાઈકો) જા, જા,

અયે દાહાશતકે દેવ, મયે હરગીજ઼ તુજસે આશનાઈ નહી કરૂંગા. જા તુ અપને અસલી મુકામ પર. મયે તુજસે અપના હાત ઉઠાતા હું.

(ફરરોખ પેટી આગલ જવા ચાહે તેટલાં એક અવાજ઼ સાથે ઈબલીસ પેટી સમેત જમીનમો ગરક થાયેછ.)

કમબખ્તી! કયા, સંદુક ગયબ! ઓ સાહેબે પરવર, એ કયા વારોદાત! અયે કમનસીબ ગુનાહગાર ફરરોખ, તું કીસ ગુબારે સીતમમે ગીરફતાર હયે? (જ઼રા વીચાર કરીને) પર સબર, અયે દીલ, તેરે દીલકી મુરાદ, જ઼ીંદગીકા ખજ઼ાના, ઔર ઉમયેદકા ગૌહર તો તેરે હાતમે હયે. ફેર તુજે કાહેકા ડર? ફરરોખ, ફરરોખ, ખુદા ન ખાસ્તા, ઈસી ઈશ્કકી તબાહીમે માનીદે કયેસો ફરહાદ, નલ, ઔર વાંમેકસા વાહાશી હો. અપની જ઼ીંદગીકા પરીન્દા ઈનતેજ઼ારીકે કફસસે મુલકે અદમકો ન ઉડા દે. ચલ, જલદ કર; ઈસ્સે નૌશ કર અપની ઉમયેદ લા બર.

(ફરરોખ અકસીર પીવા જાયછ. અંદરથી પરવીજનો સાત્ર આવેછ.)

પરવીજ઼—ફરરોખજાદ, ઓ બીરાદર ફરરોખ—

ફરરોખ—(ગભરાઈને) હા! કૌન? પરવીજ઼! ખાનાખરાબ. અરે, અબ એ મેરી કમબખ્તીકી નીશાનકો કાંહાં છુપાઉ? હાં, ઠીક હયે યાંહાંહી—

(સુરાઈ ટેબલપર મુકી તે ઉપર જબ્બો ધાંકેછ. પરવીજ અગાસીપરથી ઉતરી ફરરોખ પાસે આવેછ. ફરરોખ તેને આવકાર દીએછ.)

મુબારક તેરા આના અયે અજ઼ીજ઼ પરવોજ઼, પર આધી રાતકે વક઼્ત કીસલીયે તકલીફ઼ ઉઠાઈ? (બાજુ) હા! એક વક઼્ત અયેસા થા કે એ ભાઈકી શકલ મયે નીહાયત પ્યાસ્સે દેખ ઈસકી મુલાકાતકા ઈનતેજ઼ાર રહેતા થા. પર અબ વોહી સુરત આજ માનીંદ જ઼હેરકે મેરી આંખોંમે આતી હયે. પરવીજ઼, આગે મયે તેરા ખ્યેરખ્વાહ થા, પર અબસે તેરા મુદઈ અદુ, ઔર તેરા દુશમન હુવા હું.

પરવીજ઼—અયે મેહેરબાન, નેક રાહાપે ચલને વાલે મેરે ભાઈ ફ઼રરોખ—

ફ઼રરોખ—(બાજુ) ભાઈ! થોડે રોજ઼મે તું એ નામ ભુલ જાયેગા.

પરવીજ઼—શાહાકા કોઈ જરૂરતકા કામ હોનેસે મુજે થોડેક દીન દુસરે મુલક જાના હયે, તો દીલમે એ આયા કે તુ નેક ઔર પાક બીરાદરકા દીદાર દેખ કદમબોસી કરકે જાઊં, કે જીસ્સે અયેસે મુશ-કીલ કામમે મુજકો તુજ નેકબખ્તકે દોઆકી બરકતસે ફ઼તેહમંદી મીલે; જીસ્સે મયે ફ઼ીરોજ઼ પા બાગ્અમનો ચમન સુરખરૂઇસે ફ઼ેર તેરી ખીદમતમે દસ્તબસ્તા હુંગા. ઇસલીયે અયે ભાઈ, તું અપને રહેમી દીલસે મુજે નેક દોઆ દે.

ફ઼રરોખ—(બાજુ) નેક દોઆ! ઓ ભોલે ઔર ખાલીસ દી-લકે પરવીજ઼, તુજે થોડી ખબર હયે કે ફ઼રરોખ આજસે તેરા કાતીલ હુવા હયે. પર એ સબ ગુનાહોંકા જવાબ મયે ઉસ પરવરદીગારકી દરગાહમે રોજ઼ે મહેશરકો કીસ તરેહ દે સકુંગા?

પરવીજ઼—બીરાદરે મન, કયા હયે? આજ કુછ તેરી તબીયત ઠીક નહીં હયે. ભાઈ, મુજસે કહે કયા હયે?

ફ઼રરોખ—કયા! કૌન, મુજે? નહીં નહીં, કુછ નહીં.

પરવીજ઼—નહીં બીરાદર, તેરે દીલકો કુછભી રંજ હયે સહી. પર ખયેર, મયે ઔર એક ખુશ ખબર કહેતા હું કે જીસ્સે તેરા એ રંજો અલમ દુર હોગા; આજસે દો હફ઼્તેકે બાદ વોહ ગુલબદન રશકે ચમન ખુશ અંદાજ઼, શાહેનાજ઼સે મેરી શાદી હોગી.

ફ઼રરોખ—(ચોંકીને) હં! કયા? શાદી તેરી!

પરવીજ઼—હાં ભાઈ, મેરી શાદી. કયું કુછ—

ફ઼રરોખ—નહીં નહીં, આગે બોલ.

પરવીજ઼—ઔર મયે ઉમેદ રખતા હું, કે તુહી અપને મુબારક ઔર નેક હાતસે હમ દોનોંકા હાત મીલાકે હમકો હંમેશાગીકે ખુશીકે અયેવાનમે દાખીલ કરેગા.

ફરશેખ—(ગભરાઈને) કૌન? મયે હાત મીલા દું? નહીં નહીં.

પરવીઝ—ફરશેખ, આજ મુજપે ઈતની ખફગી! કયા આપ મેરી શાદીસે નારાજ હુવે હો?

ફરશેખ—(કમને) નારાજ? મયે! નહીં, કુછ નહીં.

પરવીઝ—જબ તો ભાઈ તુજે મેરી શાદીમે શામીલ હોના ચાહીયે. ઔર તુ મુજે કૌલ દે કે તુ અપનેહી હાતસે હમારા નેકા કર દેગા.

ફરશેખ—કયા, કૌલ! નહીં મુજસે જીનહાર નહીં હોગા. મયે મજબુર હું.

પરવીઝ—જીનહાર નહીં હોગા! મયે મજબુર હું! ફરશેખ, તેરે મુહસે આજ અયેસે સખ્ત કલામ સુન મયે તાઆજુબ હું. મગર શાયદ રાતો દીન ઈબાદત કરનેમે ઔર નેક અશગાલમે ખ્યાલ રખનેસે તેરે મગજ પર ખરાબ અસર હુઈ હોગી. પર ભાઈ, બેહદ ઈબાદત ઔર પરહેજગારી કરનાભી ખુબ નહીં. કોઈ કોઈ વકત લહેજતદાર નેયામત ઔર રંગીન શરાબકાભી લુતફ ઉઠાના ચાહીયે.

ફરશેખ—(ગુસ્સામાં) શરાબ! થુ, થુ. અસતકફીર અલ્લાહ! પરવીઝ, કયા તુજે માલુમ નહી કે અયેસા ચીજોંસે બાજ રહેનેકે લીયે હમ જાહેદોંકુ સખ્ત ફરમાન હયે?

પરવીઝ—ભાઇ, મોઆફ કર. મયેને કીસી તરેહસે તેરા દીલ દુખાનેકે લીયે એ બાત નહીં કહીથી. (ફરશેખનું ગભરાતનું મારયું મુજલું) પર સબર, ભાઈ, કયા હયે? કયું ઈતના હાંફતા હયે? ખયેર તો હયે!

ફરશેખ—(બેબશ અવાજે) ન-ન-નહીં. કુછ નહી. મ-મ-મયે બ-બ-બહોત થકા હું ઉસ્સે જ-જ-જરા જી બેચયેન હયે.

પરવીઝ—ભાઈ, તુ નાહક અપને જીપર તકલીફ ઉઠાતા હયે; ઔર રાત દીન ઈબાદતમે તનહા પડા રહે ખાનેપીનેકી જંજાલો સહે દીનો દુન્યાકી અયેશો મજાકો છોડ અપને જીંદગીકે ગુલકો મુરઝાતા હયે. દેખ, મયે કયેસા સુખી ઔર તાજા હું. દુન્યાકી રસમ, માશુકોંકા

પ્યાર, દોસ્ત આશનાઓંકો માહાફીલ, ઔર રંગીન શરાબકી લહેજત બગયર કીસ કામકી જીંદગી, ઔર કીસ કામકી દુન્યા ?

ફરરોખ—ઓ પરવીજ, ખુદા ગજબ સીતમ આફત (ફરરોખને ધ્રુજરાં ચડવાથી જમીન પર બેસેછ).

પરવીજ—બોલ ફરરોખ, બોલ. કયા હયે? ગજબ સીતમ આફત કીસ ચીજને તુજે ઘેરા હયે? બયાં તો કર.

ફરરોખ—(નીસાસો નાખી) ઓ સરદ સરદ બદન! સરદ હાએ નસીબ!

પરવીજ—સબર સબર, ફરરોખ, હીમત પકડ, લે એ સાયા ઓડ.

(પરવીજ ટેબલપરથી જામો ઉંચકવા જાએછ. ફરરોખ ગભારાઈને તેને પકડેછ.)

ફરરોખ—નહી નહી, સબર કર, સબર. એ મત ઉઠા. ઈસ્સે યાંહાંહી રહેને દે.

પરવીજ—નહી ભાઈ, જીદ ન કર. જરા ઓડ લે.

(બેઉ જનાં એકએકમાં ખેંચતાન કરેછ. પરવીજના પતામાં ઓસેલી સબી પડી જાએછ. સુરઈ દેખાએછ. ફરરોખ ગભરાઈ ખાસી જાએછ.)

ફરરોખ—ઓ ખુદા! ફસા, ફસા. આઈનદા મેરા ખાના-ખરાબ હુવા.

પરવીજ—(સુરઈ હાતમાં લઈને) એ કયા? શરાબ! બીરાદર ફરરોખ, કયા એ રંગીન ગુલેગુલાબો મયેસે દુર રહેનેકી તુમ જાહીદોંકો મન્આ નહી હયે? (પરવીજ ખુબ હસેછ).

ફરરોખ—પરવીજ, ખબરદાર. એ કયા હયે ઉસકી તુજે બીલકુલ ખબર નહીં હયે.

પરવીજ—ખયેર, જબ ચખનેસે તો બરાબર ખબર હોજાએગી.

(પરવીજ બુચ ઉઘાડી પીવા જાએછ, ફરરોખ ગભરાઈ જઈ તેનો હાત પકડી લેછ.)

ફુરરોખ—ખબરદાર, ઈસ્સે ન છેડ. એ તો હમ જાહીદોંકા આબે આહમર હયે.

પરવીજ—(બાજુ) ઈસ્સે કૌલ લેનેકા એહી વકત હયે. (ફુરરોખને) ખયેર, અગર અયેસા હયે તો મયે ઈસ્સે ન છીયુંગા. પર જબતક તુ મુજે અપને હાતસે મેરી શાદી કર દેનેકા કૌલ ન દેવેગા, તબતક મયે ઈસ્સે નહી છોડુંગા. વાસ્તે બોલ, કૌલ દેના હયે યા ઈસ્સે ખોના હયે? બોલ જલદી.

(પરવીજ ધાંધલ કરી બુચ ઉઘાડવા જાએછ. ફરરોખ ગભરાઈને વચન આપીદેછ.)

ફુરરોખ—સબર, સબર. લે એ કૌલ. મયે તેરી અરજ કબુલ કરતા હું.

પરવીજ—(બાજુ) શાબાશ, ઈસકા નામ કામ. (ફુરરોખને) બસ અબ બીરાદર, તુજે ઔર તેરે મુકામકો થોડે દીન સલામ કર રૂખસત હોતા હું; ઔર ચંદ મુદતમે ફુજલે ખુદાસે સલામત આ તુજસે ઔર મેરી માશુક શાહેનાજસે મુલાકાત કરૂંગા; પર યાદ રખના ફુરરોખ, વોહ પયેમાન ન ભુલના.

(પરવીજ ગયાલરી પરથી જાયછ પછી)

ફુરરોખ—ચંદ મુદતમે સલામત આ મુજસે ઔર માશુકસે મોલેગા! અયે દગલબાજ, મુજે ફંદમે ફસા તુને મુજસે કૌલ લીયા હયે નહી! પર અયે બેખબર, તુ થોડા જાનતા હયે કે જેસે પયાસે જાનવર જો નદીપે પાની પીનેકુ આતે હયે ઔર શેર ઉનકો અપને તેજ પંજેકા શીકાર કરતા હયે, વયેસાહી તેરી મોહબતકે શરબતકા પીયાલા માઆમુર કરકે પીનેકે વાસ્તે મોઇઅન કીયા હયે વોહ તુજસે છીન મયે પીઊંગા; તેરી દોલતકે છકકે ઉડાઉંગા, તેરી માશુ-કુકો અપને ગલે લગાઊંગા, એ શાહેરકા અમીર કહેલાઉંગા, તુજે મેરા ગુલામ બનાઊંગા, ફતાહ પાઊંગા, અયેશ ઉડાઊંગા, રંગ રચાઊંગા. આહા રંગ રંગ રંગ!

(ખુશીમે આવી અહીંથી તાંહાં ફરેછ. પરવીજના હાથથી પડી ગયેલી સાબીપર નજર પડેછ તે જોઈ)

હા! પર સબર, એ કયા? (સબી ઉચકીને) તસવીર! શાહેનાજકી તસવીર! એ કયેસી ખુશાલી? કયા મેરી જીંદગાંકે સુખ ઔર ખુશીકે હીસ્સેદાર માશુકકી અસલ મીલાઉં ઉસકે પેશતરહી ઉસકી નકલ મુજે ઈનાયત હુઈ, કે ઉતના વકત મેરા બેકરાર દીલ ઈસ હુરે જન્નતસે રીઝાઊં. બોલ બોલ, અયે દીલનવાજ, બોલ બોલ તેરે અકીકી લબ, ઔર સુના તેરા શીરીં આવાજ કે બહેલે જીસ્સે દીલ એ પુરતઅબ, શાએદ એ પરવીજકે હાતસે યાંહાં ગીરી હયે ઈસકો બડી હીફાજતસે રખી ચાહીયે. કોઈ રોજ એ આફતમે કામ આવેગી. ફરરોખ, ચલ અબ તેરી કીસમતકે નવીશ્તેકા લીફાફા ખોલ, ઔર મજહબે ઈશ્કકી કાંહાંનીકે અલેફ બે શુરૂ કર.

(ફરરોખનું બુચ ઉઘાડી અકસીર પીવું, ભયંકાર અવાજે તથા ગગડાત સાથ મેહેલનું ભાગી કકડા થવું, ચાર આરસીના પણ કકડા થઈ જવા, ટેબલ તથા ખુરસી ગેબ થવી ફરરોખનું તાંહાં ને તાહાંજ પરવીજના અવતારમાં બદલઈ જવું, શેહેતાનોનું અંદરથી ખુશાલીનું ગાયન ગાવું.)

"હયે વકત હયે વકત હયે વકત એહી રે" રાહા.

શયેતાનો—હુઈ ફતાહ—હુઈ ફતાહ—હુઈ ફતાહ—શયેતાની.
ફરરોખ આબેદ પેચદર આમદ.
ખુશી સુદાયમ અજી ખુશી શુદ.
ખુશીકી હરસુ—પુકાર હયે—પુકાર હયે—પુકાર હયે—હુઈ ફતાહ.
યાંહાંપે આબોદ હુવા હયે મકહુર.
ખુદાકે ડરસે કીયા ગયા દુર.
બ બાગે શયેતાં—બાહાર હયે—બાહાર હયે—બાહાર હયે—હુઈ ફતેહ.



પરદા પાંચવા.

(ફ્રરોખ પરવીજના અવતારમાં દાખલ)

(બએત)

ફ્રરોખ—અજબ હયે તેરી કુદરતે બેશુમાર,
કે પલમે એ કયા કયા કીયા આશકાર.
અજબ શાન તેરી અજબ તેરા ઢંગ,
જો પલમે બદલતા હયે દુનીયાકા રંગ.
થા પહેલે મયે કયેસા અબ કયેસા બના,
એ કયા તેરી સનઅત હયે અયે રબબના.
બના હું એ કયા શીકલ પરવીજશા,
તબ કયું ન બનું શોહર શાહેનાજકા.
હો ફ્રરોખ ખુશી બખ્ત બીદાર હુવા,
કે બાગે ખુશી તેરા ગુલજાર હુવા.
કલી ઉમયેદકી ખીલી બાગમે,
કે નરગીસો સોસન હયે રંગ રાગમે.
હર ડાલોપે બુલબુલ જો લેતે હયે તાન,
હયે હરસુ મુબારકબાદીકી શાન.

પર સબર, અયે શાદએ દીલ, તેરે બખ્તકા અખતર બુરજે બુલંદી પર આયા હયે, પર બારબાર તેરે દીલમે દાહાશતકી શરર કયું ચમકતી હયે? ખુદા જાને. પર ખયેર, અબ તો ચલ અયે ઈનતેજાર દીલ, અપને ઉમીદકે ગોહરકા નવલખા હાર જો તુને અપની તાઅતકી કીમત દે ખરીદા હયે વોહ અપને ગલેમે ડાલ.

(ફ્રરોખ જવા કરેછ, મુબારક અંદરથી દાખલ થાએછ.)

મુબારક—હટ છી! જો ખુદાકા હુકમ. (ફ્રરોખને જોઇ) હું! કૌન? નેકનામ ઈજજે શાન ખાનસાહેબ પરવીજ!

ફરરોખ—(બાજુ) કમબખ્તી, એ પીડા કાંહાં આઈ? પર અબ જલ્દ યાંહાંસે નીકલ જાઉં તો અછછા.

(ફરરોખ જવા કરેછ, મુબારક તેને ઉભો રાખેછ.)

મુબારક—સલામુન અલેક, જનાબે આલા, હજરતેવાલા ખાન-સાહેબ, કુછ ફીદવીપે કરમ એનાયેત કીજીયે; મુફલીસો લાચારક દાદ લીજીએ.

ફરરોખ—ખાનસાહેબ! અરે દીવાને, મેરા નામ તો ફર-(અચકીને બાજુ) અરે અયે વાહીયાત, એ કયા બકતાથા? (મુબારકને) હાં મુબારક, મેરા નામ પરવીજ.

મુબારક—રાસ્ત હયે મેહેરબાન, આપકા ઈસમે મુબારીક પરવીજ દીલ અજીજ ઔર રૂતબએ ખાનસાહેબ બુલંદ મરાતેબ ઔર ઉસ્સે એ ફીદવો ખોદમત ગુજાર વાકીફગાર હયે.

ફરરોખ—(બાજુ) ઈતના તો હક હુવા કે અબ મયે ફરરોખ હું અયેસા કોઈબી નહી જાનેગા. (મુબારકને) પર તુ કૌન? વોહ મકબરેકા મુજાવર મુબારકહી હયે નહી?

મુબારક—રાસ્ત રાસ્ત જનાબ આપને બજા કહા. મયે વોહી મકબરેકા મુજાવર હું. પર જનાબ, મયે અબ વોહ મકબરેકો છોડ ઔર એક નયા મકબરા કે જીસકે કાઆબએ કફસમે મેરે તાએરે દીલકી તુરબત બની હયે ઉસકી મુજાવરી દીન રાત કરને ચાહતા હું; વાસ્તે ગુલામપે કુછ મેરબાની કીજીયે.

ફરરોખ—મુબારક, શાબાશ આજ તો તુ શાએર બનકે લતાફતો ફસાહતસે તકરીર કર રહા હયે. ચલ બોલ જલદી, તુ કીસ ચીજકો તલબ કરતા હયે.

મુબારક—(બાજુ) મુબારક, બેટા જરા મોરચી મસાલા લગાકે જલદો કહેદે; નહી તો બાજી હાતસે જાએગી. (ફરરોખને) સાહેબે સરદાર આલીવીકાર, જીસ ખુશ દીદાર નેક કીરદારકે આપ ખાવીંદ બનોગે ઉનોકી સહેલી રંગ રંગીલી દીલનવાજ ખુશઅંદાજ ઉસોકા

પર એ બંદા શીફ્તા હજાર જાનસે ફરેફતા હયે; બસ ઉસીકી મુજાવરી કરૂંગા, ઔર આપકે કદમોંપર સર ધરૂંગા. (મુબારક ફરરોખને પગે પડેછ, ફરરોખ તેને ઉઠાડેછ.)

ફરરોખ—ઉઠ ઉઠ મુબારક, નાદાની ન કર. મયે તેરી મુરાદ બર લાઊંગા. પર ફીલહાલ તુને જો નાર નેક દીદારકા નામ કહા ઉસકા મકાન ગુલસીતાન યાંહાંસે કીતના દુર હયે વોહ તુજે ખબર હયે?

મુબારક—અલબત્તા હુજુર, વોહ મકાન જાનતા હું. ઔર ઉસ દરકી ખ્વાહીશમે પરેશાનીકી ખાક છાનતા હું; જનાબ, વોહ સામનેહ હયે. જરા સીધે રાસ્તેસે દાયેં હાતપર હો ફેર બાયેં હાતકા રાસ્તા લેવે તો નજરોંકે સામનેહી દીખાઈ દેતા હયે; કયા આપ ભુલ ગયે હો? (બાજુ) રાસ્ત હયે બડે લોગોંકા મગજ છોટા રહેતા હયે, જીસ્સે બોહોત ચીજોંકી યાદ નહી રહેતી; જલદી ભુલ જાતે હએ.

ફરરોખ—હાં, અબ મુજે માલુમ હુવા. મયે ઉસી મહેલકી તરફ જાતા હું. જો તેરીભી મરજી હો તો મેરે પીછે આ.

મુબારક—અજીચે બેહેતર. (ફરરોખને) પર મેહેરબાને મન, ગરચે કોઈ સોહાને પોશાકમે ઉસ યાર નાજદારકે મુકાબોલમે રૌનક અફજા હું તો કયેસા સજું? યુંબો ફીલહાલ બંદેકી ખુબસુરતી કુછ કમ નહીં હયે; ફકત રંગ કાલા હયે, પર દીલ ડૌલ નીરાલા હયે; નાક છોટી હયે, પર દોનો કાનકી જોડી મોટી હયે; થોડાસા પેટ બડા હયે, પર દાનાઈકે ખજાનેકા ઘડા હયે; મગજ બીલકુલ ખાલી હયે, પર આંખે મસ્ત મતવાલી હયે; હાત પયેર સંડે હયે, પર સબ ફયેલોંસે ભરે બંદે હયે; વાસ્તે સાહેબ આપકે કાંધેપર લટકતી થયેલીમેસે કુછ થોડાસા ઈનાયત કીજીયે જીસ્સે અછછા પોશાક પહેન કરશેફરસે આપકે પાસ હાજીર હું.

ફરરોખ—(બાજુ) વાહ! કયા, અશરફીયોંકી થયેલી? (ફરરોખ કોથરીમાંથી પૈસા કાહાડી મુબારકને આપેછ.) ઠીક હયે, લે એ દસ દીનાર, ઔર અછછા પોશાક પહેન જલ્દ આ.

મુબારક—(બાજુ) હજરત તો આજ બડે ખુશ મીજાજમે હયે.

ફરરોખ—(સામેથી પરવીજને આવતો જોઈ ઘભરાયેછ.) અરે વોહ કૌન! મેરા ભાઈ પરવીજ! અપની સફરકો જાનેકે લીયે ઈસી શહાસે મંજીલ કરતા હુવા યાંહાં આતા હયે. મુબારક, મુબારક, તું જલ્દ પોશાક બદલકે મેરે પીછે આ. મેરા દુંબાલા પકડ મુજે મીલના.

(ફરરોખ જમની બાજુ જાએછ.)

મુબારક—બહોત ખુબ. અરે પર કયા કહા? મેરે પીછે આ. મેરા દુંબાલા પકડ મુજે મીલના! તો કયા જા કે પીછેસે ઈનકી દુમકે બાલ પકડ ઈને મીલલું? પર આદમીકો દુમ હોતી હયે એ તો મયેને આજહી સુનાં. ખયેર, ઈસમે મેરે બાપકા કયા જાતા હયે. દુમકે બાલ નહી તો સરકે બાલ પકડકે મીલ લુંગા.

(મુબારક જમની બાજુ જાએછ, પરવીજ ડાબી બાજુથી દાખલ થાએછ.)

પરવીજ—સલામ હયે તુજે અયે શીરીં સુખુન શહેનાજ, ચંદ મુદત સલામ. શેહેરે બદખશાંકે રંગીલે બુલબુલ, તુજે સલામ હયે. દો હફતે તક ફરીશતોં તેરી નીધાબાની ઔર પરીયોં તેરી પાસબાની કરે.

"શમઆ સીફતમે સારી રાત" રાહ.

વકતે જુદાઈ જાનેજહાં તુ કયેસીથી ખામોશ વાંહાં.
આ સકતેમે ઓસાલ બુતકે બાત ન કીઈ તુ ખોલ જબાં—વકતે.
ચશમએ નરગીસ અશકસે થે તર મોતી થે મીજગાસે રવાં.
ગુલસે ગાલ વોહ રહેથે કુમલા મુરઝા રહાથા ગુનચે દહાં—વકતે.
રંગ તગઈયર ચહેરેકા થા લબ થે અબોયત ગમસે પુર.
કયા વોહ ગમકા તેરે સમા થા નાજો અદાકા જાનેજહાં—વકતે.
વોહ ગમગોની સુરત મેરે દીલપે હયે ગોયા નકશે હજર.
રાત દીન બસ એહી તસવ્વુર રહેતા મુજકો હયે હરઆં—વકતે.



પરદા છઠા.

(ફરરોખનું દાખલ થવું.)

ફરરોખ—કયા તાઆજુબીકી બાત હયે, કે મુજસા શખ્સ જો રાતો દીન ઔર હરઘડી વ અયાંમ ઈસિ જંગલોકી હરેક શાખા વ ચૌતરફ ફીરા હુવા આજ ગાફીલ બનકે ઈધિર ઉધર તકરા રહા હું. મેરા મગજ કુછ ઠીકાનેપર નહી. મયે બેચયેન ઔર બેઆબ બના હું. જબ આધી આધી રાતકે વકત ઈસિ જંગલમે અકેલા પડા રહેતાથા તબ ડર નહી લગતાથા, ઔર અબ બ વકતે સહર મારે દહાશતકે લરજા કયું હોતા હયે? કયા મેરે કારે ગુનાહ મેરે દીલકુ નાઉમીદ કર ડરાતે હયે? કયા મેરી બદીકી બુત મેરે સામને આતે હયે? હા એ જહાંકે પત્તોંકા ખનખનાત માનીંદ ડરપોક હીરનકે દાહાશતસે ભગાતે હયે. પર કયા, ફેર મયે ભટકતા હુવા વોહ મસખરે મુબારકકી ઝોપડીકે આગે આ ખડા હું? ખયેર, મુબારક મુબારક, સુનતા હયે કયા? મુબારક.

(ફરરોખ ઝુપડીનો દરવાજો ઠોકેછ. મુબારક અંદરથી જવાબ આપેછ.)

મુબારક—અરે આયા હુજુર, જરા કપરોંકો અત્તર લગાતા હું.

ફરરોખ—(ચોંકીને) અરે ફીર એ કૌન, પરવીજ સાંમનેસે આતા હયે! ગોયા અપની દુશમનીકા કીના લેનેકો બારબાર રાહા બીચ આ મીલતા હયે. અબ મયે કાંહાં છુપું? અયે જંગલી દરખ્તો, મુજે પનાહ દો; મેરે દુશમનસે બચાઓ.

(ફરરોખ મોટા ઝાડની અંદર ભરાઈ જાએછ. પરવીજ ડાભી બાજુથી દાખલ થાયછ. મુબારકનું ઝુપડીમાંથી નીકલી સાંમે થવું અને પરવીજને સલામ કરવી.)

મુબારક—ફીદવી હાજીર હયે, હુજુર. કહીયે મેહેરબાન ખાન સાહેબ, અબ બંદા કયેસા સજતા હય, સચ કહીયે.

પરવીજ—(અજાએબીથી) ખુદા ખયેર કરે, એ કૌન!

મુબારક—(બાજુ) મુજકુ નહી પયેછાના? હેહેહેહે. એ ઈસ કરકશાક ઔર તરીમતરાક પોશાકકોહી તાસીર હયે. યારો મયે તો અવ્વલસેહી કહેતાથા કે દરજીકે પયેરકો તુફયેલસેહી લોગ ઈજતદારમે ધુસતે હયે. (પરવીજને) આપ જયેસે સરદાર અકલમંદો હુશીયાર પુરાને રફીકકો ઈતને જલદી ભુલ ગયે! વાહવાહ હુજુર, વાહવાહ!

પરવીજ—રફીક! તુ મેરા રફીક! એ કયા બકતા હયે?

મુબારક—અલબતા, બંદા કુછ ગુરૂરીસે નહી કહેતા, પર મેરા ઈસિમે મુકદ્દસ મુબારક હયે કે જીસકો હજારેં ચહેરેનમુન નાજદાર નાજનીનો નાજ વ નખરેસે મનમોહન મીઠે મધુરી મહોબતકે મુબારક કરકે બુલાતે હયે. (બાજુ) આફરીન હયે તુમારી બેફહેમી ઉપર મીયાં, અબતક સીહા સમંદરમેહી ગોતાં મારતે હયે. (પરવીજને) જનાબ, આજ કલ કુછ બંદા અપના અફસર નહી હયે પર આપકા નફર હયે.

પરવીજ—મેરા નફર!

મુબારક—ઉસમે કયા શક, હુજુર? મેરી તો એ સબ બાહેરકી સુફયેદી હયે; અરે સાહેબ, મયે કુછ સજીલે સાજકા સજા હુવા ઘોડા નહી પર લાદીઆં લાધનેકા લંબે કાનકા ગધા હું. અબ પયેછાના?

પરવીજ—નહીં, મયે તુજે મુતલક પયેછાનતા નહીં. ફકત તુજે ઈસી ઘડી દેખા વોહી; ઉસકે આગે તેરી સુરતભી નહી દેખી.

મુબારક—(બાજુ) કમબખ્ત અપની નૌકરીસે બરતરફ કરને ચાહતા હયે કયા! પર બંદા કાંહાં જાએગા? જુંકે માનીન્દ ઈસકો ચીમટુંગા. (પરવીજને) ખાનેઆબાદ ખાનસાહેબ, કયા આપને અભીહી મુજે અપની નૌકરીમે નહી રખા?

પરવીજ—નહીં, ગલત હયે. મુજે ઈસ બાતકી કુછભી યાદ નહી. શાયદ તુ દીવાના હુવા હયે.

મુબારક—સાહેબ, આપ જરા ભુલતે હો. મયે વોહી મુબારક હુ કે જીસકો આપને થયેલીમેસે દસ દીનાર દીએથે જીસ્સે મયે એ સરોપાવ પાયા—ઔર આપકી ખીદમતમે આયા. અબ કુછ યાદ આઇ?

પરવીજ—કમબખ્ત, જબ તો એ દુસરા સરોપાવ લે.

(ચીરડાઇને મુબારકને મારેછ.)

મુબારક—(રડતો રડતો મોટે મોટે બુમ પાડી) ઓ બાપરે! મુવારે, કોઈ આવ રે. અરે બાબા, મયે કુછ તુમારા નૌકરભી નહીં ઔર નફરભી નહીં. ખુદા વાસ્તે જાઓ.

પરવીજ—અબ ઠીકાને પર આયા નહીં! ફીર જબ માલીદા ખાનેકી મરજી હો તબ નૌકર બનને આના.

(પરવીજનું ગુસ્સામાં જમની બાજુ જવું.)

મુબારક—કમબખ્તી લગી હો તો ફીર હડડીયોંકા કીમા બનાનેકો જાઊં. (કમ્મર દાબીને) અરે મેરી ગરીબ ફુસલીયાં રે! દો તીનકા તો બીલકુલ ચુરાહી હો ગયા હોગા. નૌકરી તો બહોત અછછી; અયેસી નૌકરી કરનેકે બદલ થોડોસી હડડી ફુસલી જો સાબુત હયે વોહી સલામત લે રાસ્તા કાટું તો ઠીક.

(કમ્મર દાબતો ડાભી બાજુ જવા કરેછ, ફરરોખ સાંમેથી આવેછ.)

ફરરોખ—અયે દીલ, જરા ધીરજ ધર. અબ વોહ ગયા. (મુબારકને) વાહ મુબારક, તુને ઠઠયેરા તો ખુબ કીયા હયે.

મુબારક—બાપરે! એ તો ફીર આયા. અરે પર એ હયે કયા? એતો યાહાંસે ગયા થા, ઔર ઇતને દેરમે યાંહાંસે કયેસા આયા?

ફરરોખ—મુબારક, કયા સોંચતા હયે? કયું તુજે દીયા હુવા સરોપાવ કયા બસ નહીં હુવા? કુછ ઔર ચાહીએ?

મુબારક—કુછ નહીં ચાહીએ હુજુર, કુછ નહીં. સરોપાવકી કયા કમી? મેરા અરમાન પુરા હુવા. (બાજુ) સાથ હડડીયોંકા ખુબ ચુરા

હુવા; કમબખ્તકી, કુછ ફીર માલીદા ખીલાનેકી મરજી હુઇ હયે કે કયા? કુછ સમજ નહી પડતી.

ફરરોખ—મુબારક, આજ કુછ બેસાખ્તા જબાન બેપરવાહીસે બક રહા હયે; દીવાને, કયા ઇતનેહી અરસેમે મેરી કીઇ હુઇ નવાજીશકા હક ભુલ ગયા? અબતક તો ઉસ નવાજીશકી નીશાન તેરે પાસ હોની ચાહીએ.

મુબારક—અલબતાં હુજુર, આપકી કીઇ હુઇ નવાજીશકી નીશાન જાબજા મેરે તન બદનપર ઉસમે અકસર કરકે નરમ જગોપે બહોત હયે. વોહ કયું ભુલુંગા, સાહેબ? (બાજુ) ઇસકા બાપ મર જાએ ઇસકા, કમબખ્તને નરમ જગો દેખકેહી ઠોક દીયા હયે. ખુદાકે ફજલો કરમસે સબ જગે ગોશ્ત ગોશ્તહી હયે; હડડીકા નામ નીશાન નહી દીખતા.

ફરરોખ—ભલા ચલ, અબ મેરે પીછે આ.

મુબારક—અછા, ચલીયે હુજુર. (ફરરોખ જમની બાજુ જાએછ તથા મુબારક ડાબી બાજુ. ફરરોખ તેને પકડેછે.)

ફરરોખ—કમબખ્ત, એ મેરે પીછે આતા થા, નહી?

મુબારક—પીછે તો આતા થા.

ફરરોખ—ઉલ્લુ, તુ તો ઉલટે રાસ્તેસે જાતા થા.

મુબારક—હાં હાં, જબ તો ભુલ ગયા.

ફરરોખ—કયું બેહયા, મુજે પયેછાનતા નહો કયા? ભુલ ગયા!

મુબારક—(ગભરાઇને બાજુ) અરે નહીરે, ભુલે કયા? અપન કુછ ભુલે બુલે નહી. ફીર હુજુરકે મગજમે કુછ ધુંઆ આયા કયા? અબતક તો ફસલી કીરકીરાતા હયે. (ફરરોખને) હુજુર, આપકો અછી તરેહ પયેછાનતા હું, કે આપને મુજે ઇસિ વકતકે સીવા કોઇભી વકત દેખા નહી હયે વોહી ખાનસાહેબ આપ હો.

ફરરોખ—લે જબતો અયે લુચ્ચે નીચ ગુલામ, ચખ અપને કીએકી મજા; ઔર ફીરસે મેરે જયેસે દરબજેવાલે નયે માલીકકી મસ-

પરી કરતે વકત ખુબ સંભાળના. જા, કમબખ્ત, અબ તેરી ગરજ હો તો આઇયો.

(ફરેરોખ ખુબ મારી ચીરડઇને જતો રેહેછ. મુબારક જમીનપર પડયો પડયો અજાયેબીમાં બોલેછ.)

મુબારક—અરેરે! એ કયા આફત! એક બાજુસે લાતોંકી લીઆકત તો દુસરી બાજુસે ઠોંસોકી લતાફત, એક તરફસે મુકકીયોંકા માલીદા તો દુસરી તરફસે જુતીઓંકી જલેબી, ઔર વોહભી મેરેહી નસીબમે. મયેભી બડા કીસમતદાર કે અયેસે માલીકકી નૌકરી પાયા. કસમ મેરી બાલા મોરજાનકી, કે મેરી પીઠપર પડે હુવે ધભાધભ ધબકેકે ધાંભે સુરખ લહુકે માનીંદ હુવે હયે. પર સબર, ઇતને અરસેમે વોહ મીયાં તો કહીંકે કહી તીર હો ગયે. ભાગ બચા મુબારક, માર ખાયા તો બલાસે પર બાજી હાતસે ગઇ તો માશુકસે મીલના મુશકીલ હયે.

(મુબારક જમની બાજુએ જવા ચાહેછ. ઇફરીત સનીકલી આવી તેને રોકેછ.)

ઇફરીત—સબર, અયે મુજી.

મુબારક—બાપરે! શ-શ-શ-શ-શએતાન, શએતાન. ભાગ મુબારક, જી લેકે ભાગ.

(મુબારક બીકી ધ્રુજીને ડાબી બાજુ નાહાસી જાએછ. ઇફરીત હસીને)

(બએત)

ઇફરીત—હા શએતાન શએતાન વોહી હું મયે નર.
જો ફના કરે પલમે કંઇ લાખોં બશર.
બનાઉં મયે પલમે ગદાકો શાહ.
શાહકો કરૂં એક પલમે ફના.
અયેસા મયે હુશીયારો ચાલાક હું.
હરએક કામમે ઔજે અફલાક હું.
પરીજ જો જાતાથા કારે સફર.
ઉસ્સે રોકનેકો કીયા એક હુનર.

ઉઠાયા વોહ દરીયાવમે ખુબ તુફાન.
કોયા પુરજા ઉસકા જહાજ આલીશાન.
રૂકા અબ સફરસે વોહ નાશાદ હો.
ચલા આયા ફીર અપને ઘરબારકો.
મીલેગા જબ ફરરોખ પરવીજ સંગ.
મચેગા વહીં દોનો ભાઇયોંમે જંગ.
ફીર આગે મેરા કામ દીખલાઊંગા.
હું ઇફરીત હુનર મેરા બતલાઊંગા.

(ઇફરીતનું જવું.)

પરદા સાતવા.

(શાહેનાજ પરવીજની જુદાઇમાં ગાતી દાખલ થાએછે.)

“ સબ તો હયે ગુલશનમે લેકીન હયે કાંહાં મેરા અગાજ” રાહા.

શાહેનાજ—યારકે રંજોઅલમસે ભાવે કયું ગુલશન મુજે,
હર કયારી બાગકી આવે નજર સુતફન મુજે.
છોડ કર તનહા મુજે વોહ દીલરૂબા મેરા ગયા,
કાટને આતી હયે દેખો નરગીસે સોસન મુજે.
યાદ ગર વસલે સનમ યુંહી રહેગા હરઘડી,
ચયેન બાગે દહેરમે હરગીજ ન દેગા તન મુજે.

(ઉરીકા તથા સાહેલીયો દાખલ.)

હયે દહન ગુનચા મેરા લેકીન કરૂં મયે ઇસકો કયા,
હાયે હરદમ હયે જલાતા ગુનચએ ગુલશન મુજે.

“ સખી ના ઉમંગ રાખો જોબન સરસકી ” રાહા.

સહેલીયાં—ન કર ફીક્ર અયે જાનોમન પેશોપસકી,
રખ ઉમીદ અબ દીલમે ફરીયાદ રસકી.

વોહી હોગા ગુલ ઔર તું હોગી બુલબુલ,
અગરચે હુઈ કયેદ કુનજે કફસકી.
શદા ગમ કીસીકો જમાનેમે કબ હયે,
સુની જાતી ફરીયાદ હયે બારોબસકી.
ન ગભરા જરા દીલમે અયે મેરી પ્યારી,
ખુશી હોગી તુજકો પીયાકે દરસકી.

(સુદસ.)

શાહેનાજ—દીલ મેરા લે કર સફરકો જબ મેરા દીલબર ગયા,
દીલકે બહેલાનેકો વોહ અંગોશત્રી દે કર ગયા.
એ અચાનક ખ્વાબ મુજકો નીંદમે જો પડ ગયા,
અજદહા અંગોસ્ત્રીકા બન મુજે દસ કર ગયા.
વસવસે આતે હયે દીલમે ઔર પુર વીસવાસ હું,
જીનેસે બેજાર હું ઔર યારસે નેઆસ હું.

"નકો જાવોરી માંગારી જરા ઠાંમ ઠાંમ ઠાંમ" રાહા.

ફિરીકા—દીલકો શાહેનાજ તું અપને જરા ઠાંમ ઠાંમ ઠાંમ.
ખ્વાબો ખ્યાલોકા વીસવાસ કર દુર,
ન હો રંજીદા અયે નેકનામ નામ નામ.

(સોસન દાખલ.)

(બએત)

સોસન—અયે શાહેનાજ હો દીલમે તુ શાદ શાદ,
કે બર આઈ અબ તેરે દીલકી મુરાદ.
હયે આયા સફરસે તેરા વોહ સનમ,
નીશાતે ખુશી અયેશ હો જામો જમ.

શાહેનાજ—ક્યા આયા વોહ પરવીજ મેરા યાર આર.
શુકર હયે શુકર તેરા પરવરદીગાર.

બુલાલા બહોત ઉસકો તાઝીમસે.
મીલું મયેભી બા ઈજઝો તકરીમસે.

(સોસન જાએછ, ફરરોખ દાખલ, રાહેનાઝ તેને આવકાર દેવે.)

મુબારક હો આના તેરા જાનેમન.
કે આ પૌંહચે જલદી તુમ અમનોઅમન.
ખુશીસે હુવા દીલ મેરા બાગ બાગ.
જીગરસે હુવા દુર ગમકા એ દાગ.

(મુદસ)

બીન તુમારે જાનેમન મુજકો યાંહાં સકરાત થી,
આપકી હાલતપે હરદમ બેકલી દીન રાત થી.
ફીક્રથી ચોરોંકી રસ્તેમે હરએક જા ઘાત થી,
તુમ અકેલે રાહામે ઔર મૌસુમે બરસાતથી.
રાત દીન મશગુલ ઝારી ઔર શોરો આહમે.
કરતીથી હરદમ દોઆ અલ્લાહકી દરગાહમે.

ફરરોખ—શાહકા વોહ કામ ગરચે અયે મેરી દીલદાર થા.
પર તુમારે ઈશ્કમે એ દીલ મેરા બેકાર થા.
આદમી એક મોતબર જો પહેલેસે તૈયાર થા.
બાવફા થા બામરૂવત લાયકે હુશીયાર થા.
ભેજ કર ઉસકો ઉધર મયે આ ગયા હું તેરે પાસ.
બીન તેરે દીદારકે દીલ થા અજબ મેરા ઉદાસ.

(બએત)

અબ ઉમીદ તુજસે હએ અયે માહાજબીં,
સુબેહકો હો શાદી બ હમદમ નશીં.

અગર તુમ હો રાજી તો શાદી કરેં,
ખુશી અયેશ બાહમ મુરાદી કરેં.

શાહેનાજ—મયે રાજી હું ઈસ બાતપર શાદ હો,
મેરીભી એહી દીલકી બસ દાદ હો.
મહેલકી જરા સએર કર લીજીયે,
મુરાદે દીલે દાદ કુછ દીજીયે.
સુબાહકો કરે ફીરકે શાદી બહમ,
નીશાતે ખુશી અયેશ ઔર જામો જમ.

(ફરરોખ અને શાહેનાજ એકએકના હાત પકડી જાએછ.)

પરદા આંઠવા.

(સુનેરી મહેલ, અગાસીનો દેખાવ, મેહેલની બાહારથી બાગનો દેખાવ, ઉરીકા હસતી હસતી દાખલ થાએછ.)

ઉરીકા—ખુદાકે ફજલો કરમસે સબ કામ આસાનીસે સરનજાંમકો પૌંહચા, ઔર કલ શામકો ધુમધાંમસે ખાનસાહેબ પરવીજસે મલેકા શાહેનાજ બેહાઈ જાવેગી, ઔર બંદી ઉસ વકત શાદીકી મુબારકબાદી ગાવેગી. મલેકા ઔર ખાનસાહેબ દાલાનમે શરાબકે શોશે ઔર શરબતકે પયાલે નોશ કરતે હોંગે ઈતનેમે મયે ઉનોકે લીયે દો ગુલદસ્તે ઔર મેરે લીયે એક સજીલા હાર ગુંદકે તેયાર કરૂં. જા કે ફુલોંકી ટોકરી તો લે આઊં.

(ઉરીકા જમની બાજુ તરફ જાએછ, મુબારક ઝડપમાં ડાબી બાજુથી દાખલ.)

મુબારક—ગઈ ગઈ, હાયેરે! ચલી ગઈ. જરા એક દો કદમ આગે બઢતા તો હરગીજ ન છોડતા; મૌકાભી અછા થા મયેભી તનહા થા. બાતેં ચીતેં અછી હોતી. ખયેર ચલો, આજ ન શુદ કલ શુદ.

"સાહેબો મુજકો કહો" રાહ.

ગઈ વો રશકે કમર રશકે કમર મેરી દીલબર જાન જીગર—
કયા સમા યે ખુબ થા ઈસ બાગમે મગર
મએભી તનહા વોભી તનહા કીસકા થા ખતર—ગઈ.
વો શમા સીફત હુએ તો મએ પરવાના બનું
હો તસદદુક ઊસકે ઉપર જાન અપના દું—ગઈ.
ગર વો હુએગી હુરે અદના તો મએ હું ગીલમાન
ગર વો હુએ ચુડેલ પ્યારી મએ બનું શએતાન—ગઈ.

અરે પર લો, વોહ રંગરંગીલી છેલછબીલી લટક મટક કર છેલ છટક બન ઝટક પટકસે યાંહાં ચટકતી હયે. અરે વાહરે! તેરી નાજુક ચાલ કુલસે ગાલ ઔર રેશમો બાલપે ફીલહાલ મેરા દીલ પામાલ ખસતા હાલ હુવા હયે.

(ઉરીકા હાતમાં ટોપલી લઈ ગાતી દાખલ. મુબારકનું ખુનામાં સંતાવું.)

"હું તો ગામડેની ગોરીરે" રાહ.

ઉરીકા—મયે બન ચલી હું માલનીયાં—કે—
લે હાતમે છબરી લટક મટક જ્યું ચલે હયે કામનીયાં.
મયે ગુલચી બનકે આઈ ચમનકે અંદર.
તોડું ગુલાબ સેવટી ચંપા ચંબેલી ખુશતર.
ઔર જાઈ જોઈ નરગીસ હજારાં દીગર.
ગુલુંસે શાખે જાુહુમ પડીયાં—લે હાતમે૦
હરએક ગુલસે એક એક ગુલ હયે આલા,
પર ખુશનુમા હયે સબમે અજબ ગુલલાલા.
ફેર બોલ સરીકો ખુશબો હયે તીસપ નીરાલા,
કેહું કયા સનઅતકી બતીયાં—લે હાતમે૦

મુબારક—વાહવાહ! કયા ખુબ ગાના ગાયા! મયે જાનતા હું કે શાએદ એ ગાના ઈસને મેરા જી બહેલાનેકે લીયેહી ગાયા હોગા. તો

અબ ઈસ્સે જ્યાદા ઈનતેજાર રખના ખુબ નહી. (ઉરીકાને) ખુશ હો ખુશ હો, અયે ગુલબદન સીમીં તન ગુલરૂખસાર ગુલોજાર, કે તેરા દોલોજાન પુનમકા ચાન ફક્કડ જવાન તેરે દરમ્યાન દસ્ત બસ્તા સર જુકા ખડા હુવા હયે.

ઉરીકા—ઓ ખુદા! એ તો ફેર વોહી મુવા સીહા શકલકા પલીદ મુબારક આયા!

મુબારક—અરે પર ખાલા, પલીદ તો પલીદ ઔર સીહા શકલ તો સીહા; સોધીભાઈ કુછ સઓ મન સાબુન લગાનેસે ગોરે હોતે હયે? પર આપને અભી કહા કે પલીદ મુબારક આયા; ઔર મુબારક—એ લબજ કુલ દુનીયાકુ પ્યારા હયે, તો કયા મયે જીતા જાગતા મુબારક તુજે પ્યારા નહી?

ઉરીકા—નીકલ અયે નાપાક નેહેસ્ત દીદાર, નીખટ્ટુ નકટે, તેરી બેહુદા બાતોંકો બંદ કર, અયે બુબખ.

મુબારક—બુબખ કહો યા બુમખકા બાદશાહ કહો, પર વાસ્તે ખુદાકે આપ ખફા ન હો. સુનો ચચાની, આપ મુજસે મુહ ફીરાતે ઔર નાક તો ચઢાતે હો, પર બંદા તો અબ ઈસ ઘરકા નફર હુવા હયે.

ઉરીકા—કૌન તું! મુવા ઈસ ઘરકા નફર! જા જા, મુવે ભર ભુનજે ભાટ, જયાદા તીન પાંચ કીઈ તો મુવે મારૂંગી ભર લાત.

મુબારક—મુવા, ભર ભુનજા, ભાટ, ઔર લાત! એ ચાર ચીજોં-કા તો સરોપાવ મીલા. અબ બાકી બાત તો બાપદાદોંકી જાત આલ ઔલાદપે રહી. દેખ ગુલબદન, તુજે ચાહીયે ઉતને બદ સુખન સુના, પર ફકત એક ચીજકી મેહેરબાની કર.

ઉરીકા—મેહેરબાની! મુવે, તું મુહફટ મુરદાર પર! કાહેકી મેહેરબાની?

મુબારક—(મસકેરી કરીને) મહોબ્બતકી! ઔર કાહેકી?

ઉરીકા—મહોબ્બતકી? ઠયેર મુવે, તુજે ખુબ મહોબ્બતકી મજા ચખાતીહું.

(ઉરીકા મુબારકનો કાન પકડી ખુબ મંડેચ તથા ખાસરાં મારેછ.)

મુબારક—હં, માર માર, બેલાશક માર. તેરા માર તો, મુજે મીઠા લગતા હયે.

ઉરીકા—(કટકા મોરી) મર મુવે નકટે! નકટેકો નાક નહીં ઔર શોખકો શરમ નહી. મુવા ઘાંચીકા બયેલ, ઔરતોંકા માર મોઠા લગતા હયે! મુવે જા ચુલ્લુ પાનીમે ડુબ મર.

મુબારક—(બાજુ) લાતોંકે સરોપાવપે જુતીઓંકા સીંગાર. (ઉરીકાને) અરે પર મયે બયેલ હું, ગાય હું, ભયેંસ હું, ગધા હું, જો હું સો મયે હું; પર મેરે જયેસે કમાને શખ્સનેભી આજ ખાનસાહેબકા જી બચાયા હયે.

ઉરીકા—(તનકાથી) કીસને મુવે? તુને!

મુબારક—(ખીચ પાડીને) હાં, મયેને!

ઉરીકા—(હસીને) જા જા મુવે કટકટી કુત્તે, એ તેરી લાફ્બાજીકી લતાફતકા ભુંકના કોઈ તેરી નાની દાદી ચાચી હો ઉસકે આગે ભુંક, મયે નહી માનનેકી.

મુબારક—કમબખ્ત, તુ બાત મુજસે કરતી હયે, ઔર મેરી નાની દાદીને તેરા કયા બીગાડા, જો બેતાહાશા ઉસ્સે સુના રહી હયે!

ઉરીકા—(તનકાથી) તો નહી મુવે, તેરી લાફબાજી સુનું ઔર સચ્ચી માનું નહીં?

મુબારક—તો દીવાની, સુન. ખાનસાહેબ જહાજપે સવાર હુવે ઔર જહાજ ચલને લગા કે એક સન્નાટા પવનકા અયેસા આયા કે જહાજ કીનારેકે ખડકસે ટકરાકે ટુટ ગયા, ઔર જયેસા પાનીકા જોશ ઉબલ આયા ઉસકે સાથ ખાનસાહેબ ઔર ઉનકે દો ચાર સાથ-

આંકો ઉસ વમલકે ચક્કરને ખીંચ લીયે; સમા અછા બના જો બંદા એતેકાકસે વાંહાં જા લગા, ઔર શેરકે માનીન્દ કુદકે ખાનસાહેબકો અલગ બીન સલગ ઉઠા લાયા. એ સબ રાસ્ત વ દુરૂસ્ત હયે.

ઉરીકા—(મસકેરી કરી) અં હં! રાસ્ત વ દરૂસ્ત હયે! વાહ મુબારક વાહ, તુને બહોત બાહાદુરી કીઈ.

મુબારક—તો ક્યા, એ કમ બાહાદુરી હુઈ? હેં હેં! શાબાશ હયે શાબાશ મેરેપે, આફ્રીન. બેગમ જરા પીઠ તો ઠોકીએ.

(મુબારક ઉરીકાને પીઠ આપેછ, ઉરીકા બે હાતે જોરથી છાપત મારેછ.)

ઉરીકા—લે મુવે, ઈતના તેરે નસીબમે બાકી થા.

મુબારક—(બાજુ) એબી મહોબતકી નીશાની, પર જરા આસતે મારતી તો ખુબ થા. (ઉરીકાને) ફેર ક્યું, અબ ખાતરી હુઈ? મયે બાહદુર હું યા નહીં?

ઉરીકા—(હસીને) બાહાદુર! મુવા ડરપોક દુંબા! ભલા તુને ખાનસાહેબકા જી બચાયા, પંર એ તો કહે કે ઈસ વક્ત વોહ કાંહાંપે તશરીફ લે ગયે હંયે.

મુબારક—લો, બડી બીને ક્યા મુશકીલ બાત કહી. વોહ તો મેરી જોપડીમે અપના ભીગા હુવા પોશાક નીચોરતે હયે, ઔર ઉનહોને ઈસ બાતકા ગભરાટ ન હો કરકે મુજે પેશતરહીસે ભેજા હયે, અબ સુના?

ઉરીકા—અરે ચલરે, મુવે જુઠી જબાંકે જાહીલ જાલસાજ. અબ મેરી ખાતરી હુઈ કે હમારા બડા ખાનસામા કુતબુદીન જો બાતે કહેતાથા વોહ સબ સચ હોગી.

મુબારક—હં? ભલા આપકે ભુતકુબીન ચચા ક્યા કહેતે થે?

ઉરીકા—(તમાચો મારીને) મુવે, ચચા કીસકા બનાતા હયે? તેરા, તેરે બાપકા ચચા હોગા વોહ નીગોડા.

મુબારક—અચ્છા, અચ્છા, મેરે બાપકે બાપકા ચચા, પર વોહ ક્યા બાત કહેતે હુએ?

ઉરીકા—વોહ યું કહેતા હયે કે ઇસ શેહેરકે સરહદકે જંગલમે એક રાહાજનોકી ટોલી હયે, ઔર વોહ ઇસી તરેહ ફંદો ફરેબસે લોગોંકે ઘરમે ઘુસકે કુછ ન કુછ ઉઠા લે જાતે હયે. સો તુભી ઉસીમેકા કોઇ પંચી અપની કેએચી આજમાને એ છોટાસા ચોલ ઝપટકા બુટ્ટા લે આયા હયે.

મુબારક—પર આપને કયેસા જાના કે મયે ઉસીમેકા લુટેરા હું?

ઉરીકા—ઉસકી સાબેતી એ હયે કે નામાવર ખાનસાહેબ તો મહેલમે આરામ ફરમાતે હુએ.

મુબારક—ઓ નહી નહી, મેરી જાન, મયે ગલેકી કસમ ખાતા હું કે જો મયે કહેતા હું સો રાસ્ત હયે.

(મુબારક તેને વળગવા જાએછ, ઉરીકા ચી ડર તેને આચકો મારી ખીસી જાએછ.)

ઉરીકા—ચલ ચલ મુવે, દુર રહે. ખબરદાર, મુજે હાત મત લગા. નહીં તો અભી શોર કરૂંગી તો મહેલકે સબ સીપાઇયાં તેરી ઇતની ઇતની બોટી બનકે ચટની કર દેંગે. ઇસલીયે જા અબભી તેરે હાલપે રહેમ આતી હયે. (ઉરીકા જાએછ)

મુબારક—શોર કરૂંગી! ઔર સીપાઇયેં બોટી બનકે ચટની પીસેંગે! ખાસ્સા, ક્યા હમારી અમ્માને હમે ચટની હોને તલ્લક કીયે? પર ખાનસાહેબને મુજે યાંહાં ભેજા ઔર આપ પહેલેસે યાં આયે એ સબ ક્યા મોઆમલા? અરે પર સબર, વોહ કૌન! લો ખાનસાહેબ તો સામનેસે આતે હયે!

(પરવીજનું દાખલ થવું.)

પરવીજ—ક્યું મુબારક યાંહી ખડા હયે.

મુબારક—સાહેબ આઇયે, તશરીફ લાઇએ, દીલમે ગમ ન ખાઇયે. સરદાર સરવરકો ખુશ ખબર દેતા હયે નફર, કે ઇસ અયે-

વાનટે લબ્બે બામપે એક મેહેરબાન નવજવાન કોઈ ઔર પુર તૌર આલી મરાતેબ ખાનસાહેબ રૌનકબક્ષ હુવે હયે. (બાજુ) અબ આપકે દીલકો ન જલાઈએ, બાહારો બાહેરકી ઠંડી હવા ખાઈએ.

પરવીજ઼—ક્યા બકતા હયે? ઓ મુહજ્જોર, હર વક્ત હસી દીલ-લગી, બોલ મેરે વાપસ આનેકી મહેલમે ખબર હુઈ યા નહી? ઔર સબ ખ્યેર તો હયે?

મુબારક—(બાજુ) મહેલમે અછી ખબર હયે, પર આપકી દરવાજેપરહી કબર હયે. અંદર તો સબ ખ્યેર હયે, ઔર આપકે લીયે બાહેરકી સઐર હયે. (પરવીજ઼ને) હાં સાહેબ, અંદર તો ખુબ રાગ રંગ હો રહા હયે.

પરવીજ઼—તો ચલ, ઠોક દરવાજા. મયે બહોત ઠકા હું.

મુબારક—લો, હમે કાંહાં મના હયે. (દરવાજો ઠોકેછ) અબ્બે હોત, દરવાજ઼ ખોલો.

ઉરીકા—(અંદરથી) અબ્બે કૌન હયે રે મુવે?

મુબારક—લો જનાબ, સુનો. ચચાનીને ક્યા લીયાકતસે જવાબ દીયા.

પરવીજ઼—દરવાજા ખોલો, મયે ખાનસાહેબ પરવીજ઼ હું.

ઉરીકા—(અંદરથી) ચલો, અયે મુવે બેશરમો, ચુપકે રાસ્તા લેઓ; નહી તો આફતમે આ પડોગે.

મુબારક—જનાબ, બંદગી.

પરવીજ઼—ચુપ, અયે નીચ ગુલામ, તુ ક્યું બીચમે ટેં ટેં કરતા હયે? ક્યું અયે નાપાકો, દરવાજ઼ ખોલના હયે, યા હમ તોડકે અંદર આવે?

(પરવીજ઼ જોરથી દરવાજો ઠોકેછ. ચાર સીપાઈઓ તથા ઉરીકા હથીયાર સાથે અગાસીપર આવેછ.)

"કેવા રમતા પંચી આયા." રાહા.

સીપાઇઓં—તું કૌન એ બદતર આયા જો ખરખર ભરભર
દરપે લાયા?

પરવીજ—મયે હું માલીક ઘર બ દરકા તુ દે ખોલ કેવાડ.

સીપાઇઓં—માલીક ઘર બ દરકા હયે ઘરમે તુ કૌન બદકાર?

મુબારક—વાહુવાહ! યાંહાં તો ગડબડ ઔર અંદર તો હોગી બાહાર.

પરવીજ—ગડબડ સડબડ મત કર નહી તો છકડ ખાએ મુરદાર
—તુ કૌન એ૦

સીપાઇઓં—ચલ જા હટ જટપટ યાંહાંસે વરન ખોવેગા તુ જાન.

પરવીજ—સંભલ સંભલ મેરા તુ સીપાઈ હયે નાદાન.

સીપાઇઓં—રે હુર હુર દુર દુર કુર ખસલતકે અયે મુજ શયેતાન.

મુબારક—વાહુવાહ! હા હા, ખુબ મચા તમાશા દર મયેદાન—
તુ કૌન એ૦

(ફરરોખ તથા શાહેનાજનું અગાસીપર આવવું.)

ફરરોખ—એ કયા હયે શોરો ગુલ યાંહાંપે કયા કરતે હો તુફાન?

સીપાઇઓં—એ શાહાજનો યાંહાં દોનો દંગા કરતે હયે સુલતાન.

પરવીજ—એ કૌન શકલકા મેરે યાંહાંપે આયા બદગુમાન?

મુબારક—યા અલ્લાહ! એ કયા ગજબ! હયે ડરસે જાતી જાન
—તું કૌન એ૦

ફરરોખ—અયે કમબખ્તો, લો રસ્તા વરના હોગી મુશકાલ બાત.

પરવીજ—ચુપ ચુપ મુજ પાજી, નહી તો મારૂંગા ભર લાત.

શાહેનાજ—યા ખુદા! કયા તાજુબીકી હયે એ વારેદાત?

ફેરરોખ—ચખાઉ તેરે કરતબકી સજા મયે અયે બદજાત—
તુ કૌન એ૦

(ફરરોખે અગાસીપરથી ઉતરી આવવું તથા પરવીજ સાથે લડત કરતાં નીકળી જવું. મુબારક તથા સીપાઈઓનું પણ તેની પછવાડે જવું.)

"હાયે મેરી લયેલા હાયે મેરી લયેલા" રાહ.

સહેલીયાં—નહી ગમ કરો તુમ શાહેનાજ, ધીર ધરો તુમ શાહેનાજ.
કુછ દમ ભરો તુમ શાહેનાજ, એ છોડો શોર બકોર.

(શાહેનાજનું દોડી આવી જમીનપર પછડાવું.)

શાહેનાજ—હાએ! કાંહાં ગયા તું પ્યારે છોડ તેરી એ દીલજાન?
અફસોસ! તેરા કયા હોવેગા અયે મેરે સુલતાન?—નહી ગમ૦
તુમ જાવો જાવો બહેના દોડો સબ આહલેકાર.
મદદકો જાવો જલદી વોહ હયે મુજી બદકાર—નહી ગમ૦
અયે પરવર! હમપે કયેસા સીતમ હુવા હયે ભારી.
રોરોકે બસ મરુંગી અબ તો મયે ગમકી મારી.

(સીપાઈઓ ગભરાટમાં દાખલ.)

સીપાઈઓં—હયે કયારે મલેકા, હયે કયારે મલેકા,
હયે કયા રે મલેકા, કયું કરતી હો તુમ શોર?

શાહેનાજ—બોલો અયે સીપાઈઓં તુમ હાલ મુજસે સારા,
વોહ લડતા મેરા ઉસ્સે કીધર ગયા હયે પ્યારા?—હયે કયારે મલેકા૦

"ખુશીસે સબ ગાના ગાવો દીલમીલાની" રાહ.

સીપાઈઓં—બાનું ઉનકા પતા નહી હમકુ મીલારી.
શાહેનાજ—હાએ હાએ ખુદા કયા હુવા ગજબ બદારી!
સહેલીયાં—ઠયેર ઠયેર મલેકા ન તુ જલ જલારી.
શાહેનાજ—મયે મરતી હું જુદાઈમે ઉસકી ખલખલારી.
સીપાઈઓં—હમ ઢુંડ ઉસકો લાતે હએ અબ સરસરારી.
સબ—ન તુ થરથરારી—ન હો બેકરારી.
સીપાઈઓં—અબ લાતે હયે કહેસે ઉસે હમ બુલારી.
શાહેનાજ—યહસાં એ તુમારા મુજ પે હોગા બહારી.
સહેલીયાં—હમ તાબેદાર હયે તેરે ન તુ તલમલારી.

સીપાઇઓ—તુજસે હમ મીલાવે ઉસ્સે દીલમીલારી.

શાહેનાજ સહેલીયાં—જાવો કરો નહી દેર—મેરે જંગીઓ દલેર.
ઉસ્સે ઢુંઢ લાવો ખયેર—કરો દુશમનકો બજેર.

શાહેનાજ—કરો ઇતના મેરા કામ.

શાહેનાજ સહેલીયાં—તાકે સબકો હો આરામ—
અયેશો અશરત હો મુદામ, તા૰ મીલે ખુશીકા જામ.

સબ— હા હા હા હા—હા હા હા. (સીપાઇઓ જાએછે.)

"જાઉંછું આજ" રાહ.

શાહેનાજ—હયે એ ઇલ્તેજા તુજસે યા ખુદા
વોહ સનમ વોહ સનમ મીલે મુજસે આ.

સહેલીયાં—તુ કર કર કર કર કરમ, અપનાહી રહમ, તુ હર હર હરદમ.
યા શકુર, યા ગફુર રહીમ—વોહ સરવર સરદાર, રખ લે તુ શરમ.

શાહેનાજ—દે ઉસ્સે ફતા અયે બારએ ઇલા
હો મકહુર હો મકહુર દુશમન હો તબાહ—તુ કર૰

(કોરસ)

હયે એ મુદઆ અયે ખાલીકે ખુદા—
બા ખુશી બા ખુશી મીલે દીલરૂબા.—તુ કર૰

(કોરસ)

(ઇફરીતનું એક બાજુથી દાખલ થવું.)

ઇફ્રીત—બહોત જંગો જદાલ ઉન દોનો ભાઇયોંમે કરાયા હું.
ઔર ઉસકોભી નીહાયેત મક્ર અપનેસે ડરાયા હું.
કીયા વાહાશત જદા ઉસકો દીવાનાસા બનાયા હું.
ફીરાકે રાહા નેકીસે બદીકી તરફ લાયા હું.
અબ આગે દેખીયે ઉસકા કે કયેસા હાલ હોતા હયે.
વોહ કમબખ્ત કીસ તરહાંસે દહરમે પામાલ હોતા હયે.

(અંદરથી સીપાઇઓના આવાજનું સંભળાવું.)

સીપાઈઓં—ખાનસાહેબકી ફતેહ! ખાનસાહેબકી ફતેહ!

શાહેનાઝ—હા! એ મયે ક્યા સુનતી હું? ખાનસાહેબકી ફતેહ! હા, વોહી મેરા ખાવીંદ, વોહી મેરા પ્યારા આતા હયે.

ફરરોખ—(નાગી તલવાર સાથે) નાબુદ હો અયે આહરેમનો, તુમારી કાલી સુરત દુર કરો.

શાહેનાઝ—ઓ મેરે જાની, વારી જાઊં, સદકે જાઊં, તેરી બલાયાં લું. શુકર ખુદા, કે તેરી હયાતીસે મેરી ઉમયેદકા ગુલ દુબારા ખીલા.

ફરરોખ—મેરે હરીફકી તેજ શમશીરસે મયે બેશક આજીજ હોતા; પર ખુબ હુવા જો સીપાઈઓં જલદ આ પૌંહચે, જીસ્સે વોહ પલીદ જી બચાકે ભાગા.

શાહેનાઝ—શુકર ખુદા! કે ઉસ ખાલીકને મેરી અરજ સુની.

ફરરોખ—પર ક્યા, શયેતાન અબતક મેરી પીછે લગા હયે? કોઈ મુજે બચાઓ, અયે ફરીશતએ ખસલત માહાબુબ મુજે બચા.

શાહેનાઝ—બોલ બોલ પરવીજ, મેરે જાન જીગર, મેરી આંખોંકે નુર, તેરેકુ કયા હયે? દેખ પ્યારે, તેરે આગે તેરી શાહેનાજ દસ્તબસ્તા હાજીર હયે. જરા તો કર બયાન, આંખોંસે બજા લાઊં તેરા ફરમાન.

ફરરોખ—હા શાહેનાજ, શાહેનાજ, અરે દેખ દેખ, મેરે પીછે ઓ મેરા જી—

શાહેનાઝ—હાએ રે! સર્દ, બીલકુલ આંગસર્દ હો ગયા. શરાબ શરાબ, જરા કોઈ શરાબ લે આવ.

ફરરોખ—હો દુર દુર અયે સીહા શકલકે પલીદ, દુર રહે મેરે આગેસે.

(ફરરોખનું બેસુધ થઈ જમીનપર પડવું. ઉરીકાનું શરાબ લઈ આવવું.)

શાહેનાઝ—હાએ! કયા, બેહોશ હુવા? અરે જાઓ જાઓ, દૌડો પંખા લાઓ. કોઈ જલદી ગુલાબ લાઓ. ઓ પ્યારે, કયા તેરા હાલ? ઓ ખુદા! મુઈ મુઈ.

(ઉરીકા શરાબનું ગલાસ ટેબલપર મુકી જાએછ.)

(રૂબાઈ.)

ઈફ્રીત—એ મેજપર શરાબ કયા લાલેજાર હયે.
બસ એહી મેરે દીલકા મતલબ બરાર હયે.
એ અરક મેરે પાસ તીલસમાત હયે અજીબ.
હરએક કતરા ઈસકા જું આતશ કરાર હયે.

(ઈફ્રીતે એક નાની શીશીમાંથી શરાબના ગલાસમાં ટીપાં નાખવાં.)

(ખમસા.)

ઈફ્રીત—અબ એ શરાબ હો ગઈ અકસીરે કામીયાબ.
ગર ઈસકો એ પીયેગા તો હોગા બહોત ખરાબ.
ખાવેગા એ બદીમે તમામ ઉમ્ર પેચોતાબ.
બન જાએગા મુરીદ મેરા બાદીલે કબાબ.
મકસદ દીલી એહી મેરી બર લાએગા શીતાબ.

(ઉરીકાનું ગુલાબદાન લાવવું તથા બીજી સાહેલીઓએ પંખા લાવવા, શાહેનાજે ફરરોખના મોહપર ગુલાબ છાંટવો તથ સાહેલીઓએ પંખો કરવો. ફરરોખનું હુશીયાર થવું.)

ફરરોખ—ઓ ગજબ આફત સીતમ અબતક વોહ યાંહાંહી હયે. (બે હાતે આંખ ઢાંકી દેછ.)

શાહેનાજ—પ્યારે, કયા હયે, કૌન હયે જીસ્સે આપ ઈતને ગભરાતે હો?

ફરરોખ—શાહેનાજ, કયા તુજે કોઈ નહી દીખતા? અરે બયાબાનમેભી વોહ તીન બાર મેરે આસપાસ ફીર ગયા. વોહ રહા, દોજખકા દેવ; દેખ દેખ વોહ ખડા હયે.

(ફરરોખ ઈફ્રીત તરફ આંગલી દેખારેછ, શાહેનાજ આજુબાજુ જોઈ)

શાહેનાજ—કાંહાં હયે? મુજે તો સીવા ઉરીકા ઔર સાહેલીયોંકે કોઈભી નહી દીખતા.

ફ્રરોખ્—અયે પાકજાદ બાનું, તેરા દીલ શફ્રા હયે પર મયે તો ગુનાહગાર–અરે નહી હાં હોગા.

શાહેનાજ્—જાન, જાન, જ્રા હોશમે આ, હીમત રખ. ઉરીકા, વોહ શરાબ લા. (ઉરીકા શરાબનું ગલાસ શાહેનાજ્ના હાતમાં લાવી આપેછ.) લે જાન, એ પી જા.

ફ્રરોખ્—પર સબ્ર, એ શરાબકી અંદર ખુદબખુદ જોશ ખાકે ઉબલતા હુવા આતશ તુમકો નહી દીખતા? અરે જબ કયા એ મેરી દગલબાજ્ ચશ્મો મુજેહી ફ્રેબ દેની હયે!

શાહેનાજ્—પરવીજ્, એ કયા ચોંચલે? જાની, યાંહાં કોઈ દેવબી નહી ઔર ચુડેલબી નહી, આગભી નહી ઔર પાનીભી નહી; એ સબ તેરે બેજા ખ્યાલ હયે. ઇસલીયે લે ખુદાકા નામ ઔર તેરે માશુકકે હાતકી દી હુઈ જામ નૌશ કર જીસ્સે સબ ભલા હોગા.

(ફ્રરોખ જ્રા ઉઠીને બેસેછ.)

ફ્રરોખ્—શસ્ત કહા, શાએદ મેરા મગ્જ્ બેબાક બના હો, યા કુછભી હો, પર તુજ માશુકકે હાતસે મીલી હુઇ એનાયત પહેલે નોશ કરૂં.

(ફ્રરોખનું શરાબ પીવું, શયેતાનનું ખુશીમાં આવી બોલવું.)

(સુદસ.)

ઇફ્રીત—જો ઇસને પોયા શરાબ જામે જુલ્લાલ હયે.
ઉમીદ મેરે દીલકી હુઈ અબ કમાલ હયે.
એ મક્કી પડી જો મેરી ઇસપે જાલ હયે.
ઇસ જાલસે અબ ઇસકો નીકલના માહાલ હયે.
દાએમ બદીમે હોકે ફીરેગા ખરાબ એ.
ખાતાહી બસ રહેગા સદા પેચોતાબ એ.

ફ્રરોખ્—હા, અબ જ્રા મેરે દીલકો રાહાત હુઈ, ઔર દર બદર મેરે દીલકે સબજ્તર શજરપે નયાહી ગુલ ખીલા જાતા હયે. પ્યારી, એ સબ તેરી તુફ્યેલ.

શાહેનાજ઼—એ આપ અપની લીયાકત જતાતે હો. ચલો સહેલીયાં, એક ખુશ સરોદ ગાના શુરૂ કરો કે જીસ્સે આપકા બેચયેન દીલ રાહાત પાવે.

(શાહેનાજ઼ તથા ફરરોખ ઉઠી એક બેઠક ઉપર બેસેછ, સાહેલીયો ગાએછે.)

"સદા નાથજી હમપર દયા કરના" રાહા.

સહેલીયાં—નીત ઈનપે કરીમા તુ કરમ કરના.
કરમ કરના તુ રહમ કરના—નીત.
શાદાં રહે એ દુલહા દુલહન અબ.
ઈનકા હો દુર સબ ગમ કરના—નીત.
જીતને હો દુશમન ઈનકે અયે ખાલેક.
ઉનકો જલાકે ભસમ કરના—નીત.

(સાહેલીઓનું ગાતાં ગાતાં અચકી જવું તથા બાહાર આંગલી દેખાડવી. પરવીજ઼નું પોતાના ખરા પોશાકમાં દાખલ થવું.)

(બએત)

ફરરોખ—તું હયે કૌન અયે કમબખ્ત નીકલ બેહયા?
એ બેગાને ઘરમે કયું આયા ચલા?
જરા તુજકો હયેગા ન બીકો ખતર.
ચલા આયા બેબાક મહેલકે ભીતર!.

પરવીજ઼—મયે માલીક હું ઘરકા તું હયે કૌન ઈધર?
મેરા નામ પરવીજ઼ સુન અયે બેદીખર.

ફરરોખ—તુ પરવીજ઼ તો કયા મયે પરવીજ઼ નહી!
વોહ કૌન હયે જો કહેવે મય પરવીજ઼ નહી!

શાહેનાજ઼—અરે કયા અચંબેકા એ બાત હયે!
તાજુબકો બાત હય હાત હયે!

એક પરવીજકે દો દો એ કયેસે હુવે ?
અરે ભેદ ક્યા હયે કોઈ મુજસે કહે.

પરવીજ—પ્યારી ન કર કુછ તુ સોંચો બીચાર.
એ પરવીજ તેરા મયેહી હું ગમ ગોસાર.
તુજ ગુલકા મયેહી બુલબુલે જાર હું.
• કે બરસોંસે તેરા તલબગાર હું.

શાહેનાજ—(જરા વીચાર કરીને)
અરે હં હં—મયે પરવીજ અબ ઉસકો જાનું યાંહાં.
કે તસવીર વોહ જો મેરી દેવે નીશાં.
કે રૂખસત વકત મયેને જો કે થી દી.
જો દે ઉસકો પરવીજ જાનું સહી.

પરવીજ—(બાજુ) વયે કમબખ્તી અબ તો હુવા મયે નીરાશ.
કે તસવીર તો વોહ નહી મેરે પાસ.
ખુદા જાને મુજસે કાંહાં ગીર પડી.
જવાબ કયા મયે અબ ઈસકો દું ઈસ ઘડી.

(સુદસ)

ફરરોખ—(સબી કાહાડીને)
અયે પ્યારી, લે એ વોહ તસવીર મેરે પાસ હયે.
દેખ લે બગૌર ઈસકો ગર તુજે વાસવાસ હયે.

શાહેનાજ—સચ હયે સચ તુહી મેરા પરવીજ નેક આસાસ હયે.
દુર હો એ દુસરા તુ કૌન અયે ખન્નાસ હયે ?

ફરરોખ—અયે સીપાહો પકડો ઈસકી જલદ મુશકે બાંધ લો.
ઔર કચેહરીકી તરફ ફીલફોર ઈસકો લે ચલો.

(સીપાઈઓએ પરવીજને ગીરફતાર કરવો.)

(બએત)

! **પરવીજ**—બચા પ્યારી શાહેનાજ અબ તુ બચા.
ઈસ મુજીકે પંજેસે મુજકો છોડા.

ખુદાકે લીયે મેરી ગમખાર હો.
તુ ઈસ બેકસીમે મદદગાર હો.
કયા ઈનસાફ એહી હયેગા નીસદે ખુદા.
કે જબરન વ કાહારન તુમ કરતે જફા.

(સીપાઇઓનું પરવીજને ઘસડવું, મુબારકનું ઉતાવલમાં દાખલ થવું.)

મુબારક—અરે સબર સબર, જરા ઠયેરો યારો, જરા ઠયેરો. મયે એ સબ ભરમકે મરમકો શરમકે પરદેસે ઉઠા જાહીર બીન માહીર કર દેતા હું.

ઉરીકા—(તનકાથી) કૌન તુ! હેં હેં, નહી નહી!

મુબારક—હં હં મયે, સઓ હજાર મરતબા મયે ઈસ ભેદકા ખેદ બતાનેકો હોમત રખતા હું. સુના, મેરે ચુલબુલે ચંડુલ? પર અબ તુમ એક બતી લે આવ, ફેર દેખો કે મયે કહે દેતા હું યા નહી કે સચ્ચે ખાનસાહેબ કૌન હયે.

ફરરોખ—(ચીરડાઈ જોશ ભર તેનાં આંગપર ધસીને) કાલા કર તેરા યાંહાંસે, અયે હરામખોર પલીદ, નીકલ મેરે મકાનસે.

શાહેનાજ—(ફરરોખને અટકાવી) નહી, જરા સબર અખત્યાર કર પ્યારે, એ કયા કહેતા હયે વોહ સુનનેકો મેરી ખાહીશ હયે. કયું કે મેરે દીલમે દાહાશતને ઘર કીયા હયે. ઉરીકા, ઈસકો એક બતી લાદે.

(ઉરીકા બતી લાવી ઊંચી પકડેછ.)

મુબારક—અબ દેખો અંખી બરાબર બાહેર નીકાલકે દેખના.

(મુબારક બતી આગલથી ચાલી જાએછ તેનો ઓરો દેખાએછ.)

બોલો તુમને કયા દેખા?

શાહેનાજ—કુછભી નહી.

ઉરીકા—ઔર તો કુછ નહી પર ફકત તેરી આહમક શકલ દેખો.

મુબારક—ખુબ ખુબ, ફીરસે દેખો. (બતી આગલથી ચાલી જાએછ) કહો અબ કયા તુમે મેરી આહમક શકલકા અકસ નહી દીખતા?

ફ઼રરોઝ઼—(બાજુ) મેરી કમબખ્તીકા સમા ઈસ મુઝ઼કે હાતસે આયેગા.

ફ઼િરીકા—પર અબ તુ કહને કયા મંગતા હયે?

મુબારક—મયે જો કહેના હું વોહ અભી સુનાતા હું. દેખું ભલા સબ કોઈ અપની આંખે મલો. ચલો ચલો જલદી કરો, દેર હોતી હયે. (બધા પોતાની આંખ ચોરેછ) હા શાબાશ શાબાશ, અબ સબને બરાબર કાન પકડકે સુનના. કાંહાં હયે, કાન તો કીસીને પકડે નહી? જાઓ, જબ તો કુછ નહી કહેના.

ફ઼િરીકા—કયા બુઆ, આપભી એ મુવે નીકમમેકે સંગ મગજ પાશી કર રહે હો? એ તો મુવા પાગલ હયે.

શાહેનાઝ઼—નહી નહી, જયેસા તુ કહેતી હયે વયેસા એ પાગલ નહી હયે. પર મસખરેપનસે બેવકુફ઼ દીખાઈ દેતા હયે. કુછ ન કુછભી ઈસકે પાસ એ રમજ બોલનેકી શાહાદત હયે.

મુબારક—રાસ્ત કહા. શાબાશ શાબાશ, મુબારકકી બોલબાલા.
(પોતાની પીઠ ઠોકેછ.)

શાહેનાઝ઼—ચલ મુબારક, અબ જલદ કર. તુ કયા કરામાત બતાતા હયે સો બતા. દેખ જો તુજસે કુછભી અંજામ ખયેર હોગા તો મયે તેરી હરએક હાજત બર લાઊંગી, ઔર જો તલબ કરેગા વોહ દીલવાઊંગી.

મુબારક—વાહવાહ! જબ તો હમારા કામ હોગા, ઔર બીબી, આપકા નામ હોગા.

શાહેનાઝ઼—ચલ જલદ તેરા કામ શુરૂ કર.

મુબારક—નામવર બનું, મેરી કરામાતકા ખુલાસા ફ઼કત એહી હયે કે મેરે જો સાહેબે હકુમત પુર તમન્નત ખાનસાહેબ હયે ઉનકે પીછે તો સાફ઼ ઔર બીલકુલ દીખાઈ દેવે વયેસા અકસ હોગા; પર જો દીગર મેહેરબાન શકસે શએતાન ખાનસાહેબકે નામકા દાવા કરતે હોંગે વોહ તો જયેસા બગયર દુમકા બંદર હોતા હયે વયેસે બગયર અકસકે હોંગે, ઔર શાએદ ઉનોને અકસારે અઝ઼ાઝ઼ીલ નૌશ કીઈ હોગી.

ફરરોખ—(બાજુ) ઓ ખાનાખરાબ! મેરા ફરેબ જાહીર હોગા. મય ફંસા, મુવા.

પરવીજ—અગર અયેસાહી હો તો મયે ઈસ કરામાતકા કરીશમા બતાનેહાજીર હું. દેર ક્યા હયે? લો દેખો મેરા અકસ હયે યા નહીં.

(ઉરીકા બતી ઊંચી પકડેછ, પરવીજ ચાલેછ તેનો ઓરો દેખાએછ.)

મુબારક—ફતેહ ફતેહ! હુરરે હુરરે! એહી એહી મેરે મેહેરબાન, કદરદાન, આલી મરાતેબ ખાનસાહેબ હયે. ચલીયે જનાબ, અબ આપ આઈયે વ ઈમતેહાં બતાઈએ. (ફરરોખનું દગાઈને ઉભું રેહેવું) લો દેખો દેખો, મીયાં તો અભીસેહી હાંપતે હયે; પેયર કાંપતે હયે, જબાં ધબ ગઈ, છતીયાં દબ ગઈ. જનાબ, અબ આપકા મક્ર અયાં હુવા, ફખ્ર નેહાં હુવા. અબ તશરીફ લે જાઈએ. પડે પડે ઘી શકર ખાઈએ, નહીં તો કાલા મુહ બનાઈએ.

ફરરોખ—અયે નીચ ગુલામ ઈતનો લાફબાજી! અબ ચખ તેરે કીયેકી સજા.

(ફરરોખ ચીરડાઈને તલવાર કાહાડી મુબારકના આંગપર ધસેછ. મુબારક ગોળ દોડેછ. ફરરોખ પણ તેની પછવાડે દોડેછ. જે વખતમાં ઉરીકા ઊંચા બતી પકડી બધાં તેનો ઓરો જોઈ લેછ.)

મુબારક—દેખ લો, દેખ લો; એ મામુકા અકસ હયે યા નહીં.

(ફરરોખનું ઉભું રહી જવું.)

સબ—નહી નહી, અકસ નહીં હયે; બીલકુલ નહીં દીખતા.

શાહેનાજ—ઓ મેરે પ્યારે પરવીજ, હા જબ તો તુહી મેરા સચ્ચા દીલદાર.

(શાહેનાજ પરવીજની ગોદમાં જાએછ.)

પરવીજ—પકડો અયે સીપાહો, એ નાબકાર ચોરકો, ઔર કોટવાલીમે લે જા તાએનાત કરવાઓ કે ફીરસે કોઈ ઔરકે સંગ

અયેસા ફ્રેબ ન ખેલે; ઔર એભી કહેના કે મયે ખુદ ફ્જર કોટવાલીમે હાજીર હુંગા ઔર ઇસકે કરતબકી સજા દીલવાઉંગા.

(પરવીજ, શાહેનાજ તથા સાહેલીઓનું જવું.)

મુબારક—સલામુત અલેક, મીયાં બરબાદખાં, અબ હવા ખાઇએ. ઉલ્લુસી શકલ ન બનાઇએ, ચુપ ચાપ તશરીફ લે જાઇયે. વાંહાં આપકે લીયે બિકીશયેકા મહેલ અયેસા અજીબ દીલકુશા મૌજુદ હયે, કે જીસકે દેખનેસે આપકા હોશભી ફાકતા હો જાએગા; ઔર પહેનનેકોભી વોહ લોબાસે ફાખેરાના કે દબલ કાન ટોપ, ઔર સજા સજાયા પશામીની કોટ, વ પાયેજામા દીલચસ્પ, તીસપ જરીઆન, ગલેમે હુંસલી, હાતમે કડીયાં, પાંઉમે બેડીયાં જંજીરદાર કે જીસ વકત આપ ઉસકો પહેન કર ચલેંગે તો ઉસકી આવાજ ચૌતરફ ઝનનન વ ખનનન અયેસી ચલેગી કે જીસકો સુનકે હજારો મરદો જન અપને અપને મકાનસે નીકલકે આપકે દીદારકે મુશતાક હોંગે. વાહવાહ! આપ બડે નસીબદાર સાહેબે ઇજજતવકાર હો. જાઇએ! આદાબ જનાબ, જાઇએ આદાબ, તસલીમ આદાબ.

(મુબારક જાએછ.)

"કર નજર રખસા પર તું એ મારા યાર" રાહા.

ફરરોખ—કર નજર મુજપર તુ અયે કીરદેગાર.
મયે હું નાચાર—તુ હો મદદગાર.
હાએ જાઉં મયે મારા—હારા—હીમત હીમત હીમત.
જાએ જાન હમારી—જાએ જાન હમારી.
ખાલેકો બારી—રબ તુ ખબરદારી.
અયે પરવરદીગાર—સતતારો ગફ્ફાર.
રહમ કર જારો—અપનાહી અયે જબ્બાર.

(ફરરોખનું ગમગીન હાલતમાં માંપે હાથ દઈ ઉભું રેહેવું, સીપાઇઓનું તેને ગીરફતાર કીધેલો દેખાવ દેખાડવો.)



બાબ દુસરા—

પરદા પહેલા.

(એક પુરાણો પણ ભયંકાર દેવસ્થાની દેખાવ, ફ્રરેશખ ગમગીન દેખાએછ.)

"અજલ આવી ખરચીત મારી" રાહા.

ફ્રરેશખ—અજબ જાુલમાત હયે ભારી ગજબકી હયે એ અંધીયારી.
હુઇ મુજપે જીંદગી ભારી મેરી નીપટ એ હુઇ ખ્વારી.
કર ખુદા મુજપે કરમ હોવે તા દુર દરદો અલમ.
હાએ ગજબ એ કયેસા ગમ અરે ઓ રહીમ કર તુ કરમ.

એ દાહાશતનાક જાએ, ડરાવના દીખાવ ઔર મેરે બદીકે કરતબ મુજે ડરાતે હયેં. આહા! ફ્રરેશખ, તુ જો એ શાહેરમે બડા પરહેજગાર આબીદો જાહીદ કહેલાતા થા, વોહ આજ ગુનાહગાર તકસીરવાર ઔર કયેદી હુવા. એ મેરી પાપી જબાનસે તમામ ગુનાહ કબુલ કરવાનેકો સરકારી અમલદાર વ કોટવાલ અભી આ પહોંચેંગે ઔર બાદ ઈનસાફકે માશુકકી ગોદમે લેટનેકે બદલ જલ્લાદકે હાતોંસે મૌતકે બીછોનેપે સો જહાનમ વાસોલ હુંગા. શાહેનાજ, શાહેનાજ, મેરે પર બરસતે હુવે સીતમકી તુજે કુછ ખબર નહીં, કે મયેને એ સબ આફતોંકે પાહાડ તેરેહી લીયે મેરે સરપર ખીંચ લીયે; પર સબર, કબસે એ મેરી છાતીસે કયા ટકરા રહા હયે? (સબી કહાડી) કયા! શાહેનાજકી તસવીર! નીકલ! અયે જી લએન મુરત, અબસે તેરે તરફ નજરભી ન કરૂંગા. હા, દુન્યામે મરદોંને દો ચીજોંકે નામસે જરૂર કાંપના ચાહીએ; એક તો ઔરત, ઔર દુસરા શએતાન.

(એટલામાં એક મોટા કડાકા સાથે ધ્ફ્રીતનું જમીનમાંથી નીકળવું.)

(ખમસા)

ઇફ્રીત—ક્યા હુવા ઇસ વક્ત તુજકો, કીસલીયે બેજાર હયે.
કૌનસી મુશકીલ હયે તુજપર, ક્યા તુજે આજાર હયે.
ક્યું કીયા હયે યાદ મુજકો, ક્યા વોહ મેરા કાર હયે.
વસવસા ન રખ તુ દીલમે, કહેદે બેડા પાર હયે.
મુજ સીવા તેરા યાંહાં કોઇ નહી ગમખ્વાર હયે.

(મુદસ્સ.)

ફરૅરોખ—નીકલ સામનેસે હો દુર અયે પલીદ.
સમજ ન મુજે બેશઉર અયે પલીદ.
ન કર ઇતના અબ તુ ગરૂર અયે પલીદ.
કે હયે લાઅનતી તુ જરૂર અયે પલીદ.
એ બેશક મયે સમઝા તુ શએતાન હયે.
તેરા જુઠ ઉલટાહી ફરમાન હયે.

ઇફ્રીત—માને જો ફરમાન મેરા વોહી કીસમતદાર હયે.
હોવે જો કે દોસ્ત મેરા વોહી હુરમતદાર હયે.
તોડતા ફરમાન મેરા વોહી હોતા ખ્વાર હયે.
દુશમની રખતા હયે મુજસે હોતા વોહ ફીન્નાર હયે.
સચ અગર પુછો તો અલ્લાહસે બડા શએતાન હયે.
ક્યું ખુદાકે નામપર તુ મર રહા નાદાન હયે.

ફરૅરોખ—ક્યા ખુદાસે બહડકે તુને દરજા પાયા અયે પલીદ.
જો કે અયેસા બદકલામ મુહપર તુ લાયા અયે પલીદ.
ક્યા ખુદાને મરદો જનકો નહીં બનાયા અયે પલીદ.
જન્નતો દોજખ ક્યા ઉસને નહીં બસાયા અયે પલીદ.
ઉસકેહી ફરમાનસે એ ચલ રહે શમસો કમર.
ઔર નવ લખ તારે ક્યા ક્યા ખીલ રહે હયે ફલક પર.

ઇફ્રીત—હાં ખુદાને મરદો જનકો તો બનાયા હયે સહી.
નેસ્તસે હસતીમે ઉન સબકો લે આયા હયે સહી.

એ જમીંપે આસમાંકા મંડવા છાયા હયે સહી.
સબકો ઉસને અપની એ કુદરત દીખાયા હયે સહી.
એ તો સબ કહેના તુમારા બસ કે પુર વીસવાસ હયે.
પર કહો અલ્લાહકી કીસ જાપે જુદા બાસ હયે.

ફરરોખ—જહાંપે દેખો વાંહાંપે બેશક હાજીર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
અર્શપે કયા ઔર ફર્શપે કયા હરજા પર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
દહેરો હરમ કયા કીનોશત અંદર બહાર અલ્લાહ હયે.
અવ્વલો આખીર બાતીન ઔર કયા જાહેર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
શાહેરમે અલ્લાહ બહેરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે વોરાનેમે.
ગોહરમે અલ્લાહ હજરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે દુર દાનેમે.

ઈફ્રીત—(બાજુ) હકને કયા પયેદા કીયા હયે સખ્ત દીલ ઈનસાનકો.
અયેસી સખ્તીમેભી નહીં ભુલતા હયે એ સુબહાનકો.
બહોતેરા કહેના હું પર નહીં માનતા ફરમાનકો.
કયેસા હયે એ સખ્ત દીલ ડરતા નહીં હયે જાનકો.

એ નહીં હયે બહેકતા અબ કીસ તનહા બહેકાઊં મયે.
કોઈ હીલેસેભી ચાંહાંપે ઈસીકો અબ સમઝાઊં મયે.
(ફરરોખને) જુઠ એ કહેના હયે તેરા જુઠી તેરી બાત હયે.
ઉસને એ પયેદા કીઈ હુઈ જોકે મખ્લુકાત હયે.

વકત મુશકીલ યાદ તુમ કરતે ઉસ્સે હયે હોત હયે.
તબ નહીં કયું વોહ છુડાના જો કે વોહ હયાત હયે.
ગર અભી ચાહે મદદ તો હજરતે શએતાનસે.
તુ રહાઈ પાતા હયે ઈસ જહેમતે જીનદાનસે.

ફરરોખ—બાજ આયા હું એ નાહકકી તેરી તકરારસે.
મગજપાશી ઈસ તનહા મત કર તુ મુજ લાચારસે.
રખતા હું ઉમીદ મયે ઉસ સાહેબે કીરતારસે.
કુછ ગરજ રખતા ન તુજ શએતાન નાહનજારસે.

કયા કરૂં ઈસ વકત પર બેહદ મયે ખ્વ્તા ખ્સ્તા હું.
હાએ ઈસ દરદો અલમમે જાનસે બેજાર હું.

(બએત)

ઈફ્રીત—ન કર હોશ ગુમ અપના આકીલ બશર.
મદદગાર હયે કયેસા તેરા દાદગર.
ભરોસા તુ રબ ઉસપે શામો સહર.
કયામતકો તુજપે કરેગા નજર.
અભી તો મજેમે યાંહાં રોયા કર.
એ જાન અપની દુખ દર્દમે ખોયા કર.

(સુદસ)

ફ્રરોખ—હક હયે અબ મુજકો ભરોસા એજદે મુતઆલ હયે.
સબ્ર હયે ઈસ જબ્ર પર જો કુછ કીયા અફ્ખાલ હયે.
પર એહી તસવીર, આહ શાહેનાજ બદ એકબાલ હયે.
હાએ બસ ઈસકે લીયે મુજપે એ સબ જંજાલ હયે.
ઈસી કમબખ્તને મુજે હયે હયે મીલાયા ખાકસે.
હયેગી બસ નફ્રત મુજે એ સુરતે નાપાકસે.

ઈફ્રીત—અબ હુઈ નફ્રત તુજે એ સુરતે તસવીરસે.
મઆશુકા શાહેનાજ પરીપયેકર મહે તનવીરસે.
ઇતનેહી દુખમે ડરા એ ઈશ્કકી જંજીરસે.
આશકી આગે તો કયા હોવેગી તુજ બેપીરસે.
દેખ ફ્રરહાદ ઔર મજનું આશકાં જો હો ગયે.
અપની માશુકોકે ખાતર જાન અપની ખો ગયે.

ફ્રરોખ—જાન જાએ તો બલાસે, પર નહીં વોહ ચાહીયે.
બાજ આયા હું મહોબતસે ન કુછ સુનવાઈયે.
જલતા હું મયે આપ ગમકા મારા ન જલવાઈયે.
જો હુવા અબ યાદ હક મુજસે ન તુમ ભુલવાઈયે.

હો ચુકા રૂસવા મયે તીસપરભી પરેશાં હો ચુકા.
બંદગીકો છોડ ગુનાહુમેભી ગીલતાં હો ચુકા.

ઇફ્રીત—અગર તેરે દીલને કીઈ ઉસ્સે જો નફરત.
તો મયે તુજકો દેતા નહી હું અઝીયત.
મગર બાત ઇતની એ સુન અયે બેગયેરત.
જરા દેખ ઇસ તરફ હો તુ ન હયેરત,
યાંહાં ખેલ કયા કયા એ ઇજહાર હોતા.
ખુશોકા ચમન કયેસા ગુલજાર હોતા.

(ઇફ્રીતનું તાબરા ફેરવું, પેહેલા દેખાવનું ગુમ થઈ આરાસ્તા મહેલનું દેખાવું, પરવીજનું એક કોચપર સુવું, શાહેનાજનું તેની પાસે બેસી પંખો કરવું, મુબારકનું જમીનપર સુતેલું દેખાવું, સાહેલીયોનું ટેબલ પર મુકેલી એક મોટી થાલીમાંના ફુલો ગુથતાં દેખાવું તથા ગાવું.)

"ખુંનધી લંગરી ખોડી બોડી" રાહા.

સહેલીયાં—હીલમીલ બહેના ગુનદો સખીયાં હાર હમેલાં ફુલોંકી.
કંઇ ગજરે કંઈ સહેરે કંઈ દરીયાં કંઈ છરીયાં કંઇએક બધીયાં ફુલોંકી.
કેવડા મોગરા ચંપા ચંબેલી ગુલ દાઉદી ગુલે હજાર.
ગુલાબ સેવટી ગુલલાલા ગુલ શબબુ મરવા ગુલે અનાર.
મોતીયા દોના જાઇ જોઈ બોલ સરી હયે ખુશબોદાર.
કનેર સોસન સુરજ મખ્ખી ગુલ મયેદી ગુલ ગુલે બાહાર.

(જુહુલ)

એ હયે ગુલ નયેરંગે બાહાર.
ખુશબોકી હયે કયા મહેકાર.
હો પચરંગી ગજરે હાર.
જલદ કરો સબ મલી તૈયાર.

હુઈ શાદીકી તૈયારી યાંહાંપે ખુશીકી હયે બારી બહેના ગુંદો
જલદો મીલકે ચદરાં ફુલોંકી.
યાંહાં ખુશી વાંહાં ખુશી હયે ખુશી બસ ખુશી ખુશીસેહો
ખીલી કલીયાં ફુલોંકી—હીલમીલ૦
અબી યાંહાંપે હરએક કીસમકે બાજે અજાએબ બાજેંગે.
કયા ઢોલ કયા તાસે કઈ નૌબત એ સબ અબરકે માનીંદ ગાજેંગે.
ઔર કયા તવાએફ નાજો અદાસે ખુશ દીલહાં હો ગાવેંગે.
માલકોસ, દીપક, હીંડોલ, મલ્લાર હરએક રાગ સુનાવેંગે.
સાજીનદે, સારંગી, તબલા, તાઉસ, સંગ બજાવેંગે.
રૂબાબ, કાનુન, કમાચા, ખંજરી, ઢોલક, ખનખનાવેંગે.

(જાુહલ)

કંચનીયાં કંઈ નાચેંગી.
સંખનીયાં કંઈ ગાવેંગી.
વોહ ભાવ અદા બતલાવેંગી.
હર શખ્સકા દીલ લુભાવેંગી.

હયે સમા એ તો ગાનુકા કયા ઠાઠ કહે હમખાનુકા હયે જરદા
બીરયાન મુતનજન શરમાલુંકી
શીરની ફીરની હલવા માવા પુલાવ યખની કુરમા કલીયા કીમા
ખુસકા માંડે તુલસી મેવુંકી.

(ઇફરીતે તાબરા ફેરવા, બીજા દેખાવનું ગુમ થઈ
પેહેલાનું દેખાવું, ફરરોખનું ગભરાટમાં બોલવું.)

ફરરોખ—અરે સબર સબર ઠયેર; હા, એક નજારા ઔર દી-
ખાતો જા; હાએ! ચલી ગઈ. સદ અફસોસ!

(ફરરોખનું આંખ પર હાત ધાંકી બેસી જવું.)

ઇફરીત—અયે નાદાન શખ્સ, કીસ લીયે આહ વ અફસોસકા
દમ ભરતા હયે? જબ તુ હજાર દીલસે ઉસપર નફરત કરતા હયે તો

કીસત્રીયે ઉસકા દીદાર દેખને લીયે તડપ તડપ મરતા હયે? છોડ દે ઉસકા ખ્યાલ.

ફરરોખ—હા! જબ કયા, જરૂર શાહેનાજ ફજર પરવીજસે બેહાઈ જાવેગી? અરે વોહ ઉસકા સજા સજાયા સોહાના શાદીયાન પોશાક જરતારમે કયેસો સજીલો લગતોથો! ઉસકે સીહા જુલફોંકે કાકુલ કયેસે બલ ખા ખાકે ઉસકે કાંધેપર લટકતે થેં! ઉસકી નરગીસસી ચશમો, ફુલસે ગાલ, અકીકી હોટ, યાકુતી દાંત, ચીતેકી કમર, તેગ અબરૂ વ મીજગાન તીર, ઔર બુલંદ પેશાનીકા નકશોનીગાર મેરી આંખોંમે આતાં હયે, તબ આહ વ અફસોસકા દમ ભરતા હું. વોહી સચ્ચા કીસમતદાર હોગા જો અયેસી દીલરૂબાકા દીલદાર બનેગા.

(સુદસ)

ઈફરીત—જબ જાનકે અંજાન હોના કહી કીસને.
નાહક ઈસ અપની જાનકો ખોના કહી કીસને.
દાનાકો જો નાદાન હોના કહા કીસને.
ઈસ તુખ્મે ગમકા સીનેમે બોના કહા કીસને.
કાબુમે ઉસ્સે લાના એ દુશવાર નહીં હયે.
સહેલ હયે, આસાં હયે, એ કુછ બાર નહીં હયે.

ફરરોખ—આસસે અબ હો નોરાસ માયુસ ઔર લાચાર હું.
સખ્તતર ઈસ કયેદમે બેતનહા ખસ્તા ખ્વાર હું.
એ મુસીબત રંજમેભી ઉસકા આશક જાર હું.
મીસલે ગુલ વોહ હયે તો મયેભી બુલબુલે બીમાર હું.
અબ ઉસ્સે કાબુમે લાના સખ્તતર દુશવાર હયે.
સહલ નહી, આસાં નહી, મુશકીલ નીપટ એ કાર હયે.

(બએત)

ઈફરીત—બાંધતા હું મયે કમર ઈસ દમ એ કારેજાર પર.
લેકીન પહેલે સાથ મેરે તુ એ કોલ એકરાર કર.

ફરરોખ—વોહ કયા અપના મુજસે કહો હાલેજાર.
મયે તૈયાર હું કરને કોલો કરાર.

ઇફ્રીત—સુન અયે ઈનસાન, વોહ શર્ત એ હયે કે જો ઈસ શાહેરમે તૈમુરશાહકા અયેવાને ખાસ હયે ઉસી મુકામપે કલ શબકો તેરી શાદીકી ગીરા બાંધી જાએ. પર એ યાદ રખ કે વોહ અયેવાનમે જો ઘડી હયે ઉસમે આઠ બજનેકે પેશતર યાને આખરી આંઠવે ઘંટે તકમેભી જો તું શાહેનાજસે શાદી કરનેકા ઈનિકાર કરેગા તો તાબ માહાશાર તુજે મેરા ગુલામ હોના પડેગા. ફેર મયે જો ચાહુંગા વોહ આજાબ તુજપે ડાલુંગા.

ફરરોખ—મુજે કુબુલ હયે. શાહેનાજસે બેહાનેકા મયે ઈનિકાર કરૂં! નહી, કભી નહી. જાન દું, જીંદગી ખો દું, પર ઉસ દીલરૂબાકો કભી નહી છોડું. લે એ મેરા કોલ, મયે તૈયાર હું.

ઇફ્રીત—ફરરોખ, ફીર એક બાર ખ્યાલ કર. એ કામ બહોત મુશકીલ હયે. આખેરસ તેરા અનજામ બહોત બુરા હોગા.

ફરરોખ—શાહેનાજકી જાનકે ખાતર જો મુજે સુલીભી જાના હોગા, તો મયે હાજીર હું. મયે અપને કોલસે નાફરમાન નહી હુંગા.

(સુદસ)

ઇફ્રીત—ખામખા અપની ખુશીસે ગરચે તુ તૈયાર હયે.
તો મુજે ઈસ બાતસે હરગીજ નહી ઈનકાર હયે.
દેખ પર ફીરભી બીચાર મેરી એહી તકરાર હયે.
માઆશુકા તો હોગી હાંસીલ આકેબત ફેર ખ્વાર હયે.
એક નજર તુ દેખ લે ઈન દોજખીઓંકે હાલકો.
સોંચના તુનેભી દીલસે અપને બદ આમાલકો.

(તાબરા ફોરેછ, પેહેલો દેખાવ ગુમ થઈ દોજખનો દેખાવ, બરતાંના ભભુકા, માણસનાં હાડકાં, ડરામના અવાજ તથા કેટલાએક ભુતોનું દેખાવું.)

"ડારી હયે મોહે નયેનન માર" રાહ.

ઔજલશાહ—ભારી હયે દેખ એ દોજખી ઝાર—
ઈસમેહી હોગા તુંભી ખ્વાર
યાંહાં જીતે તક હોગા આરામો ચયેન—
આરામો ચયેન આરામો ચયેન
બાદ મુરદન હો યું ફીજાર.

(કોરસ)

દોજખીઓ—હમપે કયેસો દુખકી માર—કુછ ન કીયે સોંચ બીચાર
કયા કહે ગુનાહોંકા જો કામ કીયા અયેસા.
હમને કીઈ વાંહાં અયેશ બાહાર—ઉસકે બદલે યાંહાં હયે ખ્વાર.
ભુલે હયે—નેકી શયે—દોજખ પાયા હયે.
આહ—વાહ—હુવે હયે હમ તબાહ.

ઔજલશાહ—દુનીયાંમે જયેસા કીયા કાર—વયેસાહી પાયે હો બદકાર.
તુમ બદીપે કયું હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર.
ઉસ્કે એવજ યું હોતે ખ્વાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

ફરરોખ—મયે હું કુબુલ યું હોને ખ્વાર.
પર જો મીલે વોહ ગુલ ઓજાર.
નહી આકેબતકા કુછ ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર.
કયુંકે ફેર સરપે હયે ગફ્ફાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

(ઈફરીતે તાબરા ફેડવા, બીજો દેખાવ ગુમ થઈ પેહેલા દેખાવનું દેખાવું.)

ઈફરીત—કયું અયે હીરસો ઈનસાન, એ સબ તુને દેખા? બોલ કયા, અબભી તું મેરી શર્તપે તૈયાર હયે.

ફરરોખ—હજાર જાનસે અબભી ઉસી કોલપે મુસતએદ હું.

ઈફ્રીત—જબ યાદ રખ, કલ શબ ઔર આંઠ બજેકા અમલ શાહેનાજ તેરી. (બાજુ) ઔર ફુતાહ મેરી.

ફરરોખ— કુબુલ કુબુલ. સઓ હજાર લાખ મરતબા કુબુલ.

ઈફ્રીત—ખયેર, તેરી મરજી.

(ઇફ્રીત તાબરા ફોડેછ, બે ભુતો આવેછ, ઇફ્રીત ફરરોખ પર કંઈ ચાલા કરેછ, તે ભુતોના હાતમાં બેસુધ થાયછ.)

(ખમસા)

હો યહાં ઈજહાર અબ મેરી કરામત બીલયકી.
આવ સારે મેરે હમજાતોં વ ખાસો લઈને.
જાઓ પરવીજકે ઈસે આરામ સાહન હો વંહી.
ઔર હો પરવીજ આ ઈસ કુએદમે અંદોહગી.
આનંદ ફાનંદ મે હુવા હલકાર યે મુશકીલ મહીં.

(મોટા કડાકા સાથે આખ્ખા સ્તેજપર વાદલાંઓનું પસાર થવું, તેમાં બે મોટા જડાવદાર તારા દેખાયછ જે ફાટી તેમાં બેઠેલા ખવીસોના હાતમાં પરવીજ તથા મુબારક દેખાયછ, પેલા ભુતો તેઓને લઈ ફરરોખના બીછાના ઉપર સુવાડેછ અને ફરરોખને તે લોકોને આપેછ તથા વાદલાં પાછાં જાયછ, મુબારક થોડા વાર રહી લવરતો તથા આંખ ચોરતો ઉઠેછ.)

મુબારક—હેં હેં, એ કયા? મેરે તનબદનકી હડીયાં દુખને કયું લગી? વાહ, કયા ખુબ? જબકે નરમા નરમ વ ગરમા ગરમ અતલસકે બીછોનેસેભી જો બદન અકડ જાવે, તો ઉસ્સે હમ ગરીબોંકી ઘાંસકી ગોડડી ઔર પથ્થરકા તકીયા અછછા.

(આંખ ચોરતો આજુબાજુ જોઈને)

યા અલ્લાહ! એ કયા તાજુબીકા મામલા હયે! અબતક મયે સોયા હું યા જાગતા હું? કુછ ખ્વાબ તો નહી દેખતા? વોહ સજા સજાયા શેશાનોસે પુર બાહાર મેહેલકે બદલ એ કયા અંધેરી ગાર? અરે વાહ! એ

સબ નાના, દાદા, ચાચા, કાંહાંસે આયે? ખુદા ન ખાસ્તા કુછ દેવસ્તાનકે બસમે તો ન આ પડે! (પરવીજને જોઈને) લો સાથ હમારે મહેરબાને મનભી મૌજુદ હયે. ઠીક, જબ તો કુછ ગમ નહી. મીયાં તો ખુબ આરામ ફરમાતે હયે. પર અબ ઈને ઉઠાના જરૂર હયે. (પરવીજને હીલવીને ઉઠારેછ.) હુજુરે નામવર સાહેબે સરવર—

પરવીજ—(ઉંગમાંથી ચોંકીને) હૈં હૈં, કૌન કૌન?

મુબારક—કોઈ નહીં, જનાબ, કોઈ નહી. જરા હોશમે આઈયે.

પરવીજ—(આંખ ચોરતો ઉઠેછ) અયે દીલનવાજ શેહેનાજ (આજુબાજુ જોઈ અચકીને)

મુબારક—(બાજુ) શાહેનાજભી નહી, ઔર બહેનાજભી નહી. યાંહાં તો ભુત ઔર ખન્નાસ હયે.

પરવીજ—ઓ ખુદા! એ કયા ગજબ! મયે કયા દેખતા હું!

મુબારક—(બાજુ) કબ્રસ્તાનમે જાનેકી રાહ.

પરવીજ—મયે કાંહાં સોયાથા, ઔર કાંહાં આયા?

મુબારક—(બાજુ) કમબખ્ત, તું આયા તો બલાસે, સાથ મુજેભી ફસાયા.

પરવીજ—હા! કાંહાં ગયા વોહ મહેલ? કાંહાં હયે શાહેનાજ? કાંહાં ગયે સબ આહલેકાર?

મુબારક—(બાજુ) તુમારે ઔર હમારે કફનકી તૈયારી કરને.

પરવીજ—મેરી આંખોંમે સબ અંધેરા છા રહા હયે.

મુબારક—(બાજુ) ઠયેર, અભી સબ ઉજાલા હો જાએગા.

પરવીજ—ખુદાયા ગજબ કયા હુવા એ અયાં.
કહે કૌન આ ઈસકા મુજસે બયાં.
મુબારક, મુબારક—

મુબારક—હાં હુજુર, કહીએ; બંદા હાજીર હયે.

પરવીજ—મુબારક, એ કયા હુવા!

મુબારક—કાંહાં હુઝુર, કયા હુવા ? મુજે તો કુછ નહી દીખતા. (આજુબાજુ સોધેછ.)

પરવીઝ - (ચારડઈને) કમબખ્ત, દીલગ્ગી છોડ. એ અપન સબ કાંહાંપે આ ફસે હયે ? ઔર એ કૌનસી જાયે હયે ?

મુબારક — મુજે તો એ માલુમ હોતા હયે કે અપને પર શએ-તાનીયતને ગલબા કીયા હયે. ઔર એ જાયે તો ખુદા માલુમ. (બરા-બર જોઈને) હાં, કુછ યાદ આયા. જનાબ, એ તો વોહ કલંદર શાહા-કા બરબાદ હુવા તીલસમાતી અયેવાન હયે, કે જીસમે વોહ આપકી નકલ કીયે હુવે ખાનસાહેબકો આપને કયેદ કરને ફરમાયાથા. (બાજુ) વાહ ! કયા ખુબ ! કયેદ કરતે કરતે આપ ગીરફતાર હુવે ! હા હા હા હા હા !

પરવીઝ—તૌબા ખુદા ! એ રોજ બરોજ મુજપે કયા કયા નયે સીતમ ઈજહાર હોતે હયે !

મુબારક—જનાબ, અબ કયા કરેંગે ? લોગ તો કહેતેથે કે વોહ મુઝીકો જાદુગરકે તોહોમતસે સીધાકા સોધા ઔર જીતાકા જીતા જલા દેવેંગે. પર અબ ઉસકે બદલ નેકનામ ઈજ્જેશાનકો જલાવેંગે; ઔર મુજે આપકા રફીક જાનકે જો સબ નહી જલાવેંગે તો કુછ થોડા બહોત ડામ દેકે સેકભી ડાલેંગે. હાએ હાએ, મારા ગયા યાર ! બેનાહકકા મારા ગયા ન લેનેમે કે ન દેનેમે, ન ખાનેમે કે ન પીનેમે. અરે ઉરીકા, તેરા ખાનાખરાબ હો જાએ ! તેરે ઈશ્કકે બદલેમે કીસ અ-નજામકો પૌંહચા ! મસલ મશાહુર હયે કે રંડીકા યાર સદા ખુવાર કાંટોકા બોછોના જુતીયોંકા માર.

પરવીઝ—અફસોસ ! એ કયા હાંદેસા ! કયા એભી હોતા હયે કે બદી વ શયેતાનીયત નેક નીયત ઔર પાકજાત ઈનસાનપે ગાલીબ હો અપને ફીતુરી કારમે ફતેહમંદ હોતે હયે !

મુબારક—અરે અબ નેકી વ બદીકો છોડો પાનીમે, નેકી વ બદી ઔરોંકે લોયે રખકે અબ તો યાંહાંસે રેહા હોનેકી કોઈ તદબીર કરો.

પરવીઝ—મુબારક, મારે મુસીબતકે મુજે તો કુછ તદબીર નહીં સુજતી, તુહી કોઈ હીલા નીકાલ વ કોઈ રાસ્તા ઢુંડ.

મુબારક—એ મકાનમે કલંદર શાહકે વાંહાં જબકે ચોરી હુઈથી, ઔર વોહ ચોરોં જીસ રાસ્તેસે ભાગેથે, વોહ મુજકો ખ્યાલમે હયે સહી. (બાજુ) બાયેસ કે બંદા ઉસમે શરીક થા (પરવીજને) ઠયેરો જનાબ, અભી વોહ ઢુંડ નીકાલતા હું. (આજુબાજુ સોધોયા કરેછ.)

"એ ખુદા રહેમી કીરતાર" રાહા.

પરવીઝ—એ ખુદા કરીમ કીરતાર સખ્ત હું કયેદીગીરફતાર.
અબ જીશતસે હું હાયે બેજાર અજલ આઈ આશાકાર.
બાદ સબા તુ જા ઈસઆન ફ્રોજ લેવા વ અસ્પ બાદ.
આખીર સલામ કહેના બેગુમાન મરા પરવીજ નાશાદ.
બોલ જા કે બોલ યેહી પયામ મેરા.
બાગ મહેલકો મેરા બેમોલ.
જુદા જુદા કહે સલામ મેરા.

(મુબારકનું ગભરાટમાં દોડતું દોડતું આવવું.)

મુબારક—અરે ચલો ચલો, ભાગો ભાગો, વોહ આ પોંહચે. બડે ફાટકકી સુરાખમેસે મયેને દેખે.

પરવીઝ—કૌન આ પહોંચે? મુબારક, કૌન હયે?

મુબારક—કુટવાલીકે સીપાહીયોં. દુસરા કૌન અબ! દોડો દોડો ભાગો.

પરવીઝ—અરે પર કાંહાં ભાગું વોહ કહેની!

મુબારક—ચુપ ચુપ આવ, મેરે પીછે આઓ, વોહ પોશીદા રાસ્તા મયેને ઢુંડ નીકાલા હયે.

(મુબારક તથા પરવીજનું એક બાજુનું ફાનકું ઉંચાડી ભોંયરાંમાંથી નાહાસવું. ચાર સીપાઇઓનું ગભરાતમાં યાંહાં તાંહાં જોતાં દાખલ થવું.)

"મનમોહન મન હરન" રાહા.

સીપાઇઓ—હયે કાંહાં બેહયા, વોહ કાંહાં ગયા, થા ઇધર,
અબ મગર, વોહ કીધર યા ખુદા, હયે હયે કયા હુવા?
વોહ બદ કરમ મુબતોલા રંજોગમ, કયેસા ગાયબ હુવા,
કુટવાલકો હમ દેંગે કયા જા જવાબ?—હયે કાંહાં૦

પરદા દુસરા.

(કોટવાલ તથા ફરરોખનું દાખલ થવું.)

"નંદાકે કાન ગાવે બંસીમે તાન" રાહા.

કોટવાલ—સુનીયે જનાબ–હુવા દુશમન ખરાબ
ખાવે હયે પેચોતાબ–પડા જીંદામે અબ
ઉસકો સુલી ચહડાઉં–નહી જીન્દા બચાઉં
સજા માઆકુલ દીલાઉં–કરકે ઉસપે ગજબ.

ફરરોખ—મયે એ યહસાં તેરા–નહી ભુલું જરા
હયે એ મકસદ મેરા–મરે દુશમન અગર
કરૂં તુજકો નેહાલ–બહોત દે જર વ માલ
ન હો રંજોમલાલ–તુજકો તા ઉમ્ર ભર.

કોટવાલ—અછા અયે નામેવર–કુછ ન કીજે ફીકર
હોગા સબ ખુબતર–કલકો વોહ બદ લગામ
ચહડે સુલી ઉપર–તબ તો કહેના મગર
હાં એ સચ હયે ખબર–વરન જુઠ નેકનામ.

ફરરોખ—અછા અછા બયાં–એ સબ હોગા અયાં
જુઠ સચકા નીશાં–હોગા માઆલુમ સબ
ગર વોહ દુસમન મેરા–કલ જો સુલી ચહડા
તબ તો દામન તેરા–કરૂં જરસે બલબ.

(સીપાઈઓનું બીહતાં બીહતાં દાખલ થવું.)

"સુનોજી યારાં દીલથી જીઆફત" રાહા.

સીપાઇઓં--સુનો અયે કોટવાલ સાહેબ કયેદી જીંદાંસે વોહ હુવા હયે ગુમ.
નહી ખબર હયે ઉસકી હમકો કાંહાં ગયા વલ્લા આલમ.
બંધા હુવાથા જંજીરોમે હુવા વોહ ગાયેબ એક બએક.
ખુદાહી જાને વોહ તો વાંહાંસે કીધરકી જાનીબ એક બએક.
હમ તો ઢુંડ ઢુંડ થકે હયે ઉસકો કહી ન પાયા ઉસકા નીશાં.
આખીર તુમારે પાસ હમ આયે હોકે નેહાયતહી હયેરાં.
ઉસકે ગુમ હોનેકા બેશક હમકો નેહાયત હુવા હયે ગમ.
કહે કયા તુમસે નીપટ એ હયેગા હમારે દીલપર રંજોઅલમ.

"સજાકે કાબીલ અયાજ કબ થા." રાહા.

કોટવાલ—ગયા વોહ કયેસા અજબ અજબ હયે
સીપાહો એ કયા હુવા ગજબ હયે
તુમારે નજરોંકે આગે કયેસા
હુવા વોહ ગાયેબ એ કયા સબબ હયે.

ફરેરોખ—કહીંસે ઉસકો જા ઢુંડ લાવો
ન તો તુમારી જો મૌત અબ હયે
જો ઉસકો તુમને નહી સંભાલા
તો શાયદ જીકી નહી તલબ હયે.

કોટવાલ—અગર સુનેગા ખબર એ શાહ જો
તો દેગા તુમકો વોહ ચયેન કબ હયે
વોહ સુલી ઉપર તુમે ઔર મુજકો
ચડાવેગા બસ હો પુર તઅબ હયે.

સીપાઇઓં—હમારી તકસીર હુઇ કયા ઇસમે
કરે બહસ કયા કે જા અદબ હયે.

ફરેરોખ—તુમ ઢુંડ લાવો ઉસે કહીંસે
કરૂં મયે પુર જર બ હુકમે રબ હયે.

સીપાઇઓં—ન ફીક્ર કીજે જા ઢુંડ લાતે
કાંહાંપે જા કે રહા વોહ દબ હયે.

કોટવાલ—અગર તુમ ઉસકો ન ઢુંડ લાએ
તો જાનો અપની ન ઇજ્જત અબ હયે.

(સીપાઈઓનું જવું, ફરરોખનું એક બાજુ અફસોસ કરવું.)

(બએત.)

ફરરોખ—અરે કયા વોહ કમબખ્ત ઇંદા ગયા.
કે ફ્રેર એ મેરે દીલમે ખટકા રહા.
ખુદા જાને કબ એ ટલેગી બલા.
કે તા ચયેનસે મયે ઉડાઊ મજા.

કોટવાલ—અછા આપ ન કુછ ફીક્ર કીજીએ જનાબ.
મયે ખુદ જા ઉસ્સે ઢુંડ લાઊં શીતાબ.
કહીંસેભી જા ઉસકો લાઊં પકડ.
સો હોતા હું રૂખસત અયે નામવર.

(કોટવાલનું જવું તથા ફરરોખનું ગાયન ગાવું.)

"કામ નહીં તેરા અયે મેરી જાન" રાહા.

ફરરોખ—ઇશ્ક દીલ દીલભરકા મેરી જાન.
કયું છોડ ચલ જાએ ઉસકો હયે ઉલફતકા ધયાન—ઇશ્ક૦
અએ ગુલ તેરી ઉલફતમે ગુલઝારભી હયે સબ ખાર.
બડા લુતફ હયે ઇશ્કમે મારભી હયે ઔર પ્યાર.
કભી દીલસે દીલ જીગરસે જાન— કયું છોડ૦
કભી સએર સહેરાંકી હયે ઔર કભી કુચા બાઝાર.
કભી હયે રાહત કભી રંજીદા દીલ એ હયે બીમાર.
કભી વહેદત હો ભરી દીલજાન— કયું છોડ૦
કભી હસી દીલલગી કભી રોના અશ્કોંકા તાર.
કભી નજરકા છીપાના હયે વ કભી નીધાહે ચાર.
કભી વોહ બન જાવે મસ્તાન— કયું છોડ૦

(ફરરોખનું જવું. ઇબલીસનું આવી તેની મસકેરી કરવું.)

(ખમસા)

ઇફ્રીત—કીસ તરાંહકા હોરસી એ પયેદા હુવા ઇનસાન હયે.
કયેસા ઇસકા દીન હયે ઔર કયા એ બેઇમાન હયે.
એક અદનીસી વોહ રંડીકે લીયે હયેરાંન હયે.
કે બરશાકી બંદગીકો અપને કર વયરાંન હયે.
બન ગયા બેઅકલ આદમ બદતરે હયેવાન હયે.

(સુદસ)

અપ નીમ શબકો દેખીયે શાદીકા ઇસ્સે હયે કરાર.
ઔર વોહભી છુટકે વાંહાંસે હુવા હયેગા ફરાર.
ફેર ઉધર જંગો જડાલ વપેસાહો હોગા આશકાર.
દોનોમેસે એકભી હોવેગા બેશક ખારજાર.
એ મરે યા વોહ મરે ખાહ કોઇ મરે હયેરાન હો.
હયે ગરજ મેરી તો એ મર જાએ બેઇમાન હો.

(ઇફ્રીત જાએ.)

પરદા તીસરા.

(તૈમુરશાહના અયેવાનનું સીંગારેલું દીવાનખાનું, જાબજા શેરાની, દીવાનખાનામાં મોટા સ્ટુલ પર એક મોટું ઘડીયાલ મુકેલું, તેમાં સાત વાગેલા દેખાયછે. અયેવાનમાંથી ચાર જોગનો તથા ચાર પરહેજગારોનું સાદા લેબાસમાં હાતમાં સમેદાની લઇ ગાતાં ગાતાં દાખલ થવું.)

"ગમતાં ગીતડાં ગાવા ચાલો સૈયર સાથ" રાહા.

સબ—હરદમ જીક્રે લા ઇલાહા હો વલ્લા.
વીર્દ જબાં ઇજહાર સદા હયે જીકરૂલ્લા.
જીકરે જલી ઔર જીકરે ખફી હયે
જીક્ર હમારા ઇલલલલા—હરદમ૦

સબસે વજીફ્રા એહીરે બડા હયે.
હસબી રબબી જલલલલા—હરદમ૦
દીલમે હમારે વોહીરે સમા હયે.
માફ્રી કલબી ગ્યેરૂલલા—હરદમ૦

(ગાયન પુરૂં થતાં મુબારકનું દાખલ થવું, તથા અ-
જાયેબીથી પુછવું.)

મુબારક—અયે નેક કીરદારોં, ખુશ દીદારોં, પરહેજગારોં, યાંહાં એ સબ કુછ કયા હો રહા હયે, જો હરએક તરેહકા મોહીયા વ સાજો સજાવતસે ઈસ નેક જાકો આજ આરાસ્તા કી હુઈ હયે?

જોગન—અયે ભલે મર્દ, કયા તુજે ખબર નહીં કે એ શહેરમે શયેતાનકે ફીતનેસે ખાનસાહેબ પરવીજ ઔર અમીરજાદી શાહેનાજ કયે મુદ્દત હુવે હલાક હો રહે હયે? ઉસી દુલહા દુલહન હમારી સલાહસે એ તૈમુરશાહકે અયેવાનમે બરાબર આંઠ બજે રાતકો અપની શાદી કરેંગે. આજકા રોજ અયેસા તો ખુશ ઔર મુબારીક હયે કે એ સા-અતમે કોઈભી શયેતાનીયત વ નાપાકી આદમજાદપર નહીં હો સકતી.

મુબારક—અયેસા! (બાજુ) જબ તો શયેતાનકોભી ઠગનેકા હીલા ઔરત જાતને ઢુંડ નીકાલા હયે સહી. ખયેર, પર અબ યાંહાંસે જલદી જાકે સબ હાલ ખાનસાહેબકો માહીર કર દેતા હું. નહીં તો વોહ બીચારે વાંહી પડે પડે આરામ કરેંગે, ઔર એ મીયાં યાંહાં અપના કામ તમામ કરેંગે.

(મુબારક જમની બાજુથી જાએછ, ડાબી બાજુથી કલં-
દર બાવા, ફરરોખ, શાહેનાજ તથા ઉરીકાનું દાખલ
થવું. બધાંઓનું તે લોકની વધાઈમાં ગાયન ગાવું.)

અંગ્રેજી રાહા.

સબ—શાદીકો આયે હયે યાંહાં દુલહા દુલહનીયાં.
મનાવો આજ ખુશીયાં હીલમીલ બહેનીયાં.
સારે મીલ ખરાતીયાં ગાવો મુબારકબાદીયાં.
શામો સહર રબબનાં રહે એ આબાદીયાં.

જબતક હયે એ દુન્યાં કરતે રહે ખુશીયાં.
કરતે હમ એ દુવાયાં હરદમ દોનો રતીયાં.

ફરરોખ—(બાજુ) મેરે નેહેસ કદમસે એ પાકીજા જમીન લરજતી હયે. હા, કયેસી ખાલેસ ઔર ભોલે દીલકી શાહેનાજ, કે જીસકી શકલ એકવકત દેખનેસે મેરા દીલ બાગ બાગ ઔર રૂહ ખુશ હોતાથા; પર અબ વોહી શકલ ગોયા ગયેબસે મેરે કલીજેમે તીરોંકા નીશાન કર રહી હયે. કયા સાડે સાત! જબ તો વકત કરીબ આયા. (શાહેનાજને) પ્યારી, ચલો જબ અપન અયેવાને ખાસમે જાએ.

શાહેનાજ— હાં, અયે દીલદારે અજીજ પરવીજ, બેફીકર ચલો. આજકે નેક અયામમે કોઈભી દેવ અપને નેહેસ્ત દીદા દીખાનેકા નહી. એ લે મેરા હાત, દોલ જીગર.

ફરરોખ—હાજીર હું, જાનેમન.

(ફરરોખ શાહેનાજનો હાત પકડી અંદર લઈ જાયછે. બધાંઓ ખુશાલીનું ગાયન ગાએછે.)

સબ—છુમ છુમ છુમ છુમ ઝુમ ઝુમ ઝુમ રૂમ ઝુમ રૂમ ઝુમ.
બહેના સાથ ગાએરી—છુમ૦
મીલ કરો સબ કુકુ બ કુકુ.
ખુશીકી અબ હુ હુ હુ હુ હુ.
ચંગ બાજે કીન કીન કીન કીન. (બે વાર)
બાજ તુ નૌબત,
ધરરરરરરર ધું. (૩ વાર.)
નાધી ધીનના બાજે.
થા થા થઈયા નાચે.
સંખનોયાં ગાએજી—છુમ છુમ૦
ખંજરી ખનકે ખનનનનનનન.
ઢોલ બાજે ધમ ધમ ધમ ધમ.
તાસે કરકે કરરરરરરર.
ઢોલક બાજે તરરરરરરર (બે વાર)

સીતાર બાજે સાતે સુર.
તાઉસ કાનુન વ મુરદંગ
ખુશીકી હા હા ખુબીકી વાહુવા.
રાગ રંગમે શાદીયાં રચાએજી—છુમ છુમ૦

(ગાયન પુરૂં થતાં પરવીજ તથા મુબારક ધણાજ ઝનુનમાં દાખલ થાએછે.)

પરવીજ—સબર કરો સબર, અયે ગુમરાહીમે ફસે હુવે ઈનસાને-ઈસ શાદીકા કામ મોકુફ કરો. એ પાકીજા મકાનકોભી એક બદ' જાત ઈબલીસને નાપાક કીયા હયે; ઔર વોહ પલીદોકી જહેરી હવાને અયે પરહેજગાર મરદ, તુજે ગુમરાહ બના દીયા હયે. વોહ ખબીસ એક બેગુનાહ ઔર સીમીંબદન માહાબુબકો જાદુઈકી ફુંકનીસે હવામે અધર ઉડા રહા હયે; ઔર વોહ ગુલબદન કોઈ નહી પર એહી અમીરજાદી શાહેનાજ હયે.

કલંદર—પકડો પકડો, અયે મેરે હમજાતો, ઈસ તકસીરવારકો. નહીં તો ગુનાહગાર વ બેગુનાહ સાથ રલ જાનેસે મુશકીલ પેશ હોગી. ઈસકો એકદમ પકડકે ઈસકે ગુનાહકી તોબામે સુલીકી સજાસે બુરા અંજામ લાવો.

(જોગીઓ પરવીજને ગીરફતાર કરેછે.)

પરવીજ—ખયેર, મયે બેગુનાહ હું, પર મેરે કીસમતકે નવીસંદેને મારી હુવી કલમસે મોતકે તાબે હોને નહી ડરતા. પર શાહેનાજ ઈસ જાદુગર ખબીસકી મોહોરદાર! એ હાલ મેરે જીગરકો નેજોકા માર ઔર આતશકી અંગારસેભી જીયાદા જલા ભુંનાકે ખાક કરતા હયે. બસ મયે દુન્યાકી તમામ મૌજ શોકસે માઆમુર હુવા હું. પર હા, મેરા દીલ એકહી બાતસે રંજ ખા રહા હયે, કે એ મેરે બીરાદર, મેરે હકીકી ભાઈ, મેરે ફરરોખજાદ—

ફરરોખ—(બેબાક બની) કયું, કયા, ઉસ્કો કયા હયે?

પરવેજ—અરે ઈસ જરૂરીયતમે વોહ મેરા પરહેજગાર કાંહાં હયે? ઓ, ઈસ વકતમે ઉસકી બંદગી વ આજજી મુજે કીતની કામ આતી! ઓ .ખુદા! ઈસ વકત મેરી મદદકો ફરીશતોંકો ભેજ કે વોહ મેરે મરતે વકતકે કલામો ઉસકો પહોંચાવે, કે વોહ તારાજ બના હુવા પરવીજ બેતકસીર બગયર મૌતસે મારા ગયા હયે. પર તુ ખુશ રહે, અયે મેરે નેક જાહીદ, તુ જાંહાં હો વાંહાં મેરી દોઆસે ખુશ રહે, મેરે ફરરોખ. ગરચે અપન ઈસ ફાની દુન્યામે સાથં ન મીલે, પર જબ મયે તુજે વાંહાંકે બાગે બીહીશતમે મીલુંગા, તબ મેરી તમામ હકીકત વ હાલસે આગાહ કરૂંગા. બસ અબ આ, અયે મલકીલ મૌત, મયે હાજીર હું. મૌતકે તાબે હોને તૈયાર હું.

(પરવીજ જવા માગેછ તેને ફરરોખ અટકાવેછ.)

ફરરોખ—સબર, કયા મૌતકે તાબે! તુ મૌતસે મોલનેકો રાજી હયે!

કલંદર—હાં, ઈસકો સુલીકી સજા ઠયેર ચુકી, ઔર થોડે વકતમે એ મૌતકે તાબે હોગા.

(કલંનદરનું જોગીઆને પરવીજને લઇ જવા માટે હોકમ કરવું. ફરરોખે તે લોકને અટકાવવા ને પોતે મન સાથે વમાસવું.)

ફરરોખ—નહીં નહીં, જરા સબર. (બાજુ) મયે ઈતની પરેશાનીમે તો હલાક હુવા; પર જો ભાઈ મુજે ઈતના અજીજ સમજ દોઆ દેતા હયે, ઔર મરતે વકત મેરે દીદારકા ઈનતેજાર! ઉસકા ખુન મયે કરૂં! નહી. મેરી આંખ ક્યું કર દેખ સકેગી? મેરી એ બદ ચાલસે કેહેરો ગજબમે તો ગર્ક હો રહા હું, તો એ બેઈમાન જીંદગીકા પએરૂ ઉડાકે મયે કીસ વાસ્તે મરનેપે તૈયાર ન હું! (વીચાર કરીને) હાં, બસ પરવીજ, મયે શાહેનાજસે અપના હાથ ઉઠાતા હું.

સબ—(અજાએબીથી) કયા, વોહ કયેસા!

ફરરોખ—ક્યા? કયેસા? ક્યું? વાસ્તે ખુદા એ સવાલ મુજસે ન પુછો. બસ ઈતનાહી કેહેના કાફી હયે કે શાહેનાજકી તરફ મેરી બેહદ

મહોબત હુઇ એહી મુજસે ગુનાહ કબીરા હુવા. મયે જો દીખતા હું વોહ મરદ મયે નહીં હું. મયે કૌન હું વ મેરા નામ કયા, વોહ રાજ કોઇભી ઇનસાન જાન ન સકેગા. મેરે બદ ફયેલ ઔર ગુનાહકો લાઆનત મયેહી સહુંગા. આખેર સલામ તુજે, અયે નેક ખસાઇલ શાહેનાજ. ઔર એ જો સીતમગાર મુરત કે જીસને મુજે ખ્વારો ખેસ્તા કોયા હયે, વોહભો લે. એક બોસ્સા, ઔર આખેરી સલામ.

(સખી શાહેનાજને આપેછ. શાહેનાજ તે સખી લઇ પોતે પરવીજ આગલ જાએછ. અંદરથી ઇફ્રીતનું બોલવું, ફરરોખનું ગભરાઇને તેને જોવું.)

(બએત.)

ઇફ્રીત—(અંદરથી) હુવા વક્ત પુરા હો બેદાર અબ.
સમજ બાત વરન હયે કહેરો ગજબ.

ફરરોખ—હા, અફસોસ, ઇફ્રીત! ઘડીમે અભી આંઠ બજેંગે, ઔર મયેને તો શાહેનાજકા ઇનકાર કોયા. (શાહેનાજ આગલ જવા કરેછ, પાછો અટકીને) નહીં નહીં, કભી નહીં. જો હો સો હો. મયેહી સહુંગા. ઓ નસીબ નસીબ, અબ તેરેહી સહારે હું.

(બએત)

ઇફ્રીત—(અંદરથી) હો તૈયાર મરનેપે અયે બેશરમ.
હુવા વાઅદા પુરા હયે અયે બેશરમ.

(ઘડીયાલમે આંઠ વાગેછ, ફરરોખ ગભરાએછ.)

ફરરોખ—હા! આંઠ બજે! અબ મયે અપનેકો કીસતરેહ બચાઉં? હાં, વોહ પાકોજા અયેવાને ખાસમે સાહારા લું કયું કે કોઇભી શયેતાનીયત આજ નેક રોજકો કીસીપર ગાલેબ ન હો સકેંગે. હાં, એહી દુરુસ્ત હયે.

ઇફ્રીત—(અંદરથી) ચલ તૈયાર હો.

ફ઼રરોખ઼—આ આ, અયે ખ઼ન્નાસોંકે પીર, જો તુજસે હો સકે તો તેરે ક઼યેદીકો યાંહાંસે પકડ લેજા.

(ઈફ઼રીતનું ધસારા બંધ આવવું, ફ઼રરોખનું અયેવાન તરફ઼ દોડી જવું. ઇફ઼રીતનું તેની પુઠે દોડવું, મોટા ભડાકા સાથે ઘડીયાલનું તુલ ફાટી તેમાંથી પરીનું સુલેમાની આસા લઈ નમુંદ થવું, ઈફ઼રીતનું ધ્રુજતાં તાંહાંજ ઉભુ રેહેવું. બધાંનું અજાયેબી સાથે જોવું.)

"રખ ભારા સર ઉપર" રાહા.

પરી—ચલ દુર હો લઈને મરદુદ બેરહમ,
ક્યું ઈસિપે સીતમ જોર જુલમ કર રહા બહમ—ચલ.
નાહક એ બંદેગાન ખ઼ુદાકો તુ બેતરહાં,
મક્રો ફ઼રેબકા અપને પીલાતા હયે સબકો સમ્બ—ચલ.
રોજે અજલસે હયે જો કોઈ નેકકાર શખ્સ,
ઉસકો નહીં હયે દહેરમે કુછ તેરા દરદો ગ઼મ—ચલ.
માહાકુજ જીસકો ખાલેકે અરદો સમા રખે,
લાહોલ પહડકે તુજકો વોહ બેશક કરે ભસમ—ચલ.
એ આસએ મુબારીક સુલેમાની દેખ લે,
બરક઼તસે ઈસિકે તુજકો અબ કરતે હયે ગ઼રક હમ—ચલ.

(ગાઈ રહી પરીનું ઈફ઼રીતપર લાકડી ફ઼ેરવવું, ઈફ઼રીતનું જમીનમાં ગ઼રક થવું પરીનું ગ઼ેબ થવું, તથા ફરરોખનું પોતાના અસલી લીબાસમાં પોતાના પંથની ઓળખ આપનારી નીશાન લઈ દાખલ થવું, પરવીજે ફરરોખને વળગી પડવું.)

પરવીજ઼—કૌન, ફ઼રરોખ઼! ઓ ફ઼રરોખ઼, મેરે પાકજાદ બીરાદર! હા, આખ઼ેર તેરે નેક દીદાર મુજે મયેસ્સર હુવે. પર ભાઈ, ઈતની દેરી કીસલીયે કીઈ!

ફરરોખ—થોડે દુરપે એક જરૂરીયતકા કામ હોનેસે ઔર કમબખ્તીમે ગીરફતાર હુવે એક શખ્સકો ઉસકે ગુનાહોંસે ખલાસી દેને ગયાથા. પુર તૌફીસ ઔર ફરીશ્તોંકી નેક રહેબરીસે વોહ મેરા મુશકીલ કામ આસાનીસે પાર ઉતરા, ઔર તુજે ભાઇકી કીઇ હુઈ તાકીદસે ફૌરન તેરી શાદીકી ગીરાહ બાંધને ઓ હાજર હુવા.

કલંદર—મુબારક તેરે કદમ, અયે નેક નીયત ફરરોખ. તુજસે પરહેજગાર શખ્સકે કદમસે એ પાકીજા જગા આજ માનીંદ ઇદકે હો રહી હયે. ચલ, અબ તેરે નેક ઔર મુબારીક દસ્તસે ખાનસાહેબ પરવીજસે મલેકા શાહેનાજકા હાત મીલા દે કે વોહ ખાલીકે બેનયાજ હરદમ અપની રાહમતકા પવન ઈનકી મુરાદકે ગુલશનપર ફુંકે.

ફરરોખ—(પરવીજ તથા શાહેનાજના હાત લઈ આનાકાનીથી) બીરાદર પરવીજ, ઔર બાહેન શાહેનાજ, આજકે મુબારીક દીન તુમ દોનોકા હાત એકમેકસે મીલા તુમે શાદીકે પાકીજા પયેવંદસે બાંધ કુદરતકે કારખાનેમે નેકીકી કારીગરી કરને ફરીશ્તોંકી મુખતારીમે ઉસ ખાલીકકે ફરમાનસે સપુરદ કરતે હયેં; ખુશ રહો ઉમ્ર ભર, ચયેન ઔર આરામસે જીંદગી ગુજારો, ઔર બેદાદી છોડ દાદગર બનો—એહી મેરી દુવા હયે. આમીન!

સબ—આમીન, આમીન, આમીન!

મુબારક—(બાજુ) અરે સબકા તો અનજામ ખયેર હુવા, પર મયે તો યુંહી ટકરાતા રહા; ખાનસાહેબસે મલેકા તો બેહાઈ, પર ઉરીકા તો મેરે હાત નહીં આઈ. અબ તો વકત જાતા હયે, એ ગરમાગરમીમે આજ જો કામ હોગા વોહ કલ હોના મુશકીલ હયે. (શાહેનાજને) ખુશદીદા માહાલકા, જો મુજ કમતર નફરપેભી કુછ મેહેરબાની હો તો બહેતર.

શાહેનાજ—મુબારક, તેરી ક્યા અરજ હયે?

મુબારક—મેહેરબાન, મેરી એ અરજ હયે કે મુજે ઉલફતકા મરજ હોનેસે મહોબતખાં બ્યાજખોરેકા કરજ કર વોહ દરદ દફા કરનેકી મુ[illegible] પર અબ વોહ કરજ અદા કરનેકો જીસ ચીજકી ગરજ હયે [illegible] મીલે તો મેરે સરસે એ બલા ટલે.

શાહે[illegible]—મુબારક, બેદાહાશત કહે વોહ કૌનસી ચીજ કે જીસ્સે તેરી મુશકીલ આસાન હોગી.

મુબારક—જનાબ, વોહ ચીજ વોહ હયં કે જીસકે સરસ સોહાને દરસકે લીયે મયે કયે મુદ્દતસે તરસ રહા હું.

પરવીન—ચલ જલદી કહે, તેરી અકલમંદી છોડ.

મુબારક—હુજુર, વોહ ચીજ વોહ ખડી હયે સામને; જો બીલ્લીકી તરેહ આંખે ચમકાતી ઘુંસકી તરેહ ઘુરતી હયે, વોહ મેરે તાબેમે ચાહીએ.

ઉરીકા—ક્યા તેરે તાબે! ચલ ચલ ચીનાઈ ચુવે, નહીં તો તેરી જાન—

શાહેનાજ—નહીં ઉરીકા, મયેને ઈસ્સે સુખન દીયા હયે, કે બાદ મેરી મુરાદ પુરી હોનેસે તેરી તમામ હાજત બર લાઉંગી, ઈસલીયે મેરી ખાહીશ હયે કે તુ ઈસ્સે નીકાહ કર. તુમ દોનોકી નીમકહલાલીકે બદલેમે મયે તુમહે બહોત જરોમાલ દુંગી, જીસ્સે તુમ તમામ ઉમ્ર ચયેન વ આરામ ગુજારો. અયે કલનદર સાહેબ, મેરી એ અરજ હયે કે આપ અપને નેક ઔર બુજર્ગ હાતસે એ દોનોકી શાદીકી ગીરા બાંધ દો.

કલંદર—બા સરોચશમ આપકે કેહનેકો બજા લાતા હું.

(કલંદરે મુબારક તથા ઉરીકાનો હાત મેળવી આપવો.)

(બએત)

ખુદાયા રહે યેભી હર વકત શાદ,
કે પાતે રહે અપને દીલકી મુરાદ.

કીસી ચીજ઼કા ઈનકો હોવે ન ગ઼મ,
સદા અયેશ કરતે રહે મીલ બહમ.
સદા ઈનકો દૌરે ખ઼ુશી હો મુદામ,
કે પીતે રહે અયેશ અશરતકા જામ.

ફ઼રરોખ઼—ચલો અયે ગીરફ઼તારીસે રેહા હુવે ઇન......, અબ તુમારે સરસે સીતમકા બાદલ ખુલ ગયા, ઔર રાહામતકા બારીશ બરસને લગા; ઈસલીયે ખ઼ુશ હો ઔર રાગો રંગમે આજકે ફ઼ીસાનેકા અનજામ ખ઼ુશીમે લાઓ.

"અંગ્રેજી રાહા."

સબ—પાએ હએ મુરાદાં સબ શુક્ર કરેં-શુક્ર કરેં-શુક્ર કરેં-રે.
ગાએં અબ સારે નેકીકી ફ઼તાહ કયેસી હુઈ બજા શુક્ર ખ઼ુદા-પાએ.
બેશક હયે નજ઼ર, રબકી હમ ઉપર, દુખમે, સુખમે, દુખમે, સુખમે.
બેશક હયે નજ઼ર રબકી હમ ઉપર-દુખમે-સુખમે, હએગા -વો-પાએ.
ઉસકી મહેર હમપે, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો.
ઉસકી મહેર હમપે, સબકે સરપેહા વો હએ વો-પાએ.

